

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2015

Martina Špringlová

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Centrum školského managementu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Role zřizovatele v rozvoji českého školství
Founder role in the development of the Czech education system
Martina Špringlová

Vedoucí práce: PhDr. Romana Lisnerová
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Management vzdělávání

2015

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci na téma Role zřizovatele v rozvoji českého školství vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně a citovala všechny použité prameny a literaturu. Dále prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Děčíně, 7. dubna 2015

.....
podpis

Ráda bych touto cestou poděkovala všem, kteří mi byli nápomocni při tvorbě mé diplomové práce i oporou po dobu studia.

ABSTRAKT

Primárním cílem závěrečné diplomové práce s názvem **Role zřizovatele v rozvoji českého školství**, je **vyvození přínosu reformy veřejné správy na rozvoj českého školství**.

První teoretická část diplomové práce se snaží přiblížit vývoj českého školství a zároveň, zejména v druhé teoretické části, přibližuje problematiku rolí zřizovatelů a ředitelů škol v procesu proměny českého školství. Druhá teoretická část se specializuje na vymezení kompetencí ředitelů škol a zřizovatelů v souvislosti s reformou veřejné správy.

Empirická část diplomové práce se zabývá otázkou, zda je možnou příčinou klesajících výsledků vzdělávání českých žáků v mezinárodním šetření PISA novela zákona o státní správě a samosprávě ve školství. První výzkumný předpoklad vychází ze skutečnosti, že právě od účinnosti novely tohoto zákona jsou zřizovatelé povinni zřizovat školy a školská zařízení pouze jako příspěvkové organizace. Tím mají školy kromě autonomie pedagogické rovněž autonomii ekonomickou, se kterou se pojí i nárůst kompetencí a odpovědnosti ředitelů škol jako statutárních orgánů příspěvkových organizací v neprospěch času potřebného k řízení pedagogického procesu. První výzkumný předpoklad zjišťuje, zda většina ředitelů základních škol vnímá rozsah kompetencí a odpovědnosti, které získali po reformě veřejné správy za faktor, který nejvíce negativně ovlivňuje výsledky vzdělávání žáků v ČR. Druhý výzkumný předpoklad reaguje na fakt, že novelou zákona o státní správě a samosprávě ve školství, kdy došlo ke zrušení odvětvového řízení školství (školských úřadů) na okresní úrovni a školám se staly partnery obce, se z metodické podpory školám začala vytrácet agenda pedagogická. Druhý výzkumný předpoklad zjišťuje, zda většina ředitelů základních škol postrádá metodickou podporu u svého zřizovatele (obce) ve výchovně vzdělávací oblasti.

Zjištěním je, že většina ředitelů základních škol v kraji Ústeckém a v kraji Libereckém nevnímá rozsah kompetencí a odpovědnosti za faktor, který by nejvíce negativně ovlivňoval výsledky vzdělávání v ČR. Dalším zjištěním je, že současní ředitelé základních škol metodickou podporu ve výchovně vzdělávací oblasti u svého zřizovatele nepostrádají, a vlastně ji ani neočekávají. Zároveň většina ředitelů základních škol by neuvítala návrat k odvětvovému řízení školství.

KLÍČOVÁ SLOVA

České školství, zřizovatelé, ředitelé, kompetence, reforma veřejné správy

ABSTRACT

The primary objective of the diploma thesis titled Role of the founder in the development of the Czech education system is to draw the benefits of the reform of public administration on the development of the Czech education system.

The first theoretical part of the thesis attempts to explain the development of the Czech education system and at the same time, especially in the second theoretical part informing about the roles of founders and headmasters in the process of transformation of the Czech educational system. The second theoretical part specializes in the list of legislative competencies of headmasters and founders in connection with the reform of public administration.

The main part of the thesis deals with the question whether a possible cause of declining educational outcomes Czech pupils in international PISA amendment to the law on state administration and local government in education.

The first research assumption based on the fact that it is the effect of this amendment founders are obliged to establish schools and educational institutions only as contributory organizations. Thus, schools have autonomy in addition to teaching as well as economic autonomy with which it is associated and increase competencies and responsibilities of headmasters as statutory bodies funded organizations, thereby reducing their working hours to the detriment of educational process management. The first research assumption determines whether the majority of the headmasters of elementary schools perceived range of powers and responsibilities, which gained after the reform of public administration as a factor that most negatively affects educational performance of students in the country. The second assumption research responds to the fact that the amendment to the law on state administration and local government in education, which has led to the cancellation of sectoral management education (school authorities) at the district level and schools have become partners of the village, from methodological support to schools began to fade pedagogical agenda. The second research assumption determines whether the majority of the headmasters of elementary schools lack methodological support for its founder (municipality) in the educational field.

Finding is that the majority of the headmasters of elementary schools perceive range of competencies as a factor that would most negatively influenced the results of education in the country. Another finding is, that the present headmasters of elementary schools the methodological support in the educational field with its founder does not devoid nor does not expect. At the same time the majority of the directors of elementary schools would not welcome a return to a sectoral management education.

KEYWORDS

Czech Education, founders, directors, competence, public administration reform

Obsah

ROLE ZŘIZOVATELE V ROZVOJI ČESKÉHO ŠKOLSTVÍ	3
ABSTRAKT	4
KLÍČOVÁ SLOVA	5
ABSTRACT.....	6
KEYWORDS.....	7
OBSAH.....	8
ÚVOD.....	10
TEORETICKÁ ČÁST	12
ČÁST PRVNÍ	12
1 HISTORIE ČESKÉHO ŠKOLSTVÍ DO ROKU 1989	12
1.1 TEREZIÁNSKÉ A JOSEFÍNSKÉ REFORMY	14
1.2 ŠKOLSTVÍ V 19. STOLETÍ.....	20
1.3 ŠKOLSTVÍ VE 20. STOLETÍ.....	29
1.3.1 ŠKOLSTVÍ V ČSR PO ROCE 1918.....	29
1.3.2 ŠKOLSTVÍ V PŘEDMNICHOVSKÉM ČESKOSLOVENSKU.....	31
1.3.3 ŠKOLSTVÍ PO ROCE 1935	31
1.3.4 ŠKOLSTVÍ ZA DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY.....	32
1.3.5 ŠKOLSTVÍ V POVÁLEČNÉM ČESKOSLOVENSKU	33
1.4 SPRÁVA ŠKOLSTVÍ V HISTORII NAŠEHO STÁTU	34
ČÁST DRUHÁ.....	37
2 ŠKOLSTVÍ OD ROKU 1990	38
2.1 ZÁKON O STÁTNÍ SPRÁVĚ A SAMOSPRÁVĚ VE ŠKOLSTVÍ.....	38
2.1.1 REFORMA VEŘEJNÉ SPRÁVY	39
2.1.2 VYKONAVATELE STÁTNÍ SPRÁVY VE ŠKOLSTVÍ A JEJICH KOMPETENCE.....	45

2.1.3 VYKONAVATELÉ SAMOSPRÁVY VE ŠKOLSTVÍ A JEJICH KOMPETENCE	56
2.1.4 ZRUŠENÍ ODVĚTVOVÉHO ŘÍZENÍ ŠKOLSTVÍ – ZŘIZOVÁNÍ ŠKOL A ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍ JAKO PŘÍSPĚVKOVÝCH ORGANIZACÍ.....	61
2.2 ŠKOLSKÝ ZÁKON Z ROKU 2004	63
2.2.1 SOUČASNÁ ROLE ZŘIZOVATELŮ ŠKOL A ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍ.....	68
2.2.2 KOMPETENCE ŘEDITELE ŠKOLY	72
2.3 VZDĚLÁNÍ V ŽIVOTĚ SPOLEČNOSTI A ČLOVĚKA	74
3 EMPIRICKÁ ČÁST	89
3.1 PRŮBĚH VÝZKUMU	92
3.2 OVĚŘENÍ VÝZKUMNÝCH PŘEDPOKLADŮ.....	102
4 ZÁVĚR.....	114
5 SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	118
6 SEZNAM PŘÍLOH.....	124
7 SEZNAM OBRÁZKŮ.....	131
8 SEZNAM TABULEK	132

Úvod

Charakter společnosti a politiky, vlastnosti ekonomiky a sociální struktury, společenské tradice a kultura, hodnoty a aspirace lidí, to vše hluboce ovlivňuje a utváří podobu škol, školství a vzdělávání v každé zemi. Zároveň také platí, že škola zpětně působí na společnost tím, co a jak činí, jaká je její povaha a jaké má výsledky, jakým způsobem lidi ve školách spojuje a rozděluje, co v nich děti a dospělý prožívají a co si ze vzdělávání skutečně odnášejí. „*Škola je zrcadlem společnosti. Vztahy mezi společností, školstvím a vzděláváním jsou tak zásadně významné pro jakékoli srovnání minulosti či současnosti, ale také zásadní pro úvahy o naší budoucnosti.*“¹

České školství se výrazně změnilo od ledna roku 2003 prostřednictvím novely zákona o státní správě a samosprávě ve školství². Školy mají od tohoto roku ekonomickou autonomii, od roku 2005 také autonomii pedagogickou³.

Jak uvádí Zpráva McKinsey&Company, výsledky žáků českých základních a středních škol klesají. Akademické výsledky úzce souvisejí s těmi ekonomickými, a klesající studijní výsledky tak ohrožují nejen budoucnost studentů, ale i prosperitu České republiky⁴.

Publikace „Úlohy pro rozvoj matematické gramotnosti – PISA“ která byla v březnu roku 2013 zveřejněna na webových stránkách České školní inspekce, uvádí zajímavou hypotézu ekonoma Daniela Münicha o možné příčině zhoršení výsledků českých žáků, a to že jednou z příčin může být právě zmiňovaná novela zákona o státní správě a samosprávě ve školství, která dala vzniknout krajům, a kdy došlo k zániku odvětvového řízení školství - školských úřadů na okresní úrovni a partnery základním školám se staly obecní úřady a

¹ České vzdělání a Evropa: strategie rozvoje lidských zdrojů v České republice při vstupu do Evropské unie: Program Phare, projekt č. CZ 9405-01-03-01. Editor Ladislav Čerych. Praha: Sdružení pro vzdělávací politiku, 1999, 88 s. ISBN 8021103124, s. 23

² Zákon č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů

³ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

⁴ Klesající výsledky českých základních a středních škol: Fakta a řešení. McKinsey & Company [online]. 2011 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z:

http://www.mckinsey.com/locations/prague/work/probono/2010_09_02_McKinsey&Company_Klesajici_vysledky_ceskych_zakladnich_a_strednich_skol_fakta_a_reseni.pdf/

z řízení, koordinace a poradenství školám se začala vytrácet agenda pedagogická a zůstala jen agenda finančního a personálního obsazení škol⁵.

Diplomová práce se snaží přiblížit vývojové tendence českého školství na pozadí společenských změn. Zároveň se práce zaměřuje na problematiku rolí zřizovatelů a ředitelů škol v procesu proměny českého školství. **Práce se specializuje na vymezení kompetencí ředitelů základních škol a obecních zřizovatelů v souvislosti s reformou veřejné správy⁶, a také na vymezení vlivu zřizovatelů na ředitele základních škol a přístupu k nim v kontextu rozvoje českého školství.** Hlavním cílem empirické části je na základě dotazníkového šetření vyvození přínosu reformy veřejné správy na rozvoj českého školství.

⁵ Úlohy pro rozvoj matematické gramotnosti. Česká školní inspekce ČR [online]. 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/cz/O-nas/Projekty-ESF/Ulohy-pro-rozvoj-matematicke-gramotnosti>

⁶ Zákon č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů

Teoretická část

Následující kapitoly *první* teoretické části nás provedou nejprve historií našeho školství až do roku 1989; poté - druhá teoretická část bude věnována ponejvíce období od roku 1990 po současnost. V této *druhé* teoretické části diplomové práce je rovněž provede výčet kompetencí zřizovatelů a ředitelů škol v období před reformou veřejné správy s obdobím bezprostředně po provedené reformě.

Část první

1 Historie českého školství do roku 1989

Vznik slova „škola“ nás zavede k počátkům lidské vzdělanosti, jejíž kolébkou bylo Řecko. *„Již před půl třetím tisíciletím ve zpěvích Homérových znamenalo „scholé“ protivu hmotné práce a námahy tělesné, totiž zadržení, odpočinek, oddech, znamenalo duševní stav, kdy člověk, maje pokdy, obracel se klidně po předmětech nehmotných a, zbaven jsa na chvíli vezdejších starostí, povznášel se k věcem vyšším, jež ho zajímaly a lákaly buď svou účelností nebo krásou.“*⁷

Od Řeků toto slovo převzali Římané, kde slovo „schola“ znamená „*hovor o nějakém předměť nebo nějaké nauce*“. Podobný smysl tomuto výrazu dávala i církev, jejímž vlivem přešla **škola jako zřízení církevní** z Itálie do dalších zemí zároveň s křesťanstvím.⁸

Počátek českého školství

První domácí školy na našem území zřejmě vznikly až v průběhu mise cyrilometodějské, i když např. Palacký soudí, že již v dobách pohanských byla u nás rozšířena znalost písma, což by existenci školství v oněch dobách mohlo potvrzovat. Historikové ovšem uvažují o pozdější době jako o době rozvoje prvních škol na našem území, ani existenci oné slavné budečské, na níž se měl kdysi vzdělávat pozdější kníže Václav I., řečený Svatý, se

⁷ ŠAFRÁNEK, Jan. Školy české. Praha: Matice česká, 1913, s. 1.

⁸ ŠAFRÁNEK, Jan. Školy české. Praha: Matice česká, 1913, s. 1.

nepodařilo zatím jednoznačně prokázat. Víme o ní vlastně pouze ze staroslověnské legendy o životě sv. Václava.⁹

V našich zemích je jistě možné za hlavní představitelku středověké vzdělanosti považovat pražskou Univerzitu Karlovu, založenou roku 1348.

Roku 1556 přišli do Prahy jezuité. Centrem se jim stalo Klementinum. Vedle školy latinské otevřeli i třídu „dětinskou“, v níž učili česky číst a psát. V roce 1562 zakládají jezuité v Praze Ferdinandovu akademii, která se jako druhé pražské vysoké učení v roce 1654 slučuje s Univerzitou Karlovou a vytváří společnou Karlo-Ferdinandovu univerzitu.

Řád piaristů se také velmi zasloužil o rozvoj našich škol. V roce 1631 vznikla v Mikulově první piaristická kolej. Namátkou: v Litomyšli měli od roku 1733 dvouleté studium filozofické, v Praze roku 1752 zřídili 4 české a 2 německé třídy.

Vedle piaristů zřídili v různých místech své školy i další řády, například: kapucíni, františkáni, augustiniani, dominikáni, praemonstráté.

Zcela specifické poslání měli v historii našeho školství školy bratrské (kolem roku 1500).

Většinou v nich vyučoval kněz. Zvláštní učitelský stav na bratrských školách neexistoval.

Výuka byla vedena v češtině a organizována ve dvou stupních. Pro malé děti to bylo učení „dětinské“ (mající dívčí i chlapecké oddělení), pro dospělejší dítky „učení vyšší“ (to bylo pouze chlapecké). Základem výuky býval katechismus a některá jeho vydání byla pro praktickou potřebu přímo opatřena slabikářem a abecedou. O výuce v bratrských školách je známé, že vštípily svým žákům pro celý život zálibu v pilnosti, úctu k práci, smysl pro řád a kázeň. Vedly mládež ke snášenlivosti a touze po stálém zdokonalování dobrou knihou. Významný podíl na existenci a rozvoji bratrského školství měl J. A. Komenský.¹⁰

Jan Amos Komenský (1592 – 1670) patří k osobnostem, které za sebou zanechali nepominutelnou stopu. Komenský vytvořil své rozsáhlé mnohorozměrné dílo v průběhu 17. století. Uchovala se nám díla filosofická, pedagogická, teologická, politická, historická a básnická. Pro připomínku uvádím odkaz velké osobnosti malého českého národa lidem všech věků a národů: „*Hledání cest ke zdokonalování sebe sama, k důstojnému, skutečně*

⁹ JAROLÍMEK, Karel. Letný pohled do historie školství v Krásné Lípě: ve světle obecného vývoje školství u nás. 1. vyd. Krásná Lípa: Karel Jarolímek, 2003, 238 s. ISBN 80-239-4336-7, s. 14.

¹⁰ MORKEŠ, František. Historie českého církevního školství - Církevní školství: Referát na setkání ředitelů církevních škol. Praha, 2000, 22 s. Dostupné z: skolstvi.cirkev.cz/_d/historie-ccs.doc

*lidskému životu. Klíčovými hodnotami, o něž je třeba se přitom opírat, jsou po věky shromažďovaná moudrost a vědění, v neposlední řadě pak cílevědomá lidská aktivita.*¹¹

Pro celý vývoj našeho školství má mimořádný význam především 18. století. Zcela oprávněně lze konstatovat, že svými školskými reformami zahajuje již zcela nové období v dějinách našeho školství, kterým nás provede několik následujících kapitol.¹²

1.1 Tereziánské a josefínské reformy

Český stát v 18. století prošel velkými změnami, které se týkaly rozvoje výrobních sil, manufaktur a větší dělby práce. Tato přeměna si nutně vyžádala potřebu reformních kroků.¹³

Zpočátku bylo školství stále pod kontrolou církve a stát neuplatňoval tímto směrem žádný vliv. Vzdělávání probíhalo i nadále v městských i farních školách, kde byli žáci vyučováni především trivium¹⁴ a katechismu.¹⁵

Školské reformy za Marie Terezie:

- I. V letech 1752¹⁶ – 1754 začíná utváření školské správy ve vysokém školství jmenováním studijních direktorů, kteří reprezentovali státní moc.
- II. Roku 1759 byla utvořena Studijní dvorská komise.¹⁷

¹¹ Odkaz J. A. Komenského. Muzeum Jana Amose Komenského: Uherský Brod [online]. 2005 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.mjakub.cz/?idm=40>

¹² MORKES, František. Historie českého církevního školství - Církevní školství: Referát na setkání ředitelů církevních škol. Praha, 2000, 22 s. Dostupné z: skolstvi.cirkev.cz/_d/historie-ccs.doc

¹³ VESELÁ, Zdenka. Vývoj české školy a učitelského vzdělání. Vyd. 1. V Brně: Masarykova univerzita, 1992. 147 s. Opera Universitatis Masarykianae Brunensis. Facultas philosophica = Spisy Univerzity Masarykovy v Brně. Filosofická fakulta; č. 293. ISBN 80-210-0458-4

¹⁴ Trivium na středověkých univerzitách zahrnovalo tři oblasti, které se vyučovaly nejdříve: gramatiku, logiku a rétoriku

¹⁵ VESELÁ, Zdenka. Vývoj české školy a učitelského vzdělání. Vyd. 1. V Brně: Masarykova univerzita, 1992. 147 s. Opera Universitatis Masarykianae Brunensis. Facultas philosophica = Spisy Univerzity Masarykovy v Brně. Filosofická fakulta; č. 293. ISBN 80-210-0458-4.

¹⁶ Předchůdci ministerstva školství: Školství bylo do roku 1752 řízeno školními direktory. Nejstarší formu ústřední správy školství v rakouské monarchii představovalo řízení školství superintendenty (do roku 1655)

¹⁷ 165 LET MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. KLOČKOVÁ, Lenka a Jana BARTOŠOVÁ. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/165-let-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy>

III. V roce 1774 započala největší reforma školství v dějinách. **V prosinci roku 1774 došlo k vyhlášení Všeobecného školního řádu, které podstatným způsobem změnilo školství v celé rakouské monarchii.**¹⁸

Všeobecný školní řád zavedl povinnou šestiletou školní docházku pro děti ve věku od šesti do dvanácti let a přinesl zcela novou organizaci nižšího školství.

Cílem Všeobecného školního řádu bylo vybudování systému škol, do nichž by děti mohly chodit. Řád platil pro německé normální, hlavní a triviální školy (viz tabulka č. 1) ve všech c. k. dědičných zemích. Úřady pečlivě sledovaly jak docházku dětí, tak i počty učitelů a jejich schopnosti a dovednosti podle jednotlivých krajů, evidovaly např. také stav budov.

Císařovna Marie Terezie bývá někdy vzpomínána také v souvislosti s výrokem, že "*Škola je politikum*", který v tehdejší době vyjadřoval skutečnost, že problematika **vzdělání musí být zájmem státu i záležitostí státní politiky.**¹⁹

Nezbytný požadavek obecného vzdělání, které by zabezpečovalo další hospodářský rozvoj státu, se při realizaci reformy spojil s filozofií osvícenství a politickým zájmem státu, který již ve zvýšené míře usiloval o ovlivňování myšlení a způsobu života všech poddaných. Zakládání škol přitom měly umožnit každému jedinci takové vzdělání, které by odpovídalo jeho stavu a společenskému postavení.²⁰

Školská reforma vyjádřená Všeobecným školním řádem vyjádřila poprvé v historii zájem státu na vzdělávání veškerého obyvatelstva. Reforma reagovala:

- I. **na ekonomickou nutnost**, kterou s sebou přinášel postupný odklon od feudálního uspořádání výroby a její přesun do manufakturní a strojové výroby. Fakt, že ekonomický zájem státu se plně ztotožňoval s jeho politickým zájmem, vytvářel pro přijetí školské reformy příznivé podmínky,²¹

¹⁸ Největší reforma školství v dějinách, 230. výročí Všeobecného školního řádu. MORKEŠ, František. Učitel'ské noviny [online]. 2004 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=4731>

¹⁹ MORKEŠ, František. Tereziánská reforma v českém školství. Metodický portál: Inspirace a zkušenosti učitelů [online]. 2006 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/PO/827/TEREZIANSKA-REFORMA-V-CESKEM-SKOLSTVI.html/>

²⁰ MATĚJKOVÁ, Milada. VÝVOJ ŠKOLSKÉ SPRÁVY NA NAŠEM ÚZEMÍ. Brno, 2010. Bakalářská práce. MUNI. Vedoucí práce doc. JUDr. Karel Schelle, CSc., s. 19

²¹ MATĚJKOVÁ, Milada. VÝVOJ ŠKOLSKÉ SPRÁVY NA NAŠEM ÚZEMÍ. Brno, 2010. Bakalářská práce. MUNI. Vedoucí práce doc. JUDr. Karel Schelle, CSc., s. 19

II. „na nutnost nově zorganizovat vzdělávání, neboť do roku 1773, kdy byl zrušen jezuitský řád, to byli právě jezuité, kteří podstatnou měrou zajišťovali výuku na našem území.“²²

<p>Školy TRIVIÁLNÍ – zřizovány při farách v obcích, též nazývané jako školy filiální.</p> <p>Finanční stránku zabezpečovala obec a šlechta. Činnost a kontrolu zastřešoval vikář nebo děkan, který byl podřízen zemské studijní komisi, které předával informace o škole.</p>	<p>Školy určené pro chudší žáky z venkova a z malých měst, byly školami nejnižšího typu (jedno a dvoutrídni školy). Vyučovalo se v nich trivium: psaní, čtení, počty, základním předmětem bylo náboženství.</p>
<p>Školy HLAVNÍ – zřizovány v krajských městech</p> <p>Finanční stránku zabezpečoval stát. Zřizování preparand při hlavních a normálních školách. Preparandy (přípravné instituty pro budoucí učitele triviálních škol).</p>	<p>(trojtřídni) Druhý typ škol, kde se kromě náboženství a tzv. trivía (čtení, psaní a počty) učila také latina, sloh, geometrie, základy hospodářství a průmyslu, zeměpis, dějepis, přírodopis a kreslení. Zřizovány v každém krajském městě, v první třídě se učilo česky, ve druhé třídě česky a německy a od třetí třídy pouze německy.</p>
<p>Školy NORMÁLNÍ – škola, o které se říkalo, že byla v každé zemi zřízena jen jedna. Bývaly zřízeny v zemských městech.</p> <p>Zřizování preparand při hlavních a normálních školách.</p>	<p>Čtyřtrídni školy + preparanda - byly zřizovány v hlavních městech provincie či země (v zemských městech), základem výuky byly osnovy škol hlavních, které byly rozšířené. Přípravovali se na nich také budoucí učitelé. Výuka probíhala pouze v německém jazyce.</p>
<p>GYMNÁZIA²³</p>	<p>Gymnázia byly školami vyššími.</p>
<p>UNIVERZITY</p>	<p>Na univerzitách se vyučovalo pouze německy a latinsky.</p>

Tabulka č. 1 - Typy lidových škol v období tereziánských reforem²⁴

Ze statistických záznamů školských komisí²⁵ o počtech škol v letech 1775 -1780 vyplývá jasná převaha zemí koruny české nad ostatními zeměmi monarchie. Zde byl založen úspěch, který se projevil koncem 19. století, kdy české a moravské země²⁶ vykazovaly ze

²² MATĚJKOVÁ, Milada. VÝVOJ ŠKOLSKÉ SPRÁVY NA NAŠEM ÚZEMÍ. Brno, 2010. Bakalářská práce. MUNI. Vedoucí práce doc. JUDr. Karel Schelle, CSc., s. 19

²³ Negativní stránkou reforem bylo značné omezení počtu středních škol. Příčinou bylo zrušení jezuitského řádu, který byl jejich hlavním provozovatelem. Většinu gymnázií po jezuitech převzal stát, ovšem následně je z finančních důvodů musel zrušit. Důsledkem poklesu počtu studentů na univerzitách byl v praxi nedostatek kněží, středoškolských učitelů, lékařů a právníků.

²⁴ ŘEZNÍČKOVÁ, K., Študáci a kantoři za starého Rakouska. České střední školy v letech 1867-1918. 1. vyd. Praha: Libri, 2007, s. 12-13

²⁵ Školské komise byly v té době správním úřadem pro školství.

²⁶ V českých zemích byla historicky síť škol vždycky bohatá. Například už ve 14. století měla Praha dvakrát tolik škol, co Vídeň, Norimberk a Krakov. Sám Eneáš Silvius Piccolomini (1405 - 1464), italský humanista, diplomat a historiograf, přiznával vysokou vzdělanost našeho národa ve stoletím dalším. Ernest Denis (francouzský historik, politik, slavista a především bohemista, profesor na univerzitách v Bordeaux a na pařížské Sorboně) k situaci u nás v 16. století dokonce doslova uvádí: „ Za této doby snad žádný druhý

všech zemí monarchie nejvyšší gramotnost a tím i vzdělanost lidu. V té době patřily české země ke špičce v Evropě a tím i vlastně na celém světě.²⁷

Vznik pedagogických kurzů pro přípravu učitelů

Ve stejném roce, kdy byl vyhlášen Všeobecný školní řád, vznikly **preparandy** (pedagogické kurzy) pro přípravu učitelů. **Reforma tak zahájila proces postupného utváření učitelského stavu a profesionalizace učitelů**²⁸.

Postavení a kompetence ředitelů škol

Základní požadavky nutné k získání kvalifikace ředitele byly upravovány Všeobecným školním řádem z roku 1774, který se týkal vzdělávání učitelů, jež následně mohli vykonávat pozice ředitelů škol.²⁹

Ředitel školy v 18. století byl v první řadě hlavně učitel, který musel získat patřičné učitelské vzdělání podle tehdejšího zákona, jímž byl Všeobecný školní řád, platný až do roku 1869. Ředitelé byli jmenováni zemskými úřady na návrh zástupců konsistoře.³⁰

Povinností ředitele bylo dohlížet na celý edukační proces, za který byl odpovědný zástupcům církve, jimiž byli faráři, děkani, vikáři a ve městech zvláštní dozorcí. Ti dozírali hlavně na to, zda ředitel školy dodržuje všechny vydané předpisy a zároveň, zda plní uloženou povinnost vést školní matriku, v níž byly evidovány všechny děti, rodiče a jejich rodinný stav. Dále byla stanovena povinnost ředitele znát *Knihu methodni*³¹ a mít povědomí o dalších školních knihách. Jeho úkolem bylo vést seznamy dětí, které mají k dané škole spádovost, přehledy o prospěchu žáků, měsíční výkazy o plnění docházky dětí

národ v Evropě nebyl pojat takovou touhou po čtení a vědění, nikde život duševní a mravní není tak silný, školy tak četné a tak dobře zřízené.“

²⁷ Vzdělávací politika České republiky v globálním kontextu. 1. vyd. Editor Jaroslav Kalous, Arnošt Veselý. Praha: Karolinum, 2006, 181 s. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-1259-3, s. 11, 12

²⁸ Reforma počítala s kvalifikovaným učitelem, který bude dětem mravní autoritou, měl být laskavý, vlídný, přísný, ale ne krutý. Z tělesných trestů – zrušených až v roce 1869 – byla povolena pouze metla, i ta byla považována za krajní prostředek výstražného charakteru. Praxe ovšem bývala jiná.

²⁹ VALIŠOVÁ, Alena a kol. Pedagogika pro učitele. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 402 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1734-0.

³⁰ ŠAFRÁNEK, Jan. Vývoj soustavy obecného školství v království českém od roku 1769-1895: Příspěvek k dějinám českého vyučování. Praha: F. Kytka, 1897. 8, 304 s.

³¹ Ignác Felbiger (1724 – 1788), autor první metodické příručky pro učitele

do školy, seznamy učebnic a knih. Současně musel ředitel vést tzv. černou knihu obsahující vyšší školní nařízení, která byla zasílána od vrchních úřadů.³²

Dozorci též dohlíželi na to, zda ředitel vede bezúhonný život. Vedle toho kontrolovali plnění školní docházky u žáků, dbali na rozvoj školy a vypracovávali zprávy pro nadřízený orgán, tj. vrchní školní ředitelství a zemskou gubernii.³³

Provozně-ekonomickou část ve školách zajišťoval **místní školní dozorce**. Tuto pozici nejčastěji vykonával **zástupce obce**.³⁴

Školská správa do roku 1790

Oblast školství se dostala v roce 1775 do úplné podřízenosti státu. V tomto roce byla zřízena **Školní komise zemská pro Království české**. Byl vytvořen **jednotný školní fond**, do kterého byla převáděna všechna stipendia a finanční fondy, z nichž pak byla financována gymnázia. Soukromé a nestátní školy mohly fungovat pouze podle platných předpisů. Učebnice musely být schvalovány státem. Byly také zrušeny tělesné tresty. Němčina se stala na normálních a hlavních školách vyučovacím jazykem.³⁵

Snaha o centralizaci a germanizaci školství s sebou přinesla i snahu o odstranění vlivu církve na vzdělávání. Kontrolou měli být pověřeni světské komisaři a zástupcům církve měla být tato pravomoc odňata. To se v roce 1786 i uskutečnilo, protože bylo vydáno nařízení o povinnosti ustanovit **krajské školní komisaře**, kteří byli odpovědní **vrchnímu školnímu dozorcovi**. Jejich činnost v sobě zahrnovala nezbytnost **starat se o školní budovy, vzdělávání a platové poměry učitelů** a dohlížet na **dodržování povinnosti školní docházky**.³⁶

³² ŠAFRÁNEK, Jan. Vývoj soustavy obecného školství v království českém od roku 1769-1895: Příspěvek k dějinám českého vyučování. Praha: F. Kytka, 1897. 8, 304 s.

³³ ŠAFRÁNEK, Jan. Vývoj soustavy obecného školství v království českém od roku 1769-1895: Příspěvek k dějinám českého vyučování. Praha: F. Kytka, 1897. 8, 304 s.

³⁴ SOMR, Miroslav a kol. Dějiny školství a pedagogiky. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 359 s. Učebnice pro vysoké školy

³⁵ KUZMIN, Michail Nikolajevič. Vývoj školství a vzdělání v Československu. 1. vyd. Praha: Academia, 1981. 241 s.

³⁶ SOMR, Miroslav a kol. Dějiny školství a pedagogiky. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 359 s. Učebnice pro vysoké školy

Reformy za vlády Josefa II

Započaté reformní změny za vlády Marie Terezie pokračovaly i v době vlády jejího syna Josefa II., tj. v letech 1780 – 1790.

„Přestože Josef II. vydal v roce 1781 toleranční patent, legalizující a občansky zrovnoprávňující evangeliky s katolíky, výrazná většina školství zůstala pod dohledem katolické církve. Tuto skutečnost ve větší míře neovlivnilo ani to, že ve stejném roce vydal císař nařízení o zrušení všech klášterů, které se nezabývaly vyučováním, vědeckou nebo charitativní činností.“³⁷

V tomto období bylo ustanoveno, že na každých 90 – 100 dětí musí být zřízena jedna z elementárních škol (tj. školy triviální, hlavní a normální), u kterých byla stanovena povinnost úhrady školného. Děti z chudých rodin byly od školného osvobozeny.

V době vlády Josefa II. byla vyžadována povinná školní docházka a byly ustanoveny sankce, pokud byla tato povinnost porušována. Povinnost školní docházky byla stanovena na 6 let a týkala se všech dětí od 6 do 12 let a současně byla zavedena povinnost registrace dětí školního věku. Povinnost školního vzdělávání se týkala i dívek, které do roku 1780 na přání svých rodičů nemusely školy navštěvovat.³⁸

Školská správa po roce 1790

Po smrti Josefa II. se jeho nástupci opřeli o církve a té byla znovu svěřena kontrola nad školami. Vznikla nová **Opravná komise studijní**. Ta měla za úkol vypracovat nový organizační řád obecného školství.³⁹

Podle **Politického zřízení školského** z roku 1790⁴⁰ zajišťovali **dozor nad školstvím** nadále **nižší církevní funkcionáři** (*děkani a faráři*), tzv. školdozorci.

³⁷ MORKES, František. Historie českého církevního školství - Církevní školství: Referát na setkání ředitelů církevních škol. Praha, 2000, 22 s. Dostupné z: skolstvi.cirkev.cz/_d/historie-ccs.doc

³⁸ KUZMIN, Michail Nikolajevič. Vývoj školství a vzdělání v Československu. 1. vyd. Praha: Academia, 1981. 241 s.

³⁹ KRÁLÍKOVÁ, Marie, SPĚVÁČEK, Václav a NEČESANÝ, Josef. Nástin vývoje všeobecného vzdělání v českých zemích: [vysokoškol. příruč. pro pedagog. fak.]. 1. vyd. Praha: SPN, 1977. 184 s. Dějiny školy a výchovy

⁴⁰ tzv. Schulpatent platil do r. 1869

Třístupňová občanská státní správa

Stát převzal všechny kompetence správy školství (kromě kontrolní, kterou stále držela církev) ovšem až po roce 1850, kdy byla **tradiční správa nahrazena moderní třístupňovou občanskou státní správou** respektující bývalé korunní země (země, kraj, okres). **Zvláštní postavení měla tzv. statutární města** (Praha, Liberec, Brno, Olomouc, Opava). Ve snaze po jednotnosti státní správy podporovala vídeňská vláda *krajský systém*, který přebíral více kompetencí zemských vládních úřadů, jež reprezentovaly jednotlivé historické země monarchie. Této struktuře měla odpovídat správa školství v jednotlivých zemích.⁴¹

Tereziánské a josefínské školství přineslo do našich zemí vzdělání všemu obyvatelstvu. V roce 1774 se jednalo o zcela mimořádnou a výrazně moderní skutečnost. Tehdy byl započat vývoj, který v roce **1869 pokračoval zavedením již osmileté povinné školní docházky**⁴² a v našich zemích vyvrcholil v Evropě zcela ojedinělou gramotností dospělého obyvatelstva v posledních desetiletích 19. století. Tereziánské školství se nejen měnilo a vyvíjelo, ale v jeho rámci **existovaly mezi školami významné rozdíly, dané především kvalitou jednotlivých učitelů. Umožnění obecné školní docházky, výrazně ovlivnilo celý další společenský, kulturní i hospodářský rozvoj a zanechalo tak nesmazatelnou stopu i v dalších stoletích.**⁴³

1.2 Školství v 19. století

Reformami Marie Terezie a Josefa II. bylo výrazně zkvalitněno dosud existující školství. Reformy byly mysliteli a panovníky chápány jako nástroj k řešení sociální a ekonomické krize. K uskutečnění reform bezesporu přispělo zavedení státního dozoru nad školstvím a

⁴¹ Vzdělávací politika České republiky v globálním kontextu. 1. vyd. Editor Jaroslav Kalous, Arnošt Veselý. Praha: Karolinum, 2006, 181 s. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-1259-3, s. 13

⁴² Zavedení osmileté povinné školní docházky - přísně sledované a vyžadované a dokonce s tresty vězením pro rodiče, kteří děti do školy neposílali.

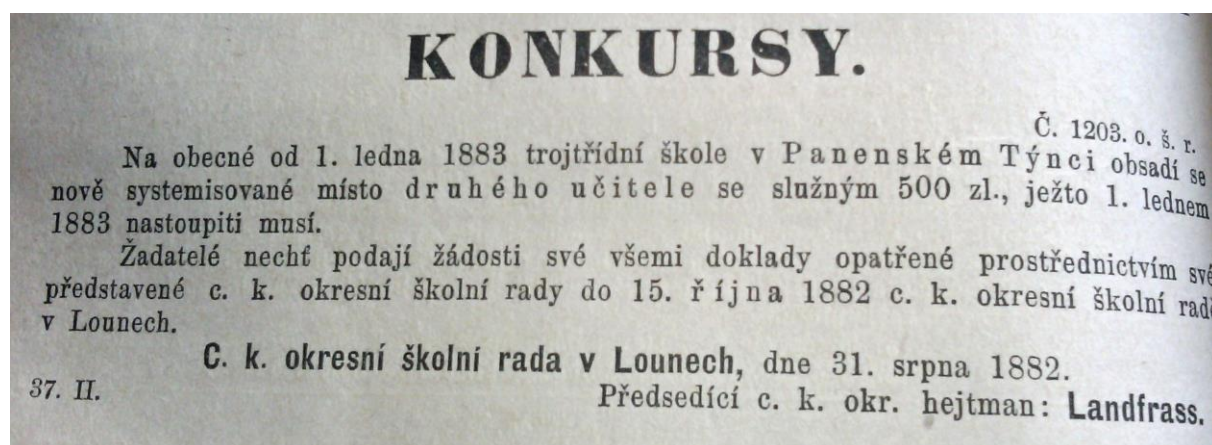
⁴³ Největší reforma školství v dějinách, 230. výročí Všeobecného školního řádu. MORKES, František. Učitel'ské noviny [online]. 2004 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=4731>

nastolení sankcí proti rodičům, kteří své děti v otázce vzdělávání zanedbávali a neposílali je do škol. Snaha organizovat školství jednotně pro všechny země habsburské monarchie sebou přinesla řadu nesnází a problémů. V Čechách se rezistence proti centralizaci v oblasti školství stala součástí národního obrození.⁴⁴

Politické zřízení německých škol (zákoník obecného školství z r. 1805)

Jak uvádí Šafránek, zákoník obecného školství byl vydán ve 23 dílech, jež zahrnovaly 478 článků, kde je přesně vylíčena organizace obecných škol pro dědičné země rakouské. „Politické zřízení školní“ znalo tři druhy školy obecné: a) školy triviální, kterým se podle místa říkalo, že jsou buď farní nebo filiální nebo lokální (kde sloužily potřebě jedné obce), b) školy hlavní o třech nebo čtyřech třídách ve městech, c) v hlavním městě pak byla škola normální čili vzorná škola hlavní.⁴⁵

Konkurzní řízení (obr. č. 1) na uvolněné místo na škole triviální náleželo podle místních poměrů různým činitelům. Někde je vykonávala zemská vláda, jinde vrchnosti, faráři, obce, jinde faráři a obce společně.⁴⁶

Obrázek 1 - Vyhlášení konkurzu z roku 1882⁴⁷

⁴⁴ VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. a kolektiv, Pedagogika pro učitele – Školský systém v českých zemích. I. vyd. Praha, Grada Publishing. a. s., 2007, s. 71-72

⁴⁵ ŠAFRÁNEK, Jan. Školy české. Praha: Matice česká, 1913, s. 218

⁴⁶ ŠAFRÁNEK, Jan. Školy české. Praha: Matice česká, 1913, s. 221

⁴⁷ KRÁL, Josef. Posel z Budče: Týdeník vychovatelský pro národní učitelstvo v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku. Praha: FR. A. URBÁNEK, knihkupec, 1882.

Dozorem ke školám byl stanoven pro jednání úřední místní duchovní, nebo pozičně výše okresní školní dozorce (vikář). Vikář informoval dále pak k úřadu krajskému a ke konzistenci.⁴⁸

Školské zřízení bylo zákonem z roku 1805 postaveno na podstatně jiné základy, než mu byly dány tereziánskými reformami. Vzhledem k tomu, že základní učební metodou bylo drilování celých statí knih z paměti, nebyly ani znalosti žáků nijak trvalé. Změny ve školství měly více negativních dopadů, ale téměř do poloviny 19. století nedošlo k žádné větší reformě.⁴⁹

Po porážce revoluce⁵⁰ v roce **1848** se české školství vyvíjelo podle zásad rakouské školské politiky. **Dosavadní dvorskou studijní komisi nahradilo v roce 1848 nově zřízeno ministerstvo kultu a vyučování.** Bezprostředně po revoluci se státními prioritami staly vysoké a střední školství.⁵¹

Reforma lidového školství

Zrušení absolutismu v roce 1860 a vydání tzv. prosincové ústavy z roku 1867 změnila habsburskou monarchii na konstituční monarchii s tehdy moderní demokratickou správou⁵². Zrušení historických zemí jako správních celků a zároveň rozdělení monarchie do dvou nových částí Předlitavsko⁵³ a Zalitavsko. **Rychle se rozvíjející průmysl a složitější hospodářství i obchod vyžadovaly stále lépe vzdělané pracovní síly.** Nová ústava zrušila poslední zbytky absolutistické moci a umožnila postupnou demokratizaci země.⁵⁴

⁴⁸ ŠAFRÁNEK, Jan. Školy české. Praha: Matice česká, 1913, s. 221

⁴⁹ MORKEŠ, František. Politické zřízení školské z roku 1805. Metodický portál: Inspirace a zkušenosti učitelů [online]. 2007 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/1092/politicke-zrizeni-skolske-z-roku-1805.html/>

⁵⁰ Revoluce 1848–1849 v Rakouském císařství pramenila jednak z nespokojenosti s feudalismem a Metternichovým absolutismem, nemalý podnět revolucím v Rakouském císařství ovšem představoval také počáteční úspěch zahraničních revolucí v roce 1848.

⁵¹ PRŮCHA, Jan, *Pedagogická encyklopedie*, s. 40

⁵² Změny nastaly po prohrané válce v Prusku v roce 1866

⁵³ do Předlitavska patřily i Země české

⁵⁴ SOMR, Miroslav a kol. Dějiny školství a pedagogiky. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 359 s. Učebnice pro vysoké školy

Vydáním prosincové ústavy v roce 1867 vznikly zcela nové předpoklady pro vývoj školství v Rakousku. Ústava zajistila mj. svobodu bádání, dávala šanci k zakládání škol v oblastech, kde byly zapotřebí. Zaručovala také vyučování v mateřském jazyce.⁵⁵

Vydáním prosincové ústavy došlo na tzv. reformu lidového školství. Dosavadní školství v českých zemích se řídilo Všeobecným školním řádem z roku 1774 a to platilo až do roku 1869, kdy říšská rada přijímá tzv. říšský školní zákon, kterým byl zrušen konkordát z roku 1855. Církvi zbyl jen dohled nad vyučováním náboženství a oprávnění zřizovat soukromé školy pro studenty příslušného vyznání.⁵⁶

V oblasti správy školství, kde novou podobu organizace a správy umožnil říšský školský zákon č. 62 z roku 1869⁵⁷, který upravuje elementární školství v Rakousku, a potom zemský zákon o Zřizování, vydržování a návštěvě národních škol č. 17 z roku 1870⁵⁸.

Na základě tohoto zákona vznikly:

- *osmileté obecné a měšťanské školy*, které měly nahradit šestileté, triviální,
- významným posunem bylo zavedení *povinné osmileté docházky pro chlapce a dívky* (od 6 – 14 let věku),
- *zřídil učitelské ústavy pro vzdělání učitelů*,
- významně rozšířil *obsah vzdělání*.⁵⁹

Školy obecné se dle zákona dělily na školy:

- obyčejné obecné,
- měšťanské.

Školství	Počet škol	%	Počet tříd	Počet dětí	Počet učitelů	Školních obcí
České	2 767	56 %	8 456	564 241	10 521	2 467
Německé	2 178	44 %	5 661	334 489	6 555	1 877
Součty	4 945	100 %	14 117	898 730	17 076	4 344

Tabulka č. 2 – Národní školy roku 1891 bez zřetel ke zřizovateli. Údaje převzaty z Ottova Slovníku naučného, VI. Díl, heslo Čechy, vydal J. Otto v Praze 1893 (Pojem „národní škola“ znamená souhrn obecných a měšťanských veřejných škol)⁶⁰

⁵⁵JANÁK, J., HLEDÍKOVÁ, Z., DOBEŠ, J., Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost, 2. vyd. Praha_ NLN, 2005, s. 241-250

⁵⁶SOMR, M., Dějiny školství a pedagogiky, I. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 165

⁵⁷ tzv. Hasnerův zákon – L. Hasner: ministr

⁵⁸ Vzdělávací politika České republiky v globálním kontextu. 1. vyd. Editor Jaroslav Kalous, Arnošt Veselý. Praha: Karolinum, 2006, 181 s. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-1259-3, s. 14

⁵⁹ SOMR, Miroslav a kol. Dějiny školství a pedagogiky. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 359 s. Učebnice pro vysoké školy

Dále tyto školy mohly být jak veřejné (zřízeny státem, zemí nebo obcí), tak i soukromé. Obsah vzdělání na obyčejných obecných školách tvořily jazyk, počty, reálie, psaní geometrie, zpěv, tělesná výchova a náboženství. Jednalo se o vzdělání pouze základní. Měšťanské školy nabízeli žákům daleko vyšší vzdělání, i přestože se jednalo o školy obecné. Stejně jako na obyčejných obecných školách se děvčata navíc učila šití, pletení a nauce o domácím hospodaření. Charakter a délka studia byla svěřena do rukou zřizovatelů.⁶¹

Byly zavedeny místní (v každé školní obci), okresní (na území okresu) a zemské (pro země: Čechy, Moravu a Slezsko) školní rady.

Obrázek 2 - Ukázka "Vynesení c. kr. zemské školní rady"⁶²

Zákon zásadně měnil a upravoval postavení školství ve vztahu ke státu a k církvi. Za velmi podstatné je považováno to, že byla deklarována **svoboda vědy a vyučování a v českých zemích jím byla zrovnoprávněna čeština s němčinou.** Státu opět připadlo řízení školství a dozor nad ním, církve zajišťovaly výuku náboženství a náboženská cvičení.

Úkolem zákona bylo zesvětštění a zestátnění škol. Můžeme hovořit o tom, že zákon tak ve větší míře uskutečňoval tereziánské snahy ze 70. let 18. století. Dalším významným aspektem bylo zavedení povinné školní docházky, dosavadní preparandy byly nahrazeny vzdělávacími učitelskými ústavami, které byly na úrovni středních škol.

⁶⁰ JAROLÍMEK, K., Letmý pohled do historie školství v Krásné Lípě, Krásná Lípa 2003, s. 208

⁶¹ CHMELÍK, Luboš. Vývoj školské správy na našem území. Brno, 2010. Bakalářská práce. MUNI. Vedoucí práce prof. JUDr. Ladislav Vojáček, CSc.

⁶² MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A NÁRODNÍ OSVĚTY. Věstník ministerstva školství a národní osvěty. Praha: Státní nakladatelství, 1922

Byl zaveden pravidelný učitelský plat. Na základě § 42 tohoto zákona bylo učitelům obecných a měšťanských škol umožněno vysokoškolské studium.

Povinnost školní docházky vznikla po roce 1869 a bylo ji možné uskutečnit trojím způsobem. Měšťanské školy byly zřízeny jako osmileté, jako tříleté samostatné s pětiletou obecnou školou. Jak škola obecná tak i měšťanská dávala poměrně ukončené vzdělání bez předpokladů k dalšímu studiu. Tzn., že jedinou cestou k vysokoškolskému vzdělání bylo studium na střední škole.⁶³

Takto zavedený školský systém byl v době první republiky upraven a v konečném důsledku zůstal nezměněn až do roku 1945.

Novelizace říšského zákona

V roce 1883 dochází k novelizaci říšského zákona, která se zásadně dotkla školní docházky. Opět byly zavedeny tzv. úlevy. Záleželo na rodičích, zda požádají školu o „jisté úlevy v míře pravidelného do školy chození“. To bylo možné jen u dětí, které již školu navštěvovali šest let.

Novelou byl také omezen rozsah vzdělání a zmenšily se požadavky na učitele. Přínosem novely bylo zlepšení a upřesnění úkolů a organizace měšťanské školy. Zákonem z roku 1869 byla měšťanská škola brána jako obměna obecné školy, novelizací však byla pojata jako škola vyšší, která žáky připravovala zejména pro průmysl, zemědělství a studium v učitelských ústavech a odborných školách, které nepožadují studium střední školy.⁶⁴

Všeobecný vzdělávací řád byl v roce 1869 nahrazen zcela novou zákonnou normou (Říšský školský zákon, tzv. Hasnerův zákon). Dle tohoto zákona byly zakládány čtyřleté učitelské ústavy, zakončené maturitou, Jejich absolventi začínali působit nejdříve jako podučitelé, po dvou letech skládali zkoušku učitelské způsobilosti a mohli pracovat jako učitelé na obecné škole. Zvláštní zkoušku způsobilosti pro měšťanské školy pak musel složit učitel, který chtěl vyučovat na měšťanské škole. Tato zkouška obsahovala vybrané

⁶³ VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. a kolektiv, Pedagogika pro učitele – Školský systém v českých zemích. I. vyd. Praha, Grada Publishing. a. s., 2007, s. 76

⁶⁴ VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. a kolektiv, Pedagogika pro učitele – Školský systém v českých zemích. I. vyd. Praha, Grada Publishing. a. s., 2007, s. 76

odborné předměty. Náboženské vyznání už nebylo podmínkou pro povolání učitele. Ženy, které chtěly působit jako kantorky, musely zůstat svobodné⁶⁵.

Školským zákonem z roku 1869 byla zavedena **povinnost dalšího vzdělávání učitelů**. Učitelé byli povinni účastnit se učitelských konferencí a kurzů a dále studovat časopisy a pedagogické knihy.⁶⁶

Povinností ředitele školy bylo dohlížet na chod celé školy. Jeho úkolem bylo řídit nejen výchovně vzdělávací proces, ale současně vykonávat veškeré administrativní práce spojené s provozem školy. Vedle toho měl být ředitel školy osobností, která svými postoji a jednáním byla dobrým vzorem pro ostatní učitele.⁶⁷

V oblasti výchovně-vzdělávací bylo jeho úkolem dbát o řádné vyučování žáků a jejich kázeň. Zápisy z pravidelných měsíčních porad, kde ředitel hodnotil plnění osnov pro jednotlivé třídy, se předkládaly zemskému úřadu. Vyučovací povinnost ředitele školy byla stanovena na 10 hodin týdně^{68 69}.

Podle tehdejších zákonů bylo povinností zřizovat školské rady, v nichž byl ředitel jejím zástupcem, dalšími členy byli zástupci obce, v níž byla škola zřízena. V tomto směru fungoval ředitel jako prostředník mezi školou a obcí. V provozně-ekonomické oblasti nesl ředitel odpovědnost za podmínky k vyučování, tj. vybavenost školy a tříd zařízením a učebními pomůckami. Současně měl ředitel vést kroniku nebo tímto úkolem mohl pověřit jiného učitele.⁷⁰

⁶⁵ KASPER, T., KASPEROVÁ, D., Dějiny pedagogiky, Praha: Grada, 2008, s. 96-98

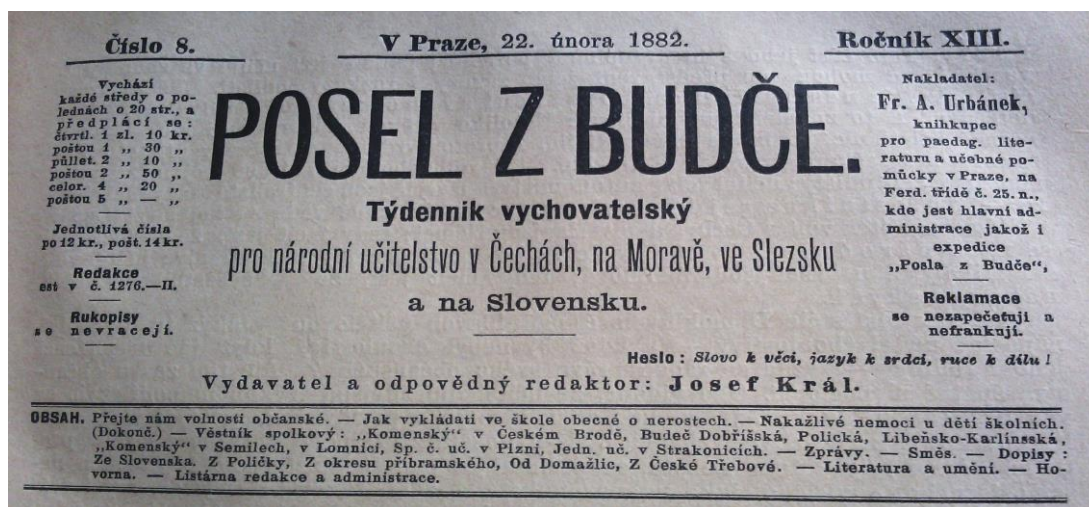
⁶⁶ VALIŠOVÁ, Alena a kol. Pedagogika pro učitele. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 402 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1734-0

⁶⁷ ŠAFRÁNEK, Jan. Vývoj soustavy obecného školství v království českém od roku 1769-1895: Příspěvek k dějinám českého vyučování. Praha: F. Kytka, 1897. 8, 304 s

⁶⁸ Dnes vyučovací povinnost stanovena NV č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko psychologické činnosti pedagogických pracovníků

⁶⁹ ŠAFRÁNEK, Jan. Vývoj soustavy obecného školství v království českém od roku 1769-1895: Příspěvek k dějinám českého vyučování. Praha: F. Kytka, 1897. 8, 304 s

⁷⁰ ŠAFRÁNEK, Jan. Vývoj soustavy obecného školství v království českém od roku 1769-1895: Příspěvek k dějinám českého vyučování. Praha: F. Kytka, 1897. 8, 304 s.

Obrázek 3 - Ukázka tiskovin z roku 1882, Týdeník vychovatelský⁷¹

Vznik ministerstva školství⁷²

Ministerstvo školství⁷³, ústřední orgán státní správy, bylo zřízeno dne 23. března 1848. Ministerstvo sídlilo ve Vídni a jeho působnost zahrnovala celé území tehdejší monarchie. Původní název ministerstva školství zněl **Ministerstvo veřejného vyučování**. V červenci 1848, poté, co ministerstvo převzalo též záležitosti náboženské a církevní, byl jeho název změněn na **Ministerstvo kultu a vyučování**. Tento název zůstal zachován až do roku 1918.⁷⁴

„V roce 1860 bylo **Ministerstvo kultu a vyučování** zrušeno. Jeho kompetence a agendu převzalo ministerstvo vnitra a nově zřízené **Státní ministerstvo**⁷⁵. Nejvyšším rozhodnutím z 2. března 1867 bylo **Státní ministerstvo** zrušeno a současně bylo znovuzřízeno **Ministerstvo kultu a vyučování**, tentokrát s působností pouze pro předlitavské země, tedy tu část Rakousko-Uherska, jejíž součástí byly české země. **Tímto**

⁷¹ KRÁL, Josef. Posel z Budče: Týdeník vychovatelský pro národní učitelstvo v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku. Praha: FR. A. URBÁNEK, knihkupec, 1882

⁷² Přehled ministrů školství od roku 1848 do pádu monarchie a od vzniku československé státní samostatnosti v roce 1918 až dosud: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/ministri-skolstvi-od-roku-1848>

⁷³ Prvním ministrem školství v habsburské monarchii se stal Franz von Sommaruga. Bez zajímavosti není skutečnost, že jím mohl být František Palacký. Právě jemu tehdejší ministr vnitra Pillersdorf, který byl pověřený sestavením vlády, křeslo ministra školství nabídl. Byl si natolik jistý tím, že Palacký funkci přijme, že měl již dokonce připravený jmenovací dekret podepsaný císařem. Palacký však nabídku odmítl.

⁷⁴ 165 LET MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. KLOČKOVÁ, Lenka a Jana BARTOŠOVÁ. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/165-let-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy>

⁷⁵ V čele Státního ministerstva stál nejdříve hrabě Goluchowský, poté Anton Schmerling a Richard Belcredi.

*úředním aktem tak došlo k definitivnímu konstituování nejvyšší instance školské správy v našich zemích. Ministerstvu náležela nejvyšší správa veškerého školství a dozor nad ním. Od roku 1868 byla vykonávána trojstupňovým systémem školních rad (zemských, okresních a místních školních rad). Výjimku tvořily ty školy, které byly řízeny jiným ministerstvem – například živnostenské školství řídilo ministerstvo obchodu. V kompetenci ministerstva byly dále zahrnuty záležitosti náboženské a záležitosti související s podporou věd a umění. Takto vymezená působnost ministerstva platila bez podstatných změn až do rozpadu Rakousko-Uherska v roce 1918.*⁷⁶

Vývoj ostatních druhů škol

Všeobecné střední školy se řídily úpravou zákona z roku 1849. Vzniklá gymnázia, jejichž vzdělávací obsah, který spočíval v učivu klasických jazyků, nestačil, a proto byla rozvinuta reálka.

V roce 1869 byla zavedena maturita a reálka se tak stala plnohodnotnou střední školou, jejíž studenti byli připraveni na studium na vysoké škole. Zavedením reálného gymnázia v roce 1862 v Křížkem v Táboře došlo ke vzniku nového typu střední školy, která poskytovala studentům výhodu v tom, že se v průběhu studia mohli ještě rozhodnout, na jaký typ vysoké školy by chtěli navázat. Tuto možnost do současné doby studenti neměli, jelikož volba střední školy byla zároveň volbou školy vysoké. Vznik reálných gymnázií měl tak velkou výhodu: vstup na vysoké školy obou směrů (univerzitní a technický) bez odlišných zkoušek. To zapříčinilo, že o studium na reálných gymnáziích byl velký zájem, a proto docházelo ke zřizování dalších institucí a počet těchto škol se neustále zvyšoval.

V roce 1882 došlo k velké změně v oblasti vysokých škol. Zákonem ze dne 28. února 1882 se dosud známá Karlova univerzita rozdělila na dvě, českou a německou.

Na konci 19. století byly v českých zemích zavedeny první dívčí školy.⁷⁷

⁷⁶ 165 LET MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. KLOČKOVÁ, Lenka a Jana BARTOŠOVÁ. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/165-let-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy>

⁷⁷ VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. a kolektiv, Pedagogika pro učitele – Školský systém v českých zemích. I. vyd. Praha, Grada Publishing. a. s., 2007, s. 76

1.3 Školství ve 20. století

Závěr 19. století, kdy dochází nejen k významnému početnímu nárůstu různých škol a stoupá také celková profesionalizace učitelů, je v otázkách postavení církve ve školách ovlivněn i narůstající spolkovou organizovaností a politizací veřejného života, v němž politizující katolicismus není narůstajícími počty učitelů pozitivně přijímán. Proces prohlubující se profesionalizace učitelů, jako zcela specifické pracovní skupiny, byl pak poznamenán poměrně značným a obecným odklonem učitelstva od náboženství a církví. Začínala vítězit představa, že škola je instituce kulturní a vědecká a že v ní mají rozhodovat pouze pedagogické ohledy. Proto neměla být spojena s církví. Ideálem byla škola volná, v níž by se mládež různého vyznání učila a připravovala společně. Učila by se tím vzájemné toleranci, tak důležité pro život, protože i v něm by také vyznavači různého náboženství museli žít společně. S tímto dědictvím vstoupilo české školství do 20. století a tedy i do nově utvořivšího se československého státu v roce 1918.⁷⁸

1.3.1 Školství v ČSR po roce 1918

Nově vzniklá Československá republika převzala 28. října 1918 tzv. recepčním zákonem, celý právní řád a právní systém rakousko-uherské monarchie pro české země, a to včetně působnosti jednotlivých ministerstev. V Příručce zákonů, nařízení a předpisů o národním školství v Republice Československé z roku 1924 je v tomto zákoně doslova uvedeno: „*Samostatný stát československý vstoupil v život. Aby zachována byla souvislost dosavadního právního řádu se stavem novým, aby nenastaly zmatky a upraven byl nerušený přechod k novému státnímu životu, nařizuje Národní výbor jménem československého národa jako vykonavatel státní svrchovanosti ve čl. 2 toto: veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti.*“⁷⁹ „*Zákonem Národního výboru československého č. 2/1918 Sb. ze dne 2. listopadu 1918 byl zřízen Úřad pro správu vyučování a národní osvětu. Brzy se však pro nejvyšší správní*

⁷⁸ MOROKES, František. Historie českého církevního školství - Církevní školství: Referát na setkání ředitelů církevních škol. Praha, 2000, 22 s. Dostupné z: skolstvi.cirkev.cz/_d/historie-ccs.doc

⁷⁹ KRÍVÁNEK, J., Příručka zákonů, nařízení a předpisů o národním školství v Republice Československé, Brno 1924, s. 1

úřady začaly používat termíny ministerstva a pro ministerstvo školství byl ustálen název *Ministerstvo školství a národní osvěty*.⁸⁰

Obrázek 4 - Ukázka Věstníku MŠANO ze srpna 1922⁸¹

V tomto období byly zřizovány tyto druhy škol:

Lidové školy	„Obecné školy v průběhu 1. republiky početně vzrostly, převažovaly však dvoutrídky a jednotřídky. Existence škol v malých obcích zaručovala všeobecnou dostupnost základního vzdělávání.“
Střední školy	„ČSR převzala z monarchie všechny typy středních škol. Díky relativně snadnému vstupu na oba směry (Pražská technika, Karlo-Ferdinandova univerzita) vysokoškolského studia významně vzrostl počet reálných gymnázií. Zavedením studia dívek stoupl počet studentů.“
Vysoké školy	„Roku 1919 vznikla Masarykova univerzita v Brně. V roce 1920 přibyla k dosavadním čtyřem univerzitám KU fakulta přírodovědecká. Ve stejném roce řešil tzv. Marešův zákon poměr pražských univerzit (zda dědičkou původního Karlova učení je česká, nebo německá), byl rozhodnut ve prospěch české.“ ⁸²

Tabulka č. 3 – Typy škol po roce 1918⁸³

⁸⁰ 165 LET MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. KLOČKOVÁ, Lenka a Jana BARTOŠOVÁ. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/165-let-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy>

⁸¹ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A NÁRODNÍ OSVĚTY. Věstník ministerstva školství a národní osvěty. Praha: Státní nakladatelství, 1922

⁸² Problematičnost tohoto rozhodnutí způsobila, že zákon vzešel v platnost za dramatických okolností až v roce 1936 díky iniciativě nacionálně naladěného vedení české univerzity. Jeho součástí bylo i rozhodnutí o majetkovém vypořádání obou univerzit. Od tohoto roku přešly do rukou české univerzity insignie dosud držené univerzitou německou. Královský český polytechnický zemský ústav v Praze byl r. 1920 přejmenován na České vysoké učení technické v Praze. V roce 1919 byla v Praze zřízena Vysoká škola obchodní a ta v roce 1929 přičleněna k ČVUT.

⁸³ PRŮCHA, Jan, *Pedagogická encyklopedie*, s. 43

1.3.2 Školství v předmnichovském Československu

Definitivně byla správa školství v předmnichovském Československu upravena zákonem č. 292/1920 Sb. ze dne 9. dubna **1920**. „*Státu přísluší nejvyšší správa veškerého vychování a vyučování a dozor k němu. Správu tu vykonává stát ministerstvem školství a národní osvěty*“, praví se v § 1 tohoto zákona.⁸⁴

Postátňování škol

Proces postátňování škol spočíval především ze snahy nestátních zřizovatelů (ze strany nejrůznějších spolků, rady měst ale i církve) zbavit se tíživého finančního břemene. Intenzivní postátňovací snahy byly realizovány především v oblasti středního školství. Významnou roli však v této době sehrávala i stále intenzivněji se uplatňující myšlenka, že o vzdělání vyšší než jako poskytuje obecná a měšťanská škola se má postarat především stát. Zestátňování škol se realizovala na podkladě tzv. postátňovací smlouvy. **Stát zpravidla přebíral v úplnosti placení učitelů, ale ostatní náklady na provoz školy bývaly již řešeny různě, případ od případu.** V letech 1919-1928, tedy za prvních deset let existence Československé republiky, převzal stát v Čechách a v Moravskoslezské zemi řadu středoškolských ústavů. Postátňovací akce středního školství pokračovala ještě v první polovině 30. let.⁸⁵

1.3.3 Školství po roce 1935

Zákon o újezdních měšťanských školách č. 233/1935 Sb., ze dne 20. prosince 1935 zavedl pojem **újezdní školní rada** jako správní orgán pro školní obec i školní újezd. Školním újezdem se rozuměl souhrn obcí nebo jejich částí přidružených k veřejné měšťanské škole, jejíž obvod přesáhl území školní obce. Tato újezdní školní rada byla zřizována v dotyčné obci místo dosavadní místní školní rady a členila se do dvou odborů:

⁸⁴ 165 LET MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. KLOČKOVÁ, Lenka a Jana BARTOŠOVÁ. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/165-let-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy>

⁸⁵ MOROKES, František. Historie českého církevního školství - Církevní školství: Referát na setkání ředitelů církevních škol. Praha, 2000, 22 s. Dostupné z: skolstvi.cirkev.cz/_d/historie-ccs.doc

- a) odbor pro věci školní obce (pro působnost bývalé místní školní rady),
- b) odbor pro věci školního újezdu.

Tato organizace školské správy trvala po celé období Československa až do okupace, kdy byla zrušena. Vedle konání vlastních schůzí se konaly schůze plenární, na kterých se rozhodovalo o věcech společných všem školám.⁸⁶

1.3.4 Školství za druhé světové války

Po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava 15. března **1939** byly záležitosti školství v kompetenci české vlády, bezvýhradně podřízené Velkoněmecké říši. **Protektorátní Ministerstvo školství a národní osvěty** se stalo nástrojem prosazování nacistické germanizační a odnárodňovací politiky v českém školství, která směřovala k jeho postupné likvidaci. Následkem toho došlo k rapidnímu snížení počtu českých škol a na druhou stranu bylo zaznamenáno razantní navýšení počtu německých škol. Postupem času došlo i na české vysoké školy, které byly uzavřeny nejprve na dobu určitou trvající tři roky, a posléze bylo toto rozhodnutí změněno na dobu neurčitou.⁸⁷

Říše chtěla zavést do škol fašistickou ideologii a vymýtit české dějinné povědomí. Školy čelily ideovému tlaku a zásahům do vzdělávacích obsahů. Postupně bylo zakázáno používat 283 učebnic. Od podzimu 1939 byla zavedena povinná němčina do měšťanských, později i do obecních škol. „*Na obecných školách s českým jazykem vyučovacím je dalším povinným učebním předmětem jazyk německý*“⁸⁸. Žáci vyšších ročníků středních a odborných škol povinně odcházeli do válečné výroby, na „práci do říše“ apod. Po tvrdé perzekuci byli vyloučeni z veřejných a později i ze soukromých škol židovští žáci, platil pro ně i zákaz domácího vzdělávání^{89, 90}.

⁸⁶HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J., Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost, Praha: NLN, 2007, s. 284-285

⁸⁷BIANCHI, L., Dějiny státu a práva na území Československa v období kapitalismu, II., 1918-1945, Bratislava: Vydavatelství Slovenské akademie věd, 1973, s. 476

⁸⁸ § 1 odst. 1 vládního nařízení 394/1940 Sb., jímž se nově upravují povinné učební předměty na školách obecních a měšťanských

⁸⁹ Obdiv zasluží pedagogická činnost rozvíjená židovskými učiteli v koncentračním táboře Terezín. Mnozí z nich se podíleli na činnosti odbojových organizací a skončili svůj život v koncentračních táborech.

⁹⁰ PRŮCHA, Jan, *Pedagogická encyklopedie*, s. 43

Vysoké školy	<i>„Po říjnové revoluci v roce 1939 a po pohřbu J. Opletala, který se stal národní manifestací, byly 17. listopadu obsazeny studentské koleje, 9 studentů říšské orgány popravily, 1200 odvezly do koncentračních táborů. Současně byly uzavřeny všechny české vysoké školy.“</i>
Střední školy	<i>„Od školního roku 1941/42 existovaly pouze dva typy – reálné a klasické gymnázium (to pouze pro chlapce). Na dívčí reálná gymnázia se místo latiny zavedla praktická příprava na budoucí roli žen a matek.“</i>
Lidové školy	<i>„Podléhaly reformě v duchu říšské praxe. Pětiletá obecná škola byla zkrácena na 4 roky, do měšťanských škol přejmenovaných na školy hlavní (staly se z nich školy výběrové) postupovalo pouze 35 % žáků obecných škol.“</i>

Tabulka č. 4 - Školství za druhé světové války⁹¹

1.3.5 Školství v poválečném Československu

Poválečné období Československa v letech 1945 – 1948 se zapsalo do historie, jako období s velmi napjatou atmosférou v otázkách budoucího vývoje školství. Ze strany tehdejších politiků a pedagogů byla snaha, aby školství pokračovalo v duchu předválečného demokratického období. Špatná ekonomická situace státu způsobená nacistickou okupací zapříčinila, že navázání školské správy na předválečnou by bylo značně obtížné. Jediným řešením jak postavit školskou správu v Československu opět na nohy, je její reforma, a to vytvoření jednotné školské soustavy. Za hlavního představitel reformátorů školské správy byl označován Zdeněk Nejedlý, který od května roku 1945 zastával funkci ministra na nově obnoveném Ministerstvu školství a osvěty. Nejedlý a ostatní příznivci jeho reformy, prosazovaly tzv. uniformní, pro všechny stejnou, jednotnou školu.⁹²

*„Na území osvobozeného Československa byla Ústavním dekretem prezidenta republiky č. 1/1945 Sb., o nové organizaci vlády a ministerstev v době přechodné, obnovena činnost nejvyšší instance školské správy – **Ministerstva školství a osvěty**. K významnějším změnám v působnosti Ministerstva školství a osvěty došlo po roce **1948**, kdy však školská politika, a*

⁹¹ PRŮCHA, Jan, *Pedagogická encyklopedie*, s. 43

⁹² VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. a kolektiv, *Pedagogika pro učitele – Školský systém v českých zemích*, I. vyd. Praha, Grada Publishing, a.s., 2007, s. 84

tedy i její řízení, byla v podstatě určována usneseními a direktivami Komunistické strany Československa.“⁹³

Výčet některých zákonů z období let 1948 – 1989:

- zákon č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství,⁹⁴
- zákon č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů,
- zákon č. 186/1960 Sb., o soustavě výchovy a vzdělávání,
- zákon č. 168/1968 Sb., o gymnasiích,
- zákon č. 63/1978 Sb., o opatřeních v soustavě základních a středních škol,
- zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol,
- zákon č. 58/1950 Sb., o vysokých školách,
- zákon č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů.

1.4 Správa školství v historii našeho státu

Pro ucelenost informací ve vývoji našeho školství a vzniku státní správy školství, je zde uveden chronologický přehled s uvedením vzniku a systému správy českého školství od roku 1760 po rok 1989. (Tento přehled se netýká vysokých škol)

1) Vznik státní správy školství:

r. 1760	„Zřízena studijní dvorská komise, prolomení monopolu církevní správy ve školství.“
r. 1774	„Vydán Všeobecný školský řád (platný až od roku 1775), dohled státu nad školstvím, zřízen krajský školní komisař a jemu podřízení úředníci při vikariátech (vikariáty voleny ovšem spíše proto, že stát neměl tehdy nižší jednotku správy).“
r. 1848 (březen)	„Vznik ministerstva veřejného vyučování“
r. 1849 (červenec)	„Ministerstvo kultu a vyučování“
r. 1849	<ul style="list-style-type: none"> • „Zřízeny zemské školní úřady. • Odvětvové řízení ale záhy dočasně zrušeno, posílil vliv církve, vesnické školy spadají pod kontrolu četnictva“
r. 1860	„Vznikají opět školní úřady, kde je uplatněn vliv státu i samosprávy v systému školních rad.“

Tabulka č. 5 - Vznik státní správy školství⁹⁵

⁹³ 165 LET MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. KLOČKOVÁ, Lenka a Jana BARTOŠOVÁ. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/165-let-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy>

⁹⁴ CHMELÍK, Luboš. Vývoj školské správy na našem území. Brno, 2010. Bakalářská práce. MUNI. Vedoucí práce prof. JUDr. Ladislav Vojáček, CSc.

2) Systém správy školství za monarchie:

Zemská školní rada	<ul style="list-style-type: none"> „Předsedou je místodržitel. Dále existují rady okresní a místní. (Rada zkoumá rozpočty školních okresů, rozhoduje o zřizování menšinových škol, svolává zemské učitelé konference) Odborný dohled vykonávají zemští školní inspektori (6 osob v Čechách).“
Okresní školní rada	<ul style="list-style-type: none"> „Byla ustavena v každém politickém okrese (tak vzniká úroveň školní) – s výjimkou okresů s národnostně smíšeným obyvatelstvem. Vznikají tak české a německé školské okresy. Mají kompetence ke školám měštanským a obecným, organizují například konkurzy na místa ředitelů i učitelů. Při okresní školní radě zřízeno místo okresního školního inspektora (72 osob v Čechách). Předsedou byl okresní hejtmán.“
Újezdní školní rada	„Byla zřízena v místě újezdní školy (zpravidla škola měštanská, nebo škola pro více obcí)“
Místní školní rada	„Dohlíží na dodržování zákonů a nařízení vyšších orgánů.“

Tabulka č. 6 - Systém správy školství za monarchie⁹⁶

3) Systém správy školství po vzniku ČSR

„Republika přejímá totožný systém. Zákonem č. 2/1918 je zřízen úřad pro správu vyučování a národní osvětu, později ustaven jako ministerstvo školství a národní osvěty (MŠANO). Zůstává systém: obec – okres – země (ministerstvo), který pro správu a řízení zcela postačoval.“⁹⁷

Zemské školní rady	<p>„Podléhají přímo I. a II. odboru MŠANO, kombinuje se v nich vliv:</p> <ul style="list-style-type: none"> státu (jmenování státní úředníci pro otázky správy a ekonomiky), samosprávy (volení zástupci zemských výborů a hlavních měst), profesních složek (volení zástupci učitelů) církvi členy byli i státem jmenování zemští školní inspektori. <p>Existovaly dvě sekce – česká a německá. Zvláštní statut městských školních okresů mají: Praha, Liberec, Brno, Znojmo, Jihlava, Olomouc, Uherské Hradiště, Kroměříž, Opava, Frýdek, v čele měly starostu města.“</p>
Okresní školské výbory	„Správa národního hospodářství ve školních okresech, smíšené politické okresy rozděleny do dvou národnostních, pokud by tam bylo jen málo škol menšinových, spravovaly se z okresu nejbližšího.“
Újezdní školní rady	„Bývaly v obcích, kde byly újezdní měštanské školy“
Místní školní rady	„Byly v každé školní obci. Pro menšinové školy zřizovány nově místní školní výbory (náklady na menšinové školy ale hradil stát.)“

Tabulka č. 7 - Systém správy v předválečné ČSR⁹⁸

⁹⁵ JAROLÍMEK, Karel. Letmý pohled do historie školství v Krásné Lípě: ve světle obecného vývoje školství u nás. 1. vyd. Krásná Lípa: Karel Jarolímek, 2003, 238 s. ISBN 80-239-4336-7, s. 173.

⁹⁶ JAROLÍMEK, Karel. Letmý pohled do historie školství v Krásné Lípě: ve světle obecného vývoje školství u nás. 1. vyd. Krásná Lípa: Karel Jarolímek, 2003, 238 s. ISBN 80-239-4336-7, s. 173

⁹⁷ JAROLÍMEK, Karel. Letmý pohled do historie školství v Krásné Lípě: ve světle obecného vývoje školství u nás. 1. vyd. Krásná Lípa: Karel Jarolímek, 2003, 238 s. ISBN 80-239-4336-7, s. 173

⁹⁸ JAROLÍMEK, Karel. Letmý pohled do historie školství v Krásné Lípě: ve světle obecného vývoje školství u nás. 1. vyd. Krásná Lípa: Karel Jarolímek, 2003, 238 s. ISBN 80-239-4336-7, s. 173

4) Systém správy školství za okupace

- „V zabraném území byly okresní školské úřadovny,
- v protektorátu nejprve vše v podstatě ponecháno, ale od roku 1942 zrušeny všechny školské rady, úkoly převzala nově vzniklá školská oddělení zemských a okresních úřadů,
- později (1942) jsou všechny školní rady zrušeny, školy spravovány:
 - a) z okresu (zvláštní referent),
 - b) na obcích přejímá zodpovědnost osobně starosta.“⁹⁹

5) Systém správy školství po osvobození (jde vlastně o návrat ke stavu před okupací)

- „Na úrovni okresu zřízeny funkce referenta pro školství na okresních národních výborech (ONV), pod ONV patří i okresní školní inspektor,
- personální a mzdovou agendu vede zemská školní rada,
- v pohraničních okresech dříve odtržených působí do r. 1947 zmocněnci ministerstva školství.“¹⁰⁰

Po územní reorganizaci /leden 1949 – až po rok 1989/:

- „Na krajských národních výborech (KNV) vznikají referáty školství, kultury a tělovýchovy, při nichž působí krajské školní inspektory,
- na ONV jsou zřízeny školské referáty (personalistika, mzdy, ekonomika, péče o mládež, sociálně charitativní činnost, rekreace), při nich působí i okresní školní inspektory,
- po volbách r. 1954 jsou referáty zrušeny, vznikají odbory řízené radou ONV a školskou komisí.“¹⁰¹

⁹⁹JAROLÍMEK, Karel. Letmý pohled do historie školství v Krásné Lípě: ve světle obecného vývoje školství u nás. 1. vyd. Krásná Lípa: Karel Jarolímek, 2003, 238 s. ISBN 80-239-4336-7, s. 174

¹⁰⁰JAROLÍMEK, Karel. Letmý pohled do historie školství v Krásné Lípě: ve světle obecného vývoje školství u nás. 1. vyd. Krásná Lípa: Karel Jarolímek, 2003, 238 s. ISBN 80-239-4336-7, s. 174

¹⁰¹JAROLÍMEK, Karel. Letmý pohled do historie školství v Krásné Lípě: ve světle obecného vývoje školství u nás. 1. vyd. Krásná Lípa: Karel Jarolímek, 2003, 238 s. ISBN 80-239-4336-7, s. 174

Část druhá

Hlavním cílem diplomové práce je vyvození přínosu reformy veřejné správy na rozvoj českého školství. Tato *druhá* teoretická část diplomové práce bude věnována zejména kompetencím zřizovatelů a ředitelů škol právě v souvislosti s reformou veřejné správy.

Stěžejním analyzovaným dokumentem je zákon č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, na jehož základě je provedena analýza kompetencí zřizovatelů a ředitelů škol (vykonavatelů státní správy a samosprávy ve školství).

Zákonem č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství byly v roce 1991 zřízeny školské úřady jako odvětvové řízení školství, a novelou tohoto zákona byly školské úřady v prosinci roku 2000 zrušeny a jejich kompetence byly převedeny na krajské úřady a na referáty školství okresních úřadů, jejichž činnost končí v prosinci roku 2002.

Pro přehlednost změn v zákoně je výčet kompetencí proveden formou tabulky, kdy levá část tabulky obsahuje znění zákona o státní správě a samosprávě ve školství s účinností k lednu roku 1991, pravá část tabulky obsahuje novelizované znění téhož zákona s účinností od ledna 2003.

V této *druhé* teoretické části je rovněž proveden výčet kompetencí dnešních zřizovatelů dle zákona č. 128/2000 Sb., obecní zřízení, zákona č. 129/2000 Sb., krajské zřízení (jedná se o zákony, které vznikly v souvislosti s reformou veřejné správy), dle zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, v souvislosti s povinnostmi zřizovatelů vůči škole či školskému zařízení, které obce – či kraje, zřizují.

Dále je uveden výčet kompetencí ředitelů škol a školských zařízení dle zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon. (Jedná se o vymezení paragrafů 164 a 165 ŠZ).

V neposlední řadě se *druhá* část teoretické práce zaměřuje na vztah dnešních zřizovatelů a ředitelů v souvislosti se školou jako příspěvkovou organizací, spolu s výčtem hlavních zákonů zabývajících se zejména ekonomickou oblastí fungování vztahu.

2 Školství od roku 1990

Revoluce, označovaná jako „Sametová“ zapříčinila pád komunistického režimu. Dne 28. března 1990 zanikla československá socialistická republika a vznikl nový stát Česká a Slovenská federativní republika. Již v roce 1992 došlo k odtržení státu na dva samostatné státy, Českou republiku a Slovenskou republiku.¹⁰²

System správy školství po roce 1990

V roce 1990 vznikají referáty školství okresních úřadů (OkÚ). V roce 1991 zákonem o státní správě a samosprávě ve školství (zákon č. 564/1990 Sb.) dochází ke zřízení školských úřadů, které mají sídlo v okresech a jsou přímo řízeny ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Zároveň vzniká Česká školní inspekce jako samostatný úřad.¹⁰³

V tomto období vznikají například tyto zákony:

- zákon 172/1990 Sb., o vysokých školách,
- nařízením vlády č. 350/1990 Sb., o akreditační komisi,
- současnou podobu vysokého školství upravuje zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů,
- v květnu roku 1990 byl schválen zákon č. 171/1990 Sb., kterým se měnil a doplňoval zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol (školský zákon).

2.1 Zákon o státní správě a samosprávě ve školství

Podstatné změny, které ovlivnily kompetence „aktérů“ ve školství, se uskutečnily po roce 1989 i v oblasti řízení školství. **Dne 13. prosince 1990 přijala Česká národní rada**

¹⁰²CHMELÍK, Luboš. Vývoj školské správy na našem území. Brno, 2010. Bakalářská práce. MUNI. Vedoucí práce prof. JUDr. Ladislav Vojáček, CSc.

¹⁰³JAROLÍMEK, Karel. Letmý pohled do historie školství v Krásné Lípě: ve světle obecného vývoje školství u nás. 1. vyd. Krásná Lípa: Karel Jarolímek, 2003, 238 s. ISBN 80-239-4336-7, s. 174

zákon č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství. Přijatým zákonem bylo zavedeno odvětvové řízení školství – školské úřady.

Delimitace předškolních zařízení, škol a školských zařízení byly ukončeny do 31. července 1991. Okresní úřad vyčlenil po dohodě s ministerstvem finanční prostředky na činnost školských úřadů, předškolní zařízení, školy a školská zařízení převedl na školský úřad a na obec. Stejným způsobem byly převedeny práva a povinnosti vyplývající z pracovněprávních vztahů a majetkových vztahů. **Pro předškolní zařízení, školy a školská zařízení, které neměly právní subjektivitu, plnil úkoly organizace vyplývající z pracovněprávních vztahů školský úřad.**¹⁰⁴

Reforma veřejné správy je v této práci často zmiňovaná v souvislosti s výčtem a změnou kompetencí ředitelů škol a zřizovatelů v souvislosti s reformou veřejné správy - to je důvodem, proč se v následující podkapitole reformou veřejné správy budeme zabývat přednostně.

2.1.1 Reforma veřejné správy

*„Způsob řízení vzdělávacího systému je úzce spjat s tradicemi a dosavadním vývojem země a těsně závisí na utváření ostatních struktur řízení ve státě a na pozici vzdělávacího systému ve společnosti. Mezi hlavní způsoby v řízení školství evropských zemí patří decentralizace, jako (1) nové vymezení kompetencí na jednotlivých úrovních řízení (národní, regionální, lokální), (2) jako rozšíření účasti partnerské sféry i mimo ni.“*¹⁰⁵

V České republice došlo ke zrušení krajského zřízení a v tomto období (po roce 1989) **nebyla vytvořena střední úroveň školské správy a samosprávy**, jež by umožňovala řízení školství, které by respektovalo specifické potřeby regionu. Situaci řeší teprve

¹⁰⁴ § 24 zákona č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství

¹⁰⁵ České vzdělání a Evropa: strategie rozvoje lidských zdrojů v České republice při vstupu do Evropské unie: Program Phare, projekt č. CZ 9405-01-03-01. Editor Ladislav Čerych. Praha: Sdružení pro vzdělávací politiku, 1999, 88 s. ISBN 8021103124, s. 73

zákon¹⁰⁶ o vytvoření vyšších územně samosprávných celků (v roce 1997), který předpokládá vytvoření 14 krajů v roce 2000. Zákon ovšem neřeší rozdělení kompetencí mezi centrem a kraji, státní správou a samosprávou.¹⁰⁷

MŠMT od září 1998 pověřuje celkem 14 školských úřadů koordinační činností v centrech budoucích krajů. Tyto školské úřady mají kromě činností vyplývajících z platného zákona o státní správě a samosprávě ve školství realizovat celou řadu dalších úkolů, například: utváření sítě středních škol a vyšších odborných škol, utváření sítě školských zařízení na úrovni krajů. „Pověřené“ školské úřady mají spolupracovat s úřady práce, s ČŠI a Ústavem pro informace ve vzdělání¹⁰⁸ (dále jen „ÚIV“).¹⁰⁹

Jak uvádí publikace „Priority pro českou vzdělávací politiku“ – „otázkou ovšem zůstává, zda bude pojetí funkcí a rozdělení kompetencí samosprávných i správních orgánů regionální úrovně ve školství ovlivněno modelem všeobecné státní správy a samosprávy, nebo zda budou respektována specifika školství a zkušenosti z jeho odvětvového řízení po roce 1989.“¹¹⁰

Návrh nového školského zákona se přiklání k zachování odvětvového řízení i po vytvoření krajů. Mnoho úkolů státní správy lze přenést na samosprávnou úroveň (zejména zřizovatelskou úlohu), VÚSC¹¹¹ by měly být ponechány úkony správní povahy (např. zařazení do registru škol, rozhodnutí o odvolání proti rozhodnutí ředitele školy, rozdělování a kontrola finančních prostředků státu na mzdy a platy učitelů, jmenování předsedů maturitních komisí). Odpovědnost za tyto úkony mělo nést MŠMT – nikoli Ministerstvo vnitra. Ovšem zdá se, že **Ministerstvo vnitra, jež je pověřeno přípravou**

¹⁰⁶Krajské úřady byly zřízeny ústavním zákonem č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územně samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

¹⁰⁷ CERYCH, Ladislav. Priority pro českou vzdělávací politiku: mimořádné zasedání Výboru pro vzdělávání OECD v Praze 26.-27. dubna 1999. 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1999, 51 p. ISBN 80-211-0330-2, s. 35

¹⁰⁸ V současné době je ÚIV zrušeno, činnost ÚIV vykonává: Odbor analyticko – statistický na MŠMT.

¹⁰⁹ CERYCH, Ladislav. Priority pro českou vzdělávací politiku: mimořádné zasedání Výboru pro vzdělávání OECD v Praze 26.-27. dubna 1999. 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1999, 51 p. ISBN 80-211-0330-2, s. 35

¹¹⁰ CERYCH, Ladislav. Priority pro českou vzdělávací politiku: mimořádné zasedání Výboru pro vzdělávání OECD v Praze 26.-27. dubna 1999. 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1999, 51 p. ISBN 80-211-0330-2, s. 35

¹¹¹ VÚSC – vyšší územně samosprávné celky (kraje)

příslušných zákonů, inklinuje k začlenění školství do všeobecné státní správy a samosprávy.¹¹²

- „Reforma veřejné správy¹¹³, již koordinovalo Ministerstvo vnitra ČR, měla v maximální míře odstranit dosavadní nedostatky v jejím výkonu.
- Reforma veřejné správy nebyla pouhou změnou v organizaci veřejné správy, ale šlo o její komplexní systémovou změnu, decentralizaci, dekoncentraci a profesionalizaci.“¹¹⁴

Reformované úrovně veřejné správy	Výchozí zásady reformy
<ul style="list-style-type: none"> ○ „reforma územní veřejné správy, která měla dvě fáze; a to na úrovni regionů a na okresní a místní úrovni, ○ reforma ústřední státní správy, ○ reforma kvality a obsahu veřejné správy, jež zahrnovala informatizaci veřejné správy, vzdělávání ve veřejné správě, dostupnost a kvalitu veřejných služeb atp., ○ reforma postavení zaměstnanců veřejné správy.“¹¹⁵ 	<ul style="list-style-type: none"> ○ „reforma územní veřejné správy v duchu tzv. spojeného modelu, tedy modelu, v němž jsou úřady samosprávy pověřeny výkonem státní správy, ○ přenesení kompetencí ze státní správy na samosprávu v maximálně dosažitelné míře, tedy provedení decentralizace, ○ přenesení kompetencí ve výkonu státní správy z ústřední úrovně na nižší, resp. krajský a obecní stupeň státní správy, tedy provedení dekoncentrace.“¹¹⁶

Tabulka č. 8 - Reforma veřejné správy, podle VITURKA, MALACH¹¹⁷

¹¹²CERYCH, Ladislav. Priority pro českou vzdělávací politiku: mimořádné zasedání Výboru pro vzdělávání OECD v Praze 26.-27. dubna 1999. 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1999, 51 p. ISBN 80-211-0330-2, s. 36

¹¹³Veřejná správa je správní činnost související s poskytováním veřejných služeb. Člení se na: (1) „samosprávu“ – subjekt si o svých záležitostech rozhoduje sám, tedy „spravuje se sám“. (2) „Státní správa“ je činnost státu prováděná buď přímo státními orgány, nebo orgány, na které stát výkon správy přenesl.

¹¹⁴Vzdělávání a reforma veřejné správy: podkladové materiály pro konferenci konané 12.-13. září 2001 v Brně v rámci výzkumného projektu Faktory efektivnosti rozvoje regionů. 1. vyd. Editor Antonín Malach, Milan Víturka. V Brně: Masarykova univerzita, 2001, 2 sv. (162, 198 s.).SBN 80-210-2684-7, s. 9

¹¹⁵Vzdělávání a reforma veřejné správy: podkladové materiály pro konferenci konané 12.-13. září 2001 v Brně v rámci výzkumného projektu Faktory efektivnosti rozvoje regionů. 1. vyd. Editor Antonín Malach, Milan Víturka. V Brně: Masarykova univerzita, 2001, 2 sv. (162, 198 s.). ISBN 80-210-2684-7, s. 9

¹¹⁶Vzdělávání a reforma veřejné správy: podkladové materiály pro konferenci konané 12.-13. září 2001 v Brně v rámci výzkumného projektu Faktory efektivnosti rozvoje regionů. 1. vyd. Editor Antonín Malach, Milan Víturka. V Brně: Masarykova univerzita, 2001, 2 sv. (162, 198 s.). ISBN 80-210-2684-7, s. 9

¹¹⁷ Vzdělávání a reforma veřejné správy: podkladové materiály pro konferenci konané 12.-13. září 2001 v Brně v rámci výzkumného projektu Faktory efektivnosti rozvoje regionů. 1. vyd. Editor Antonín Malach, Milan Víturka. V Brně: Masarykova univerzita, 2001, 2 sv. (162, 198 s.). ISBN 80-210-2684-7

Zákony:	
Organizační a kompetenční, garantované ministerstvem vnitra ČR	Majetkové, garantované ministerstvem financí ČR
<ul style="list-style-type: none"> ○ zákon č. 128/2000 Sb., o obcích ○ zákon č. 129/2000 Sb., o krajích ○ zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů ○ zákon č. 147/2000 Sb., o okresních úřadech ○ zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze ○ zákon č. 132/2000 Sb., o změně a zrušení některých zákonů souvisejících se zákonem o krajích, zákonem o obcích, zákonem o okresních úřadech, a zákonem o hlavním městě Praze.¹¹⁸ 	<ul style="list-style-type: none"> ○ zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů ○ zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní) ○ zákon č. 157/2000 Sb., o přechodu některých věcí, práv a závazků z majetku ČR do majetku krajů ○ zákon č. 219/2000 Sb., o majetku ČR a jejím vystup. v právních vztazích ○ zákon č. 220/2000 Sb., o změnách některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o majetku ČR a jejím vystupováním v právních vztazích.¹¹⁹

Tabulka č. 9 - Právní rámec pro reformu veřejné správy, podle VITURKA, MALACH¹²⁰

Byly připraveny zákony, které upravují jak organizační a kompetenční vztahy, tak vztahy majetkové, viz tabulka č. 9.

„V návaznosti na tyto zákony nastaly práce na přípravě činnosti krajských úřadů a orgánů krajů, zahrnující zejména personální naplňování krajských orgánů, majetkové převody související s převodem působnosti, zřizovatelských funkcí, pracovníků, metodické řízení postupu prací a vzdělávání v souvislosti se zřízením krajského stupně, vypracování pracovních náplní jednotlivých útvarů krajských úřadů a jejich zaměstnanců, jakož i vzorového organizačního řádu a samozřejmě přípravu sídel budoucích krajských úřadů.“¹²¹

¹¹⁸ Vzdělávání a reforma veřejné správy: podkladové materiály pro konferenci konané 12.-13. září 2001 v Brně v rámci výzkumného projektu Faktory efektivnosti rozvoje regionů. 1. vyd. Editor Antonín Malach, Milan Víturka. V Brně: Masarykova univerzita, 2001, 2 sv. (162, 198 s.). ISBN 80-210-2684-7, s. 9

¹¹⁹ Vzdělávání a reforma veřejné správy: podkladové materiály pro konferenci konané 12.-13. září 2001 v Brně v rámci výzkumného projektu Faktory efektivnosti rozvoje regionů. 1. vyd. Editor Antonín Malach, Milan Víturka. V Brně: Masarykova univerzita, 2001, 2 sv. (162, 198 s.). ISBN 80-210-2684-7, s. 10

¹²⁰ Vzdělávání a reforma veřejné správy: podkladové materiály pro konferenci konané 12.-13. září 2001 v Brně v rámci výzkumného projektu Faktory efektivnosti rozvoje regionů. 1. vyd. Editor Antonín Malach, Milan Víturka. V Brně: Masarykova univerzita, 2001, 2 sv. (162, 198 s.). ISBN 80-210-2684-7

¹²¹ Vzdělávání a reforma veřejné správy: podkladové materiály pro konferenci konané 12.-13. září 2001 v Brně v rámci výzkumného projektu Faktory efektivnosti rozvoje regionů. 1. vyd. Editor Antonín Malach, Milan Víturka. V Brně: Masarykova univerzita, 2001, 2 sv. (162, 198 s.). ISBN 80-210-2684-7. s. 10

Pro realizaci druhé fáze reformy územní veřejné správy bylo rozhodující vyřešení problémů územně správního uspořádání, přenosu působností z okresních úřadů¹²² na jiné subjekty, přechodu majetku státu dosud spravovaného okresními úřady a dořešení otázky logistického zajištění ukončení činností okresních úřadů (což zahrnuje otázku personálních přechodů a využití budov okresních úřadů na straně jedné a na straně druhé materiální předpoklady navrhovaných obcí s rozšířenou působností pro převzetí jejich funkce od 1. ledna 2003).¹²³

Pro dokreslení situace namátkou několik citací referátů z konference ze září 2001, která se konala na Masarykově univerzitě v Brně. Na konferenci s názvem „*Vzdělávání v současné etapě reformy veřejné správy*“ vystoupily všechny hlavní instituce, jež se v té době podílely na realizaci reformy; zejm. školy, obce, okresy, kraje i ministerstva a úřady práce. Referáty byly zveřejněny v publikaci *Vzdělávání a reforma veřejné správy*, 2. díl.¹²⁴

Ing. Jiří Frolec: *“Reforma veřejné správy (dále jen „RVS“) reaguje na Ústavu ČR, která hovoří o vyšších územně samosprávných celcích. Naplněním ducha ústavy schválením zákona o krajích byl odstartován proces RVS. Ano, bylo by třeba naplnit kompetencemi nově vzniklý článek ve spravování “našich” věcí. Pro školství je RVS zásadním zásahem do 10 let piplaného systému státní správy a samosprávy ve školství. Musím konstatovat, že státní správa v prostředí regionálního školství byla zcela funkčním systémem reagujícím pružně na potřeby jednotlivých typů škol a školských zařízení. Toto respektování různosti zabezpečovalo vyvážené přerozdělování finančních prostředků státu s úzkostlivou přesností. V regionálním školství cítíme, že RVS byla naprosto podceněna. Časové rozložení reformy do dvou let s tím, že významné pravomoci ztrácí okresní úřad již v prvním roce, je zbytečným vytvářením napětí. Disproporce je i v zákoně o státní správě a samosprávě ve školství, kdy zaměstnavatel učitelů ZŠ a MŠ je okresní úřad, finanční prostředky tečou prostřednictvím OkÚ, ale ředitele těchto zařízení jmenuje a odvolává a stanovuje jim plat kraj.”*

¹²² Okresní úřady vznikly při správní reformě v roce 1960, a tehdejší okresy nepředstavovaly v řadě případů přirozené spádové obvody

¹²³ *Vzdělávání a reforma veřejné správy: podkladové materiály pro konferenci konané 12.-13. září 2001 v Brně v rámci výzkumného projektu Faktory efektivnosti rozvoje regionů. 1. vyd. Editor Antonín Malach, Milan Víturka. V Brně: Masarykova univerzita, 2001, 2 sv. (162, 198 s.). ISBN 80-210-2684-7, s. 10*

¹²⁴ *Vzdělávání a reforma veřejné správy: podkladové materiály pro konferenci konané 12.-13. září 2001 v Brně v rámci výzkumného projektu Faktory efektivnosti rozvoje regionů. 1. vyd. Editor Antonín Malach, Milan Víturka. V Brně: Masarykova univerzita, 2001, 2 sv. (162, 198 s.). ISBN 80-210-2684-7, s. 7 - 193*

Mgr. František Morkes: „Rád bych citoval slova J. A. Komenského, jeho slova jsou i dnes jasná: „Nic se zpravidla nenapravuje leč jen to, co je porušeno. Když tedy doporučujeme poradu o nápravě lidských věcí, předpokládáme tím už, že jsou porušeny.“ V bezprostřední návaznosti na slova J. A. Komenského je proto také možno položit si otázku: Jsou změny v řízení školství, které s sebou reforma veřejné správy přináší, skutečně na místě? Ptáme se tedy na to, zda se skutečně napravuje to, co bylo porušeno. Systém řízení školství prostřednictvím školských úřadů byl z pohledu resortu zcela funkční a vyhovující.“

Další závěry z výše zmíněné konference:¹²⁵

- „Schází promyšlená a dlouhodobá koncepce řízení školství a tvorby školské soustavy.
- Není zcela jasné, jaký jej cílový stav zvláště u základního školství a mateřských škol.
- I kraj je příliš malý na řízení některých škol, ale je příliš velký na přímé řízení základní a mateřských škol.
- Jak s dalším vzděláváním pedagogů, bude povinné...?
- Mluví se o kariérním řádu, ale ani se neví, zda nějaký vůbec bude.
- Problémem je uspěchanost a nepropracovanost reformy i její spuštění právě v době, kdy nebyla dostatečně připravena.
- Nejsou dostatečně propracovány a vyjasněny toky peněz i dopady změn v této oblasti
- Jak bude fungovat systém poradenství?
- Zbytečný byl dočasný přechod školských úřadů pod okresní úřady, to vědí dnes i na OkÚ, pouze došlo k rozkolísání mnoha věcí, které ovšem pod kraji dostanou opět nové dimenze, prostě: dvojitá změna nastala, ale byla škodlivá.
- Nevyužilo se stávajících řídicích struktur v dostatečné míře, kraje často stavějí orgány zcela nové, nezkušené, vše se bude opět dlouho zavádět a rozbíhat.“¹²⁶

¹²⁵JAROLÍMEK, Karel. Letmý pohled do historie školství v Krásné Lípě: ve světle obecného vývoje školství u nás. 1. vyd. Krásná Lípa: Karel Jarolimek, 2003, 238 s. ISBN 80-239-4336-7, s. 93.

¹²⁶Vzdělávání a reforma veřejné správy: podkladové materiály pro konferenci konané 12.-13. září 2001 v Brně v rámci výzkumného projektu Faktory efektivnosti rozvoje regionů. 1. vyd. Editor Antonín Malach, Milan Viturka. V Brně: Masarykova univerzita, 2001, 2 sv. (162, 198 s.). ISBN 80-210-2684-7, s. 93

Ač byla reforma odbornou veřejností kritizována, že českému školství spíše uškodí, k zániku školských úřadů dochází k datu 31. prosince 2000 ze zákona a od 1. ledna 2001 přecházejí kompetence dosavadních školských úřadů z části na vznikající krajské úřady (odbory školství) a z části na vzniklé referáty školství okresních úřadů.¹²⁷

V následující podkapitole se bude práce podrobněji zabývat výčtem a kompetencemi vykonavatelů státní správy a samosprávy ve školství.

2.1.2 Vykonavatelé STÁTNÍ SPRÁVY ve školství a jejich kompetence

Jak bylo zmíněno v úvodu *druhé* teoretické části, bude výčet kompetencí zřizovatelů a ředitelů v souvislosti s reformou veřejné správy, které byly dané zákonem č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, porovnány pro přehlednost v tabulkách.

Levá část tabulky – poskytne výčet kompetencí dle zákona č. 564/1990 Sb. s účinností od ledna 1991 (zřízení školských úřadů),

Pravá část tabulky – poskytne výčet kompetencí dle zákona č. 564/1990 Sb. s účinností od ledna 2003 (ve znění zákona č. 284/2000Sb., kterým bylo odvětvové řízení školství zrušeno)

Změny ve vykonavatelích státní správy oproti původnímu zákonu (1991) zvýrazněny **TUČNĚ**.

Vykonavatelé státní správy ve školství (dle zák. č. 564/1990 Sb.):

Rok 1991	Rok 2003
<i>Ředitel školy</i>	<i>Ředitel školy</i>
Obec	Obecní úřady s rozšířenou působností
Školské úřady	Krajské úřady
<i>Česká školní inspekce</i>	<i>Česká školní inspekce</i>
<i>Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy</i>	<i>Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy</i>
<i>Jiné ústřední orgány státní správy, dle zvl. z.</i>	<i>Jiné ústřední orgány státní správy, dle zvl. z.</i>

Tabulka č. 10 - Komparace vykonavatelů státní správy ve školství v souvislosti s RVS

¹²⁷CERYCH, Ladislav. Priority pro českou vzdělávací politiku: minořádné zasedání Výboru pro vzdělávání OECD v Praze 26.- 27. dubna 1999. 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1999, 51 p. ISBN 80-211-0330-2, s. 37

Jak je z tabulky č. 10 patrné, došlo ke změně vykonavatelů státní správy ve školství v tom, že spolu s reformou veřejné správy (dále jen „RVS“) dochází nejen ke zrušení odvětvového řízení – školských úřadů, ale dochází rovněž ke změně na úrovni územně samosprávných celků, kdy nově vznikají krajské úřady (dále jen „KÚ“) a obce s rozšířenou působností (dále jen „ORP“). V souvislosti s RVS došlo ke schválení celé řady zákonů, které upravují jak vznik nové územní samosprávy, tak i jejich kompetence. Výčet zákonů vztahující se k RVS je podrobně uveden v tabulce č. 9.

Kompetence školských úřadů

Začínáme výčtem kompetencí školských úřadů, jako článku, který byl z původního systému státní správy ve školství vyřazen.

- § 5 zákona o státní správě a samosprávě ve školství jsou zřízeny školské úřady¹²⁸, jako rozpočtové organizace přímo řízené ministerstvem.

Kompetence školských úřadů dle zák. č. 564/1990 Sb. (účinnost zákona k 1. 1. 1991):

Dle § 6 Zřizuje a zrušuje:	Dle § 7 Rozhoduje a přijímá opatření	Dle § 8 Uděluje souhlas a přiděluje finanční prostředky	Dle § 9 a § 10 Ekonom. zabezp., a kontroluje	Dle § 11 Poskytuje
„speciální základní školy při zdravotnických zařízeních, pomocné školy, zvláštní školy, zvláštní předškolní zařízení při zdravotnických zařízeních“	„přijímá opatření na základě výsledků školní inspekce v předškolních zařízeních, školách a školských zařízeních“	„uděluje souhlas obcím ke zřízení nebo zrušení předškolního zařízení, základní školy a školských zařízení jim sloužících“	„ekonomicky zabezpečuje předškolní zařízení, které zřizuje nebo které zřizuje ministerstvo, nebo které zřizují církve či náboženská společenství (zařazené do sítě škol)“	„odbornou metodickou pomoc pedagogickým pracovníkům“
„základní umělecké školy - školská zařízení pro výchovu mimo vyučování -školská	„rozhoduje o odvoláních proti rozhodnutí obce - rozhoduje o nostrifikaci vysvědčení“	„předškolním zařízením, škole a školským zařízením jim sloužícím, které zřizuje nebo	„přiděluje finanční prostředky soukromým školám zařazeným do sítě škol“	„poskytuje konzultace v pracovněprávních vztazích a mzdových otázkách pracovníkům školství“

¹²⁸ Sídla školských úřadů a územní působnost stanoví ministerstvo vyhláškou

<p>Zřizuje a zrušuje: „zotavovací zařízení -zařízení výchovného poradenství -zařízení školního stravování - střediska služeb školám, střediska informačních technologií a plavecké školy - školský úřad jmenuje a odvolává ředitele škol a školských zařízení, které zřizuje (viz výše) - školy a školská zařízení, které zřizuje obec – zařazuje školský úřad do sítě škol“</p>	<p>Rozhoduje a přijímá opatření o : „vydaných zahraničními školami“</p>	<p>Uděluje souhlas přiděluje finanční prostředky: „spravuje obec, přiděluje školský úřad finanční prostředky na mzdy pracovníků, dále na výdaje na učebnice, školní pomůcky a školní potřeby hrazené žákům státem, a kontroluje jejich využití - dále jsou školským úřadem přidělovány finanční prostředky na náklady spojené s výukou zdravotně postižených dětí“</p>	<p>Poskytuje: - školský úřad může vykonávat (na základě smlouvy s řediteli) pro předškolní zařízení, školy a školská zařízení administrativní a technické činnosti“</p>
---	---	---	---

Tabulka č. 11 - Kompetence školských úřadů dle § 5 - § 11 zákona o státní správě a samosprávě ve školství

Kompetence krajských úřadů

Krajské úřady (dále jen „KÚ“) byly zřízeny ústavním zákonem č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územně samosprávních celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Novelou zákona č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, na ně byly po roce 2000 převedeny některé kompetence (v té době již bývalých) školských úřadů. O jaké kompetence se jednalo, o tom pojednává následující odstavec:

Kompetence krajských úřadů dle § 7 novely zákona č. 564/1990 Sb.

- „KÚ zpracovává, upřesňuje a zveřejňuje dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy ve svém správním obvodu, výroční zprávu o stavu

koncepte a rozvoje sítě a o stavu výchovně vzdělávací soustavy /vychází přitom z dlouhodobého záměru ministerstva/,

- *KÚ přijímá opatření na základě výsledků školní inspekce,*
- *rozhoduje o odvoláních proti rozhodnutí ředitele,*
- *rozhoduje o nostrifikaci vysvědčeních vydaných zahraničními školami,*
- *rozhoduje o osvobození žáků od povinnosti docházet do školy a o osvobození žáků od povinné školní docházky,*
- *vyjadřuje se k udělení výjimky při zřizování základních škol,*
- *uděluje souhlas se jmenováním a odvoláváním ředitelů předškolních zařízení, škol a školských zařízení, které zřizuje obec,*
- *rozhoduje o výjimkách, pokud jde o počet dětí ve třídě v mateřských školách*
- *dává souhlas ke slučování škol,*
- *plní úkoly organizace vyplývající z pracovně právních vztahů pro předškolní zařízení, školy a školská zařízení, které nemají právní subjektivitu,*
- *krajský úřad uděluje obcím souhlas se zrušením základní školy, jimi zřízené,*
- *rozepisuje a přiděluje předškolním zařízením, školám a školským zařízením, jež jsou zařazeny do „sítě“, jež jsou zřizovány kraji v samostatné působnosti, a obcemi, finanční prostředky na platy a náhrady platů, odměny za pohotovost, odvody a ostatní náklady vyplývající z pracovně právních vztahů, na nezbytné navýšení nákladů spojených s výukou dětí zdravotně postižených, na výdaje na učební pomůcky, učebnice a školní potřeby, rovněž výdaje na další vzdělávání pedagogických pracovníků a služby, které souvisejí s rozvojem škol a kvalitou vzdělávání, a kontrolují využití takto přidělených finančních prostředků,*
- *zpracovává a vyhodnocuje rozbor hospodaření za školy a školská zařízení ve své působnosti podle závazné osnovy a postupem stanoveným ministerstvem,*
- *zajišťuje sumarizaci účetní závěrky a účetních a finančních výkazů škol a školských zařízení ve své působnosti dle pravidel daných ministerstvem,*
- *shromažďuje a zpracovává data a dokumentace z evidencí za školy a školská zařízení ve své působnosti, s výjimkou škol zřizovaných státem,*
- *KÚ přiděluje soukromým předškolním zařízením, školám a školským zařízením zařazeným do sítě ministerstvem finanční dotaci v rozsahu a za podmínek, které stanovuje zvláštní předpis, KÚ kontroluje efektivnost hospodaření s přidělenou dotací a provádí její finanční vypořádání,*

- KÚ na žádost školy nebo pracovníků škol, školských zařízení nebo předškolních zařízení zajišťuje metodickou pomoc. Poskytuje konzultace v pracovněprávních vztazích a mzdových otázkách pracovníkům školství,
- KÚ může na základě smlouvy s řediteli vykonávat pro předškolní zařízení, školy a školská zařízení administrativní a technické činnosti. “

Je patrné, že krajský úřad převzal většinu kompetencí bývalých školských úřadů. Dokonce v novele zákona o státní správě a samosprávě ve školství je krajským úřadům ustanovena stejná metodická pomoc a konzultace v pracovněprávních vztazích pracovníkům školství, jako bývalo u školských úřadů.

Kompetence ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

Kompetence ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy v roce 1991 (před RVS) a v roce 2003 (po RVS). Změny v kompetencích jsou zvýrazněny **TUČNĚ**.

Kompetence MŠMT dle § 12 zák. č. 564/1990 Sb.:

Rok 1991	Rok 2003
„Ministerstvo řídí výkon státní správy ve školství a vytváří podmínky pro realizaci cílů výchovy vzdělávání.“	„Ministerstvo řídí výkon státní správy ve školství a vytváří podmínky pro realizaci cílů výchovy vzdělávání.“
„Řídí předškolní zařízení, školy a školská zařízení ve věcech výchovy a vzdělávání.“	„Řídí předškolní zařízení, školy a školská zařízení ve věcech výchovy a vzdělávání.“
<p>„Zřizuje a zrušuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ střední školy a učiliště a školská zařízení jim sloužící, ○ konzervatoře a školská zařízení jim sloužící, ○ speciální základní školy, speciální střední školy a speciální předškolní zařízení s výj. těchto škol při zdravotnických zařízeních, ○ státní jazykové školy, těsnopisné ústavy, školské ústavy umělecké výroby a školní hospodářství, ○ předškolní zařízení, školy a školská zařízení s jiným vyučovacím jazykem než českým, pokud je nezřídí obec podle § 14 odst. 2, ○ školská zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy, ○ zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.“ 	<p>„Zřizuje a zrušuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ předškolní zařízení, školy a školská zařízení s jiným vyučovacím jazykem než českým, pokud je nezřídí obec nebo kraj v samostatné působnosti, ○ školská zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy, ○ zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, ○ Ve výjimečných případech může zřizovat a zrušovat: ○ střední školy, odborná učiliště, vyšší odborné školy, speciální základní školy, speciální střední školy, speciální předškolní zařízení a školská zařízení jim sloužící.“

<p>„Rozepisuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>školským úřadům v celém rozsahu finanční prostředky vyčleněné ze státního rozpočtu pro předškolní zařízení, školy a školská zařízení zřizovaná ministerstvem,</i> ○ <i>školským úřadům v celém rozsahu finanční prostředky vyčleněné ze státního rozpočtu pro jejich činnost a pro zabezpečení předškolních zařízení, škol a školských zařízeních zřizovaných školskými úřady,</i> ○ <i>školským úřadům v celém rozsahu finanční prostředky vyčleněné ze státního rozpočtu pro předškolní zařízení, školy a školská zařízení jiných zřizovatelů s výjimkou těch, které jsou hrazeny z jiných zdrojů,</i> ○ <i>jmenuje a odvolává ředitele předškolních zařízení, škol a školských zařízení, které zřizuje, ústředního školního inspektora, školní inspektory a ředitele školských úřadů, při jmenování vychází z výsledků konkursního řízení.“</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ○ „Rozepisuje: ○ <i>v celém rozsahu finanční prostředky vyčleněné ze státního rozpočtu předškolním zařízením, školám a školským zařízením zřizovaných ministerstvem vč. finančních prostředků nad stanovený rozsah finančních prostředků pro školy a školská zařízení, v nichž probíhá pokusné ověřování nových forem, metod nebo řízení vzdělávání, popř. další rozvojové programy vyhlášené ministerstvem, kontroluje využití takto přidělených finančních prostředků. Stejně postupuje i u škol a školských zařízení zřízených registrovanými církvemi nebo náboženskými společnostmi, a zařazených do sítě škol a školských zařízení,</i> ○ <i>přiděluje <u>krajům</u> finanční prostředky vyčleněné ze státního rozpočtu pro předškolní zařízení, školy a školská zařízení <u>jiných zřizovatelů</u> s výjimkou těch, které jsou hrazeny z jiných zdrojů, a finanční prostředky nad stanovený rozsah finančních prostředků pro školy a školská zařízení jiných zřizovatelů, v nichž probíhá pokusné ověřování nových forem, metod nebo řízení vzdělávání, popř. na další rozvojové programy vyhlášené ministerstvem v souladu se schváleným dlouhodobým záměrem ministerstva příslušného kraje, kontroluje využití takto přidělených finančních prostředků,</i> ○ <i>jmenuje a odvolává ředitele předškolních zařízení, škol a školských zařízení, které zřizuje, ústředního školního inspektora a na jeho návrh školní inspektory, při jmenování vychází z výsledků konkursních řízení,</i> ○ <i>pro účely zařazování předškolních zařízení, škol a školských zařízení do sítě, posuzování návrhu změn v síti a vyřazování předškolních zařízení, škol a školských zařízení ze sítě,</i> ○ <i>stanoví normativy jako roční objem mzdových prostředků, státem stanovených odvodů zdravotního a sociálního pojištění a ostatních neinvestičních nákladů připadajících na dítě nebo žáka v předškolním zařízení, škole nebo školském zařízení.“</i> ○ <i>uděluje souhlas se jmenováním a odvoláním ředitelů škol a školských</i>
--	---

	<p><i>zařízení zřizovaných <u>krajem v sam. půs.</u>,</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>stanovuje závazné zásady, podle kterých provádí přidělování finančních prostředků KÚ,</i> ○ <i>stanovuje závazné zásady, podle kterých provádějí návrh rozpočtu rozpočtu obecní úřady obcí s rozšířenou působností,</i> ○ <i>stanovuje závazný postup při vyúčtování dotací poskytnutých ze státního rozpočtu na krytí výdajů škol a školských zařízení, které nezřizuje stát, kraj nebo obec za školní rok,</i> ○ <i>stanovuje závaznou osnovu, postup při vypracování a termíny předložení rozborů hospodaření škol a školských zařízení, kterým jsou ze státního rozpočtu přidělovány prostředky na krytí jejich výdajů podle tohoto zákona,</i> ○ <i>společně s Ministerstvem financí (MF) stanovuje závazné pokyny k zúčtování prostředků státního rozpočtu poskytovaných školám a školským zař.,</i> ○ <i>stanovuje závazný postup a pokyny pro účetní závěrku a zpracování účetních a finančních výkazů škol a školských zařízení (spolupráce s MF),</i> ○ <i>rozhoduje podle zvláštního zákona o uznání odborné kvalifikace a jiných způsobilostí požadovaných zvláštními právními předpisy pro výkon činnosti pedagogického pracovníka.“</i>
<p><i>„Stanoví:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>po projednání s příslušnými orgány a s příslušnými školskými úřady sít' předškolních zařízení, které zřizuje, a po projednání se zřizovatelem zařazuje do této sítě předškolní zařízení, školy a školská zařízení jimi zřizované a zařazuje do seznamu pracoviště praktického vyučování</i> ○ <i>zásady, podle nichž stanoví školský úřad sít' předškolních zařízení, škol a školských zařízení uved. v § 6 odst. 1</i> ○ <i>v dohodě s ministerstvem spravedlnosti ČR způsob vzdělávání občanů ve výkonu trestu odnětí svobody</i> ○ <i>druhy a náležitosti vysvědčení a ostatních školních tiskopisů včetně způsobu jejich evidence“</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>„Stanoví:</i> ○ <i>druhy a náležitosti vysvědčení a ostatních školních tiskopisů včetně způsobu jejich zpracování a evidence,</i> ○ <i>závazný postup a metodiku předávání dat z dokumentace a evidencí škol a školských zařízení, formu, termíny a způsob předávání dat a nosiče dat, určených k předávání dat příslušnému orgánu vykonávajícímu státní správu ve školství,</i> ○ <i>Ministerstvo zřizuje školy a školská zařízení podle odst. 3 a 4 jako příspěvkové organizace,</i> ○ <i>Ministerstvo stanoví vyhláškou náležitosti zřizovací listiny a podmínky rozhodování o zřízení, rozdělení, sloučení, splnutí a zrušení příspěvkové organizace“</i>

Tabulka č. 12 - Výčet kompetencí MŠMT, dle § 12 zákona o státní správě a samosprávě ve školství

Výčtem kompetencí ministerstva školství v § 12 jsou v pravé části tabulky (r. 2003) patrné změny kompetencí MŠMT v souvislosti se zrušením ŠÚ a novými kompetencemi krajů a obcí s rozšířenou působností. Zejména se jedná o převod kompetencí při:

- (1) zřizování a rušení škol a školských zařízení (jako příspěvkových organizací) na KÚ,
- (2) při rozpisu rozpočtu státních finančních prostředků – zejm. nastavení rolí a kompetencí územně samosprávných celků (dále jen „ÚSC“).

Dále je při porovnání kompetencí MŠMT patrný důraz po reformě veřejné správy na jednotnou metodiku vyúčtování finančních prostředků státu a také je zde znatelný vývoj ohledně informačních technologií.

Kompetence MŠMT v § 13 zákona o státní správě a samosprávě ve školství se v porovnání let 1991 a 2003 zásadně neliší, proto není důvod ke komparaci. Také se nejedná o zásadní záležitosti potřebné k této závěrečné práci. (Jedná se o činnosti, které MŠMT podrobně stanoví vyhláškou. Jedná se o zřizování a zrušování a organizaci předškolních zařízení, škol a školských zařízení, sestavování konkursních komisí, podrobnosti k financování soutěží a přehlídek, hodnocení a klasifikace žáků, nostrifikace vysvědčení atd.)

Kompetence MŠMT dle § 13a zákona o státní správě a samosprávě ve školství, vede síť všech zřizovatelů na základě údajů poskytnutých do 31. prosince ústředními orgány státní správy a školskými úřady, kterou každoročně zveřejňuje. (Ministerstvo zařazuje do sítě školy a školská zařízení všech zřizovatelů na základě žádosti zřizovatele prostřednictvím kraje. Ovšem s výjimkou předškolních zařízení a školských zařízení, které zřizuje obec dle § 14 odst. 2, a s výjimkou pracovišť praktického vyučování, které do sítě zařazuje krajský úřad).

Kompetence České školní inspekce

Česká školní inspekce je zřízena § 7 odst. 3 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky.¹²⁹ Jako samostatný úřad je Česká školní inspekce zřízena § 18 zákona č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství.

Kompetence ČŠI dle § 18 a § 19 zákona č. 564/1990 Sb.:

Rok 1991	Rok 2003
<ul style="list-style-type: none"> ○ „V čele české školní inspekce je ústřední školský inspektor, ○ Česká školní inspekce (dále jen „ČŠI“) v předškolních zařízeních, školách a školských zařízeních, ve střediscích a pracovištích praktického vyučování kontroluje výsledky výchovně vzdělávací činnosti, úroveň odborného a pedagogického řízení, personální a materiálně technické podmínky výchovně vzdělávací činnosti, efektivnost využívání hospodářských prostředků a dodržování obecně závazných právních předpisů v oblasti školství.“ 	<ul style="list-style-type: none"> ○ „V čele ČŠI je ústřední školský inspektor, který navrhuje ministerstvu jmenování a odvolání školních inspektorů, dále přijímá do pracovního poměru kontrolní pracovníky a další zaměstnance ČŠI ○ ČŠI v předškolních zařízeních, školách a školských zařízeních, ve střediscích a pracovištích praktického vyučování zjišťuje a hodnotí, ○ výsledky vzdělávání a výchovy a jeho průběh vzhledem k platným učebním plánům a osnovám atp., ○ personální a materiálně technické podmínky vzdělávací a výchovné činnosti vzhledem ke schváleným dokumentům, ○ ČŠI (1) předkládá příslušnému orgánu státní správy návrh na vyřazení školy, školského zařízení ze sítě, <ul style="list-style-type: none"> ○ (2) účastní se opakovaného projednávání výroční zprávy ředitele o činn. školy v radě školy, ○ (3) účastní se zjišťování, zpracování a zveřejňování výsledků vzděl. a přípravy pro účely souhr. zprávy o stavu vzdělávání“
<ul style="list-style-type: none"> ○ „ČŠI vykonává školní inspekci školními inspektory, kteří jsou oprávněni vstupovat do objektů orgánů a organizací, obcí, církví a občanů, v nichž se zabezpečuje výchova a vzdělávání, do předškolních zařízení, základních škol, základních uměleckých škol, středních škol, odborných učilišť, středisek a pracovišť praktického vyučování a do školských zařízení, ○ školní inspektori projednávají výsledky kontrolní činnosti s ředitelem, se školským 	<ul style="list-style-type: none"> ○ „ČŠI vykonává školní inspekci školními inspektory, kteří jsou oprávněni vstupovat do objektů orgánů a organizací, obcí, církví a občanů, v nichž se zabezpečuje výchova a vzdělávání, do předškolních zařízení, základních škol, ZUŠ, středních škol, OU, středisek a pracovišť praktického vyučování a do školských zařízení, ○ na základě pověření ústředního školního inspektora a pod přímým vedením pověřeného školního inspektora mohou při

¹²⁹ O NÁS: ZALOŽENÍ A ČINNOST ČESKÉ ŠKOLNÍ INSPEKCE. Česká školní inspekce [online]. 2012 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/cz/ZAKLADNI-INFORMACE/O-nas>

<p>úřadem a zřizovatelem předškolního zařízení, školy a školského zařízení.“</p>	<p>přípravě, vyhodnocování školní inspekce působit i další zaměstnanci školní inspekce, kteří mohou vzhledem ke své kvalifikaci vystavit odborný posudek jako odklad inspekčního hodnocení,</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ výsledky zjištění a hodnocení jsou zaznamenávány formou inspekčních zpráv, výsledky zpráv projednat s ředitelem a zaslat zřizovateli, radě školy.“
--	--

Tabulka č. 13 - Kompetence České školní inspekce, § 18 - § 19 zákona o státní správě a samosprávě ve školství

Kompetence ředitele školy

Kompetence ředitelů školy v souvislosti s reformou veřejné správy, § 3 zák. č. 564/1990

Sb.

Rok 1991	Rok 2003
<p>„Ředitel školy</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ řídí školu, předškolní zařízení nebo školské zařízení, a pokud jsou právníckými osobami, plní povinnosti vedoucího organizace a jmenuje a odvolává své zástupce. Ředitel odpovídá za plnění učebních plánů a učebních osnov, za odbornou a pedagogickou úroveň výchovně vzdělávací práce školy, předškolního zařízení nebo školského zařízení a za efektivní využívání svěřených hospodářských prostředků, odpovídá za vytvoření podmínek pro výkon školní inspekce a kontroluje práci pedagogických pracovníků a ostatních pracovníků a studijní výsledky žáků“ ○ „Ředitel rozhoduje o: ○ odkladu školní docházky ○ dodatečném odložení povinné školní docházky ○ osvobození od povinné školní docházky ○ zařazení dětí do předškolního zařízení, školní jídelny, školní družiny a školního klubu, pokud počet přihlášených dětí nepřesahuje počet dětí, které lze přijmout ○ zařazení dětí do speciálních mateřských škol a speciálních základních škol, zvláštních škol a školských zařízení jim sloužících a do pomocných škol ○ přijetí ke studiu ve středních školách 	<p>„Ředitel školy</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ řídí školu, předškolní zařízení nebo školské zařízení, a pokud jsou právníckými osobami, plní povinnosti vedoucího organizace a jmenuje a odvolává své zástupce. Ředitel odpovídá za plnění učebních plánů a učebních osnov, za odbornou a pedagogickou úroveň výchovně vzdělávací práce školy, předškolního zařízení nebo školského zařízení a za efektivní využívání svěřených hospodářských prostředků, odpovídá za vytvoření podmínek pro výkon školní inspekce a kontroluje práci pedagogických pracovníků a ostatních pracovníků a studijní výsledky žáků ○ odpovídá za zpracování a zpřístupnění veřejnosti výroční zprávu o činnosti školy a výroční zprávu o hospodaření školy a je předkládá radě školy, jejíhož jednání je ředitel povinen se zúčastnit, je-li radou přizván. ○ zajišťuje, aby zákonní zástupci nezletilého žáka a zletilí žáci byli informováni o průběhu vzdělávání a výchovy žáka ○ ředitel rozhoduje o: ○ odkladu školní docházky ○ dodatečném odložení povinné školní docházky ○ zařazení dětí do předškolního zařízení,

<p><i>speciálních středních školách a odborných učilištích,</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>přestupu na jinou školu</i> ○ <i>přerušeni studia</i> ○ <i>přiznání a odněti stipendia a hmotného zabezpečení žáků středních škol</i> ○ <i>podmíněném vyloučení ze studia a o vyloučení ze studia</i> ○ <i>výši příspěvku v jednotlivých případech na školní stravování, na úhradu nákladů spojených s poskytováním základů vzdělání v základní umělecké škole</i> ○ <i>výši příspěvku v jednotlivých případech na úhradu nákladů ústavní výchovy a ochranné výchovy a výši příspěvku v jednotlivých případech na úhradu nákladů spojenou s hmotnou péčí o děti a mládež ve školách s celodenní výchovou a internátních školách a školských zařízeních</i> ○ <i>výši příspěvku v jednotlivých případech na stravování, a na základní umělecké škole.“</i> 	<p><i>školní jídelny, školní družiny a školního klubu, pokud počet přihlášených dětí nepřesahuje počet dětí, které lze přijmout</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>zařazení dětí do speciálních mateřských škol a speciálních základních škol, zvláštních škol a školských zařízení jim sloužících a do pomocných škol</i> ○ <i>přijetí ke studiu ve vyšších odborných školách, středních školách speciálních středních školách a odborných učilištích,</i> ○ <i>přestupu na jinou školu</i> ○ <i>přerušeni studia</i> ○ <i>přiznání a odněti stipendia a hmotného zabezpečení žáků středních škol</i> ○ <i>podmíněném vyloučení ze studia a o vyloučení ze studia</i> ○ <i>výši příspěvku v jednotlivých případech na školní stravování, na úhradu nákladů spojených s poskytováním základů vzdělání v základní umělecké škole</i> ○ <i>výši příspěvku v jednotlivých případech na stravování, a na základní umělecké škole</i>
<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>„Může povolit změnu studijního nebo učebního oboru a opakování ročníku po splnění povinné školní docházky.“</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>může povolit změnu studijního nebo učebního oboru a opakování ročníku po splnění povinné školní docházky</i> ○ <i>může uznat předchozí vzdělání</i>
<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>„Může upravit výchovně vzdělávací proces (na základě místních potřeb a podmínek). V případě, že tato úprava vyvolá zvýšené náklady, je potřeba stanovit jejich výši a projednat se zřizovatelem.“</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>může upravit výchovně vzdělávací proces (na základě místních potřeb a podmínek). V případě, že tato úprava vyvolá zvýšené náklady, je potřeba stanovit jejich výši a projednat se zřizovatelem“.</i>

Tabulka č. 14 - Kompetence ředitelů škol v souvislosti s reformou veřejné správy

V kompetencích ředitelů škol v souvislosti s reformou veřejné správy došlo **k navýšení odpovědnosti ředitele školy za efektivní využívání hospodářských prostředků školy**, za zpracování a zveřejnění výroční zprávy o činnosti školy a výroční zprávy o hospodaření školy.

Výraznou změnou, kterou s sebou přinesla novela zákona o státní správě a samosprávě ve školství, byla povinnost územně samosprávných celků (obcí a krajů) zřizovat školy a školská zařízení jako příspěvkové organizace a odpovědnost ředitele jako statutárního orgánu za zabezpečení ekonomického chodu školy jako příspěvkové organizace.

Bližší se „škole jako příspěvkové organizaci“ bude diplomová práce věnovat od podkap. 2.1.4

Kompetence obecního úřadu s rozšířenou působností vymezuje § 4 zákona č. 564/1990 Sb. v novele z roku 2003:

V § 14 zákona o státní správě a samosprávě z roku 1990 je uvedeno vymezení působnosti obce pouze v režimu samosprávy.

V zákoně o státní správě a samosprávě ve školství z roku 2002 je jako vykonavatel **státní správy** ve školství uveden **obecní úřad obce s rozšířenou působností** (viz výčet nově vzniklých zákonů v r. 2000 v souvislosti s reformou veřejné správy- tab. č. 9).

Obecní úřad s rozšířenou působností:

- „zpracovává návrh rozpočtu pro školy a školská zařízení v obvodu jeho působnosti a předkládá jej krajskému úřadu,
- zpracovává a předkládá krajskému úřadu rozbor hospodaření za školy a školská zařízení v obvodu jeho působnosti, podle závazné osnovy a závazného postupu stanoveného ministerstvem,
- připravuje podklady pro zúčtování prostředků státního rozpočtu poskytovaných krajským úřadem,
- zajišťuje podklady pro sumarizaci účetní závěrky a účetních finančních výkazů za školy a školská zařízení zřizovaná v jeho působnosti,
- shromažďuje a zpracovává data z dokumentace a evidencí za školy a školská zařízení v obvodu jeho působnosti a předává je krajskému úřadu.“

2.1.3 Vykonavatelé SAMOSPRÁVY ve školství a jejich kompetence

Samosprávu¹³⁰ ve školství § 2 zákona o státní správě a samosprávě vymezuje zákon v porovnávaných obdobích takto:

Rok 1991	Rok 2003
Obec	Obec
Školské rady	Kraj
	Rady škol, jsou-li ustaveny

Tabulka č. 15 - Porovnání vykonavatelů samosprávy ve školství v porovnávaných obdobích

¹³⁰ Samospráva je způsob řízení určitého celku, kdy daný subjekt o alespoň některých svých záležitostech rozhoduje sám autonomním způsobem, tedy „spravuje se sám“. Výhodou samosprávy je, že je blíže spravovanému subjektu než vnější a centrální řízení, a proto by měla být při zabezpečování lokálních či zájmově vymezených záležitostí efektivnější a levnější. Samosprávu lze členit na územní a zájmovou.

U vykonavatelů samosprávy ve školství přibyl v roce 2003 kraj.

Kompetence obce

Úvodní ustanovení zákona č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství vymezuje výkon samosprávy ve školství, jejichž kompetencemi se zabývají následující přehledy:

Výčet kompetencí obce § 14 – § 15 zákona č. 564/1990 Sb.:

Rok 1991	Rok 2003
<ul style="list-style-type: none"> ○ „Obec je povinna vytvářet podmínky pro plnění školní docházky ○ zřizuje a zrušuje se souhlasem školského úřadu předškolní zařízení, základní školu a školská zařízení jim sloužící, ○ spravuje předškolní zařízení, základní školy a školská zařízení jim sloužící zejména tím, že zabezpečuje investiční výdaje a neinvestiční náklady kromě mzdových prostředků, učebnic, školních pomůcek a potřeb hrazených státem, ○ zabezpečuje stravování dětí navštěvujících předškolní zařízení a základní školy, které zřizuje, může zabezpečovat též stravování dětí a žáků jiných předškolních zařízení a škol, ○ může zřídit se souhlasem ministerstva předškolní zařízení, školu nebo školské zařízení, které jinak zřizuje školský úřad nebo ministerstvo, prokáže-li podmínky pro zajištění výchovně vzdělávací činnosti, zejména prokáže-li potřebné finanční, materiální a personální zabezpečení. V tomto případě obec jmenuje a odvolává se souhlasem školského úřadu ředitele.“ 	<ul style="list-style-type: none"> ○ „Obec je povinna vytvářet podmínky pro plnění školní docházky, územní obvod obce tvoří spádový obvod základní školy, pro dvě a více základních škol obec stanoví vyhláškou jejich obvody. Obec se může dohodnout se sousední obcí nebo obcemi na vytvoření společného spádového obvodu základní školy, ○ obec zřizuje jako příspěvkové organizace nebo se souhlasem krajského úřadu zrušuje předškolní zařízení, základní školu a školská zařízení jim sloužící, základní uměleckou školu, střediska pro volný čas dětí a mládeže, školní družinu, školní klub a školní knihovnu, ○ plní-li žák povinnou školní docházku ve škole zřízené jinou obcí, je obec, ve které má žák trvalý pobyt, povinna hradit obci, která školu zřídila, její neinvestiční výdaje, ○ je povinna oznámit obci, v níž má žák trvalý pobyt, jeho přijetí do základní školy ve svém spádovém obvodu, ○ obec rozhoduje o přijetí dětí do předškolního zařízení, školní jídelny, školní družiny nebo školního klubu, pokud počet přihlášených dětí přesahuje počet dětí, které lze přijmout, ○ rozhoduje o odvolání proti rozhodnutí ředitele ve věcech správních, pokud se jedná o předškolní zařízení, školy a školská zařízení, která zřizuje, ○ spravuje předškolní zařízení, základní školy a školská zařízení jim sloužící zejména tím, že zabezpečuje investiční výdaje a neinvestiční náklady kromě mzdových prostředků, učebnic, školních pomůcek a potřeb hrazených státem, ○ obec obdrží ze státního rozpočtu příspěvek

	<p>na úhradu neinvestičních nákladů na žáka,</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ zabezpečuje stravování dětí navštěvujících předškolní zařízení a základní školy, které zřizuje, může zabezpečovat též stravování dětí a žáků jiných předškolních zařízení a škol, ○ může zřídit se souhlasem ministerstva jako příspěvkové organizace předškolní zařízení, školu nebo školské zařízení, které jinak zřizuje školský úřad nebo ministerstvo, prokáže-li podmínky pro zajištění výchovně vzdělávací činnosti, zejména prokáže-li potřebné finanční, materiální a personální zabezpečení. V tomto případě rada obce jmenuje a odvolává ředitele se souhlasem krajského úřadu.“
<ul style="list-style-type: none"> ○ Obec uplatňuje své zájmy, zájmy rodičů nebo jiných zákonných zástupců dětí a žáků a pedagogických pracovníků na rozvoji výchovy a vzdělávání vůči předškolním zařízením, školám a školským zařízením v obci ○ projednává s ředitelem předškolního zařízení, školy a školského zařízení, které zřídila, zejména koncepci rozvoje, rozpočet a materiální podmínky pro činnost, personální a sociální podmínky pracovníků, požadavky obce na zkvalitnění péče poskytované předškolním zařízením, výchovně vzdělávací činnosti předškolních zařízení, škol a školských zařízení a způsob úhrady nákladů zvýšených z tohoto důvodu, zprávy z výchovně vzdělávací činnosti předškolních zařízení, škol a školských zařízení ○ obdobně postupuje při projednávání otázek s ředitelem předškolních zařízení, škol a školských zařízení, které nezřídila a které jsou v jejím územním obvodu ○ obec zpravidla zřizuje komisi pro výchovu a vzdělávání v obci s více než pěti školami. Předškolní zařízení, školy a školská zařízení jsou zastoupeny v této komisi dvěma pětinaми zástupců z řad pedagogických pracovníků.“ 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Obec uplatňuje své zájmy, zájmy rodičů nebo jiných zákonných zástupců dětí a žáků a pedagogických pracovníků na rozvoji výchovy a vzdělávání vůči předškolním zařízením, školám a školským zařízením v obci, ○ projednává s ředitelem předškolního zařízení, školy a školského zařízení, které zřídila, zejména koncepci rozvoje, rozpočet a materiální podmínky pro činnost, personální a sociální podmínky pracovníků, požadavky obce na zkvalitnění péče poskytované předškolním zařízením, výchovně vzdělávací činnosti předškolních zařízení, škol a školských zařízení a způsob úhrady nákladů zvýšených z tohoto důvodu, zprávy z výchovně vzdělávací činnosti předškolních zařízení, škol a školských zařízení, ○ obdobně postupuje při projednávání otázek s ředitelem předškolních zařízení, škol a školských zařízení, které nezřídila a které jsou v jejím územním obvodu, ○ obec zpravidla zřizuje komisi pro výchovu a vzdělávání v obci s více než pěti školami. Předškolní zařízení, školy a školská zařízení jsou zastoupeny v této komisi dvěma pětinaми zástupců z řad pedagogických pracovníků.“

Tabulka č. 16 - Vých et kompetencí obce

Změny v samosprávě obce jsou patrné zejména v oblasti zřizování škol a školských zařízení jako samostatných právních subjektů, což platí od ledna 2003. Do této doby byly školy a školská zařízení zřizovány jako organizační složky obce/města.

Kompetence školské rady

Následující tabulka komparuje kompetence školských rad/ rad škol, zák. č. 564/1990 Sb.

Rok 1991 (§ 16 - § 17)	Rok 2003 (§ 17a - § 17h)
<ul style="list-style-type: none"> ○ „Školské rady uplatňují zájmy obcí, zákonných zástupců a pedagogických pracovníků a žáků na rozvoji výchovy a vzdělávání, ○ v územním obvodu školského úřadu se do 60 dnů od zřízení školského úřadu zvolí školská rada (§ 16). Počet členů školské rady stanoví školský úřad do 10 dnů od svého zřízení se zřetelem na počet obcí a počet předškolních zařízení, škol a školských zařízení v jednotlivých obcích tak, aby školská rada měla nejméně 40 členů, nejvýše však 70 členů, ○ členové školské rady jsou voleni nepřímou volbou tajným hlasováním obecními zastupitelstvy tak, že jednu třetinu členů rady volí zástupci obcí, jednu třetinu zástupci pedagogických pracovníků a jednu třetinu zástupci rodičů z příslušného územního obvodu.“ 	<ul style="list-style-type: none"> ○ „Ve škole může být zřízena rada školy, která je orgánem školy umožňující zákonným zástupcům nezletilých žáků atp. podílet se na správě školy, ○ radu zřizuje zřizovatel školy, ve škole se zřizuje pouze jedna rada školy, ○ rada školy se zřizuje bezodkladně na základě: písemné žádosti nejméně jedné desetiny zletilých žáků a zákonných zástupců nezletilých žáků školy, pokud má škola 300 a více žáků, nebo nejméně jedné pětiny zletilých žáků atp., písemné žádosti alespoň poloviny pracovníků školy nebo rozhodnutím zřizovatele, ○ radu školy zrušuje zřizovatel školy, ○ rada školy má šest až patnáct členů, jsou voleni na funkční období dvou let, třetinu členů jmenuje zřizovatel, třetinu zákonní zástupci (nebo zletilý žáci) a třetina je volena z řad pedagogů.“
<ul style="list-style-type: none"> ○ „Školská rada projednává se školským úřadem: ○ stav a koncepci rozvoje sítě předškolních zařízení, škol a školských zařízení, ○ personální a sociální podmínky pracovníků, ○ výsledky výchovy a vzdělávání předškolních zařízení, škol a školských zařízení, ○ koncepci a výsledky činnosti školského úřadu.“ ○ „Školská rada se vyjadřuje: ○ ke jmenování a odvolávání ředitelů předškolních zařízení, škol a školských zařízení, ○ ke jmenování a odvolávání ředitelů školských úřadů, ○ k hospodaření školského úřadu s rozpočtovými prostředky, ○ k rozpisu rozpočtových prostředků pro předškolní zařízení, školy a školské zařízení přidělovaných ŠÚ.“ 	<ul style="list-style-type: none"> ○ „Rada školy schvaluje výroční zprávu, návrh rozpočtu školy, zprávu o hospodaření školy, plní tím funkci veřejné kontroly – rada školy o schválení rozhodne do měsíce od předložení materiálů, ○ vyjadřuje se ke studijním a učebním oborům, koncepčním záměrům školy, ○ může podat návrh na odvolání ředitele z funkce, ○ může požádat ČŠI a orgán kraje v přenesené působnosti o kontrolu hospodaření školy, ○ ředitel školy je povinen umožnit přístup radě školy k informacím o škole.“

<ul style="list-style-type: none"> ○ „Školská rada schvaluje výsledky hospodaření s rozpočtovými prostředky předškolních zařízení, škol a školských zařízení, školská rada může navrhnout ministerstvu odvolání ředitele školského úřadu - v případě vážných nedostatků.“ ○ „Školská rada se schází nejméně dvakrát ročně, svolává ji ředitel školského úřadu a řídí ji předseda zvolený pro toto zasedání.“ 	
--	--

Tabulka č. 17 - Výčet kompetencí školské rady / rady školy

Na základě komparace kompetencí školské rady / rady školy je zřejmé, že se nezměnil pouze název tohoto samosprávného orgánu, ale že se úplně změnila náplň rady.

Jak uvádí Jarolímek ve své publikaci, při srovnání pozice dnešní rady školy a **někdejší** místní školní rady se jeví, že **školní rada byla orgánem, který škole pomáhal. Dnešní rada školy je spíše orgánem dozoru.**¹³¹

Kompetence kraje

Bylo již zmíněno, že kraje byly zřízeny ústavním zákonem č. 347/1997 Sb. Jednalo se o tyto **kompetence krajů, které vymezoval § 16 - § 17 zákona o státní správě a samosprávě v novele z roku 2003:**

- Vymezení zřizovatelské funkce kraje, kdy kraj ve své samostatné působnosti zřizuje jako příspěvkové organizace:
 - „Střední školy, odborná učiliště, vyšší odborné školy a školská zařízení jim sloužící,
 - konzervatoře,
 - speciální základní školy, speciální střední školy a speciální předškolní zařízení,
 - jazykové školy, těsnopisecký ústav, školní hospodářství,
 - předškolní zařízení, školy a školská zařízení s vyučovacím jazykem jiným než českým,
 - speciální základní školy při zdravotnických zařízeních,
 - základní umělecké školy,
 - dětské domovy,
 - školská zařízení pro výchovu mimo vyučování,

¹³¹JAROLÍMEK, Karel. Letmý pohled do historie školství v Krásné Lípě: ve světle obecného vývoje školství u nás. 1. vyd. Krásná Lípa: Karel Jarolímek, 2003, 238 s. ISBN 80-239-4336-7, s. 175.

- školská zotavovací zařízení,
 - zařízení školního stravování,
 - plavecké školy,
 - střediska praktického vyučování,
 - zařízení výchovného poradenství,
 - střediska služeb školám a střediska informačních technologií,
 - zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků,
 - další školy a školská zařízení v souladu s dlouhodobým záměrem vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy ve svém územním obvodu. “
- „Kraj v samostatné působnosti spravuje školy a školská zařízení, které zřizuje zejména tím, že zabezpečuje investiční výdaje a neinvestiční náklady kromě mzdových prostředků, učebnic, školních pomůcek a potřeb hrazených státem,
 - kraj zabezpečuje podle místních podmínek vyučování v jiném jazyce než českém,
 - kraj s předchozím písemným souhlasem ministerstva jmenuje (na základě výsledků konkursního řízení) a odvolává ředitele škol a zřízení, které zřizuje,
 - kraj v samostatné působnosti přijímá opatření na základě výsledků školní inspekce ve školách, které zřizuje,
 - kraj může pro školy a školská zařízení, které zřizuje, přispívat na neinvestiční náklady na mzdové prostředky, učebnice, školní pomůcky a potřeby jinak hrazené státem. “

2.1.4 Zrušení odvětvového řízení školství – zřizování škol a školských zařízení jako příspěvkových organizací

V souvislosti s reformou státní správy bylo odvětvové řízení školství zákonem č. 284/2002 Sb. zrušeno a **správa škol přešla na obecní a krajské úřady**¹³².

Jak uvádí Jarolímek – není to poprvé v naší historii, kdy se ruší specializované správní úřady či struktury a vše se převádí v podstatě do správy ministerstva vnitra. Stalo se za monarchie, za okupace, po roce 1948 i v roce 2002.¹³³

¹³²Krajské úřady byly zřízeny ústavním zákonem č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územně samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

České školství se výrazně změnilo prostřednictvím novely zákona č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, který mimo jiné stanovil, že obec může zřizovat školy jen jako příspěvkové organizace. To ve svém důsledku pro obce znamenalo změnit od 1. ledna 2003 právní formu svých organizačních složek z oblasti školství na příspěvkové organizace.¹³⁴

„Obec nebo kraj v samostatné působnosti, který je zřizovatelem předškolního zařízení, školy nebo školského zařízení, které nemá právní subjektivitu a není organizační součástí jiného předškolního zařízení, školy nebo školského zařízení, které právní subjektivitu má, zajistí změnu právní formy v souladu s § 14 odst. 2 a 6 a § 16 tohoto zákona do 1. ledna 2003.“¹³⁵

Hlavním účelem příspěvkové organizace, tedy právnické osoby veřejnoprávního charakteru, je převzetí takových činností v působnosti zřizovatele, které jsou hodny veřejného zájmu. Rozsah, struktura a složitost těchto činností, vyžaduje samostatnou právní subjektivitu. Je potřeba zdůraznit přímou vazbu příspěvkové organizace na zřizovatele, jako na toho, kdo úkol příspěvkové organizaci zadá, financuje a v neposlední míře také kontroluje jeho naplňování.¹³⁶

Školy touto novelou získaly autonomii ekonomickou - za výsledky hospodaření odpovídají ředitelé.

Skutečnost, že školy a školská zařízení mohou být od roku 2003 zřizovány jako příspěvkové organizace (a školské právnické osoby), vymezuje vzájemný vztah mezi zřizovatelem a příspěvkovou organizací, jakož i rozsah povinností obou stran, který

¹³³JAROLÍMEK, Karel. Letmý pohled do historie školství v Krásné Lípě: ve světle obecného vývoje školství u nás. 1. vyd. Krásná Lípa: Karel Jarolímek, 2003, 238 s. ISBN 80-239-4336-7, s. 174.

¹³⁴LIPŠOVÁ, L., Úloha zřizovatele při hodnocení a stanovení platu ředitelů škol a školských zařízení zřizovaných obcemi v rámci Libereckého kraje, Praha 2010, 89 s., Bakalářská práce (Bc.), Universita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Centrum školského managementu

¹³⁵ zákon č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství

¹³⁶LORENC a LORENCOVÁ. 22452. PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE A POTŘEBY SPOLEČNOSTI. Epravo.cz [online]. 18. 12. 2003 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/prispevkova-organizace-a-potreby-spolecnosti-22452.html>

je dle Morávka¹³⁷ ovlivněn zejména tím, že příspěvková organizace je samostatnou právníckou osobou a účetní jednotkou,

- příspěvkové organizaci je svěřen majetek ve vlastnictví zřizovatele – včetně majetku získaného vlastní činností příspěvkové organizace,
- o svěřeném majetku příspěvková organizace účtuje a je povinna provádět účetní odpisy, odpisový plán schvaluje zřizovatel, účtování o majetku však nezakládá změnu vlastního majetku,
- příspěvková organizace hospodaří podle svého rozpočtu, ale v závislosti na podmínkách stanovených zákonem a podle pokynů zřizovatele,
- zřizovatel má nad činností a hospodařením školy zákonem předepsanou povinnost kontroly¹³⁸, základním cílem je zabezpečení funkčního kontrolního systému, jehož úkolem je ověřovat, zda jsou veřejné prostředky využívány v souladu správními předpisy, zda je s majetkem nakládáno hospodárně, účelně a efektivně.

Ředitel školy tedy plní úkoly vyplývající z funkce statutárního orgánu právního subjektu, úkoly ze zřizovací listiny a úkoly uložené zřizovatelem.

2.2 Školský zákon z roku 2004

Školský zákon vydaný v roce 1990 prošel celou řadou změn a novelizací, než dostal podobu současného školského zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání. V zákoně je upravené předškolní, základní, střední, vyšší odborné a některé jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních a stanoví podmínky, za nichž se vzdělávání a výchova uskutečňuje. Vymezuje také práva a povinnosti fyzických a právnických osob při účasti na vzdělání.¹³⁹

137MORÁVEK, Z., MOCKOVČIAKOVÁ, A. PROKŮPKOVÁ, D. Meritum Příspěvkové organizace 2011. Praha: Wolters Kluwer, 2011. str. 344. ISBN 978-80-7357-626-4.

¹³⁸ Zákon č. 250/2000 Sb. zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů a zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě

¹³⁹ § 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání

Školským zákonem (v dnešní podobě) školy získaly od roku 2005 také autonomii pedagogickou, tzn. odpovědnost ředitelů škol za výsledky v oblasti vzdělávání.

Následuje výčet kompetencí orgánů státní správy dle zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Kompetence školské rady - podle § 167 současného školského zákona (vybrané kompetence pro porovnání se stavem zákona č. 564/1990 Sb., v novelizovaném znění v roce 2002, které jsou uvedené v předchozích kapitolách):

- *„při základních, středních a vyšších odborných školách se zřizuje školská rada. Školská rada je orgán školy umožňující zákonným zástupcům nezletilých žáků, zletilým žákům a studentům, pedagogickým pracovníkům školy, zřizovateli a dalším osobám podílet se na správě školy,*
- *školskou radu zřizuje zřizovatel, který zároveň stanoví počet jejích členů a vydá její volební řád. Třetinu členů školské rady jmenuje zřizovatel, třetinu volí zákonní zástupci nezletilých žáků a zletilí žáci a studenti a třetinu volí pedagogičtí pracovníci dané školy. Členem školské rady nemůže být ředitel školy. Ve školách, které nejsou zřízeny státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí, plní úkoly zřizovatele podle věty první a druhé ředitel školy,*
- *funkční období členů školské rady je tři roky,*
- *školská rada zasedá nejméně dvakrát ročně; zasedání školské rady svolává její předseda, první zasedání školské rady svolává ředitel školy. Ředitel školy nebo jím pověřený zástupce je povinen zúčastnit se zasedání školské rady na vyzvání jejího předsedy. Školská rada na svém prvním zasedání stanoví svůj jednací řád a zvolí svého předsedu. K přijetí jednacího řádu se vyžaduje schválení nadpoloviční většinou všech členů školské rady,*
- *školská rada a) vyjadřuje se k návrhům školních vzdělávacích programů a k jejich následnému uskutečňování, b) schvaluje výroční zprávu o činnosti školy, c) schvaluje školní řád, ve středních a vyšších odborných školách stipendijní řád, a navrhuje jejich změny, d) schvaluje pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků v základních a středních školách, e) podílí se na zpracování koncepčních záměrů rozvoje školy, f) projednává návrh rozpočtu právnické osoby na další rok a*

navrhuje opatření ke zlepšení hospodaření, g) projednává inspekční zprávy České školní inspekce,

- *podává podněty a oznámení řediteli školy, zřizovateli, orgánům vykonávajícím státní správu ve školství a dalším orgánům státní správy, i) podává návrh na odvolání ředitele,*
- *podává návrh na vyhlášení konkursu na ředitele školy.*“

Kompetence MŠMT podle § 169 - § 171 současného školského zákona (vybrané kompetence pro porovnání se stavem zákona č. 564/1990 Sb., v novelizovaném znění v roce 2002, které jsou uvedené v předchozích kapitolách):

- *„ministerstvo vedle úkolů stanovených tímto zákonem dále řídí výkon státní správy ve školství v rozsahu stanoveném tímto zákonem a odpovídá za stav koncepce a rozvoj vzdělávací soustavy,*
- *zřizuje a zrušuje a) školská zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a školská zařízení pro preventivně výchovnou péči, dále za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem b) mateřské, základní a střední školy pro děti a žáky umístěné v těchto školských zařízeních a c) zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků,*
- *ministerstvo dále zřizuje a zrušuje mateřské, základní a střední školy s vyučovacím jazykem národnostní menšiny za podmínek stanovených v § 14, pokud je nezřídí obec, svazek obcí nebo kraj,*
- *ministerstvo a) zajišťuje a provádí kontrolu správnosti a efektivnosti využití finančních prostředků, které přiděluje nebo smluvně zajišťuje ze státního rozpočtu, z Národního fondu a prostředků ze zahraničí poskytnutých mezinárodními organizacemi na základě mezinárodních smluv; přitom provádí předběžnou, průběžnou a následnou kontrolu podle zvláštního právního předpisu, b) stanovuje směrnici závazné zásady, podle kterých provádějí krajské úřady rozpis finančních prostředků státního rozpočtu přidělovaných podle § 160 odst. 2 a 3 a podle § 161 odst. 6, c) stanovuje směrnici závazné zásady, podle kterých provádějí obecní úřady obce s rozšířenou působností návrhy rozpisů rozpočtů finančních prostředků státního rozpočtu poskytovaných podle § 161 odst. 6 písm. b),*

- *ministerstvo vyhlašuje rozvojové programy ve vzdělávání a programy zjišťování výsledků vzdělávání, včetně podmínek a kritérií pro jejich financování ze státního rozpočtu,*
- *ministerstvo vydá metodiku pro vypracování školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.“*

Kompetence České školní inspekce podle § 173 - § 176 (vybrané kompetence pro porovnání kompetencí dle zákona č. 564/1990 Sb., v novelizovaném znění v roce 2002, které jsou uvedené v předchozích kapitolách):

- *„Česká školní inspekce je správní úřad s celostátní působností, který je organizační složkou státu a účetní jednotkou,*
- *Česká školní inspekce je organizačně členěna na ústředí České školní inspekce se sídlem v Praze a inspektoráty České školní inspekce. Ministerstvo je ve věcech státní služby nadřízeným služebním úřadem České školní inspekce,*
- *v čele České školní inspekce je ústřední školní inspektor; jeho výběr, jmenování a odvolání se řídí zákonem o státní službě,*
- *Česká školní inspekce zpracovává koncepční záměry inspekční činnosti a systémy hodnocení vzdělávací soustavy,*
- *Česká školní inspekce ve školách a školských zařízeních zapsaných do školského rejstříku a na pracovištích osob, kde se uskutečňuje praktické vyučování nebo odborná praxe v rámci inspekční činnosti a) získává a analyzuje informace o vzdělávání dětí, žáků a studentů, o činnosti škol a školských zařízení zapsaných do školského rejstříku, sleduje a hodnotí efektivnost vzdělávací soustavy, b) zjišťuje a hodnotí podmínky, průběh a výsledky vzdělávání, a to podle příslušných školních vzdělávacích programů, c) zjišťuje a hodnotí naplnění školního vzdělávacího programu a jeho soulad s právními předpisy a rámcovým vzdělávacím programem, d) vykonává kontrolu dodržování právních předpisů, které se vztahují k poskytování vzdělávání a školských služeb, e) vykonává veřejnosprávní kontrolu využívání finančních prostředků státního rozpočtu přidělovaných podle § 160 až 163,*
- *inspekční činnost se vykonává na základě plánu hlavních úkolů na příslušný školní rok, který schvaluje ministr školství, mládeže a tělovýchovy na návrh ústředního školního inspektora,*

- *inspekční činnost se dále provádí na základě podnětů, stížností a petic, které svým obsahem spadají do působnosti České školní inspekce. V případě inspekční činnosti konané na základě stížnosti prošetřuje Česká školní inspekce jednotlivá tvrzení uvedená ve stížnosti a výsledek šetření předává zřizovateli k dalšímu řízení. Zřizovatel informuje Českou školní inspekci o vyřízení stížnosti a o případných opatřeních přijatých k nápravě,*
- *inspekční činnost vykonávají školní inspektori, kontrolní pracovníci a přizvané osoby. Školním inspektorem může být ten, kdo má vysokoškolské vzdělání a nejméně 5 let pedagogické nebo pedagogicko-psychologické praxe. Kontrolním pracovníkem může být ten, kdo má vysokoškolské vzdělání a nejméně 5 let praxe, nebo ten, kdo má střední vzdělání s maturitní zkouškou a nejméně 20 let praxe. Další předpoklady stanovené pro výkon činností podle vět druhé a třetí zvláštními právními předpisy tím nejsou dotčeny,*
- *inspekční zpráva obsahuje hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání a dále jména, příjmení a podpisy školních inspektorů, kontrolních pracovníků a přizvaných osob. Obsah inspekční zprávy projednají školní inspektori a kontrolní pracovníci s ředitelem školy nebo školského zařízení. Projednání a převzetí inspekční zprávy potvrdí ředitel školy nebo školského zařízení podpisem. Připomínky k obsahu inspekční zprávy může ředitel školy nebo školského zařízení podat České školní inspekci do 14 dnů po jejím převzetí. Inspekční zprávu společně s připomínkami a stanoviskem České školní inspekce k jejich obsahu zasílá Česká školní inspekce bez zbytečného odkladu zřizovateli a školské radě. Inspekční zpráva včetně připomínek je veřejná a je uložena po dobu 10 let ve škole nebo školském zařízení, jichž se týká, a v příslušném inspektorátu České školní inspekce,*
- *tematickou zprávu vydává Česká školní inspekce na základě shrnutí poznatků získaných z inspekční činnosti v určitém tematickém okruhu a jejich analýzy. Tematická zpráva se po jejím zpracování bez zbytečného odkladu zveřejňuje,*
- *výroční zpráva České školní inspekce obsahuje souhrnné poznatky o stavu vzdělávání a vzdělávací soustavy vycházející z inspekční činnosti za předcházející školní rok a zveřejňuje se každoročně v prosinci,*
- *Česká školní inspekce podává návrh na odvolání ředitele,*
- *v případě zjištění nečinnosti školy nebo školského zařízení nebo zjištění závažných nedostatků v činnosti školy nebo školského zařízení může ústřední školní inspektor*

předložit orgánu, který vede školský rejstřík, návrh na výmaz školy, školského zařízení nebo oboru vzdělání ze školského rejstříku,

- *Česká školní inspekce může podávat zřizovatelům škol a školských zařízení návrhy na vyhlášení konkursu podle § 166 odst. 3.“*

Další kapitola uvede výčet kompetencí územně samosprávných celků.

2.2.1 Současná role zřizovatelů škol a školských zařízení

Následující kapitoly teoretické části nás blíže seznámí s kompetencemi ředitelů škol a územně samosprávných celků jako zřizovatelů škol a školských zařízení zejména v souvislosti se zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon), který s účinností od ledna 2005 nahradil někdejší zákon o státní správě a samosprávě ve školství (zákon č. 564/1990 Sb.).

Obecní a krajské zřízení

K 1. lednu 2003 zanikly okresní úřady¹⁴⁰ (a s nimi i referáty školství, do roku 2000 – školské úřady) a správní činnosti převzaly instituce územní samosprávy, obecní úřady a krajské úřady.¹⁴¹

Obec je základním článkem územní samosprávy a samostatným právním subjektem. V této podobě byly zřízeny zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení). Postavení kraje legislativně vymezuje zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), a je rovněž samostatným právním subjektem. Zákonem č. 314/2002 Sb., byly stanoveny obce s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností, ve znění zákona č. 387/2004 Sb. Územní samosprávu ve školství dle zákona § 177 odst. 1 školského zákona vykonávají OBEC a KRAJ.

¹⁴⁰ zákon 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství

¹⁴¹ ŠPRINGLOVÁ, M., Problematika hodnocení ředitelů škol, Praha 2013, 82 s., Bakalářská práce (Bc.), Universita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Centrum školského managementu

Školský zákon¹⁴² uvádí, že „Kraj, obec a dobrovolný svazek obcí, jehož předmětem činnosti jsou úkoly v oblasti školství (dále jen „svazek obcí“), zřizuje školy a školská zařízení jako školské právnické osoby nebo příspěvkové organizace podle zvláštního předpisu.“

Rovněž školský zákon v § 177 odst. 2 uvádí, že: „Při zajišťování vzdělávání a školských služeb, zejména při zřizování a zrušování škol a školských zařízení, dbá obec a kraj zejména o:

- a) soulad rozvoje vzdělávání a školských služeb se zájmy občanů obce a kraje, s potřebami trhu práce, s demografickým vývojem a rozvojem svého území,
- b) dostupnost vzdělávání a školských služeb podle místních podmínek.“

Uvedená ustanovení zákonů o obcích a školského zákona tvoří právní rámec pro obce k tomu, aby zřizovaly školy pro uspokojování vzdělávacích potřeb svých občanů.

Orgány obce a kraje a vymezení jejich kompetencí (zákon č. 128/2000 Sb., a zákon č. 129/2000 Sb., vymezení kompetencí zřizovatelů dle zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon)

Obecní zastupitelstvo Krajské zastupitelstvo	Obecní rada Krajská rada	Obecní úřad Krajský úřad
„Členové zastupitelstva ¹⁴³ jsou zvoleni zástupci jednotlivých stran, případně nezávislí kandidáti, zvolení na období 4 let. Ze svých řad volí obecní (krajskou) radu. Jednání zastupitelstva je veřejné. Počet členů zastupitelstva je závislý na počtu obyvatel. Obecní (krajské) zastupitelstvo v samostatné působnosti zřizuje a ruší příspěvkové organizace a organizační složky obce, schvaluje jejich zřizovací listiny (mj. vymezení majetku). “	„Rada ¹⁴⁴ je podřízena obecnímu (krajskému) zastupitelstvu, kterému předkládá zprávy o své činnosti. Počet členů obecní (krajské) rady je lichý a tvoří maximálně třetinu počtu členů zastupitelstva. Jednání není veřejné. Obecní (krajská) rada plní vůči právnickým a fyzickým osobám a zařízením založeným nebo zřízeným obecním zastupitelstvem úkoly zakladatele nebo zřizovatele.“ „Rada obce (kraje) poskytuje	„ Obecní úřad a krajský úřad v samostatné působnosti plní úkoly, které mu uložilo zastupitelstvo obce (kraje) nebo rada obce (kraje). Rada obce (kraje) může zřídit pro jednotlivé úseky činnosti obecního (krajského) úřadu odbory a oddělení, v nichž jsou zařazení zaměstnanci obce (kraje) zařazení do obecního úřadu. Pro oblast školství jsou to obvykle útvary, např. odbor školství (buď samostatný nebo v kombinaci s kulturou, tělovýchovou atp.).

¹⁴² § 8 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním a vyšším vzdělávání (školský zákon)

¹⁴³ § 67 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích

¹⁴⁴ § 99 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích

<p><u>„Obec zřizuje nebo zrušuje školského zákona (ŠZ)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ mateřské školy, ○ základní školy, ○ mateřské a základní školy s vyučovacím jazykem národnostní menšiny, ○ zařízení školního stravování sloužící dětem a žákům škol, které zřizuje.“ <p>„Obec je dle § 179 ŠZ povinna zajistit podmínky pro předškolní vzdělávání v posledním roce před zahájením povinné školní docházky pro děti s místem trvalého pobytu na jejím území.“</p> <p><u>„Obec dále dle § 179 ŠZ může zřizovat:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ základní umělecké školy, ○ školská zařízení pro zájmové vzdělávání, ○ školská účelová zař. ○ školy nebo školská zařízení, která jinak zřizuje kraj nebo ministerstvo (pokud obec prokáže potřebné finanční, materiální a personální zabezpečení jejich činnosti).“ <p><u>„Kraj dle § 180 ŠZ zřizuje nebo zrušuje:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ střední školy, 	<p>škole, kterou zřizuje, příspěvek na provoz.“</p> <p>„Jmenování (odvolání) ředitele (§166 ŠZ, § 33 ZP) na základě konkurzního řízení, jež je upraveno vyhláškou (vyhl. č. 54/2005 Sb.).“</p> <p>„Kvalifikační předpoklady ředitele školy stanovuje zákon č. 563/2004 Sb., zákon o pedagogických pracovnících.“</p> <p>„Rada města (kraje) stanovuje řediteli plat¹⁴⁵ (nárokové a nenárokové složky), jež upravuje: zákon č. 262/2006 Sb. ZP, NV č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě.“</p> <p>„Rada města (kraje) také může stanovit řediteli odměnu dle § 134 a § 134a ZP (nemusí stanovit – jedná se o nenárokovou složku)¹⁴⁶ K hodnocení ředitelů mohou být zpracována kritéria zřizovatele, která by měla být předem zveřejněna (§ 12 odst. 5 ŠZ)“</p>	<p>oddělení školství či samostatný úsek v rámci jiného organizačního útvaru. Je tedy věcí rady obce, (kraje) které odbory či oddělení obecního (krajského) úřadu zřídí a v jakém počtu. Rozhodující jsou místní podmínky a potřeby obce“.¹⁴⁷</p> <p>„Obecní (krajský) úřad v samostatné působnosti je povinen jím zřízenou příspěvkovou organizaci zapsat do:</p> <ul style="list-style-type: none"> - školského rejstříku¹⁴⁸(§ 141-§152 ŠZ) - ústředního věstníku a obchodního rejstříku ČR¹⁴⁹ (dle zák. č. 304/2013 Sb. o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob).“ <p>„Obecní úřad a krajský úřad v přenesené působnosti vykonává státní správu prostřednictvím úředníků, kteří jsou zaměstnanci obce, kraje (nikoli státu).“</p> <p>„V přenesené působnosti se jedná zejm. o financování škol a školských zařízení v oblasti přímých nákladů na vzdělávání, tzn. platy, odvody, ONIV (§ (160 odst c a d ŠZ) a d) Dále v § 161-§163 ŠZ je vymezení kompetencí ve smyslu financování přímých nákladů na vzdělávání).“</p>
---	---	--

¹⁴⁵ Ke stanovení platu ředitelů vypracovává zřizovatel zpravidla „platový předpis pro odměňování ředitelů škol

¹⁴⁶ Ke stanovení odměny bývají zřizovatelem předem zpracována kritéria k hodnocení, které mohou být součástí „platového předpisu“, nebo mohou být zpracovány jako samostatný dokument zřizovatele
147BEDNÁŘOVÁ, Danuše. Výkon manažerských funkcí ze strany obcí vůči zřizovaným školám. Praha, 2013Diplomová práce. CUNI. Vedoucí práce Mgr. Jiří Trunda.

¹⁴⁸ Rejstřík škol (veřejný seznam) zde: <http://rejskol.msmt.cz/>

¹⁴⁹ Ústřední věstník ČR zde: <http://www.rejstrik.cz/rejstrik/3-obchodni-rejstrik/ustredni-vestnik-ceske-republiky/>, nebo <http://portal.justice.cz/Justice2/Úvod/uvod.aspx>

<ul style="list-style-type: none"> ○ vyšší odborné školy, ○ mateřské, základní, střední školy a školská zařízení pro děti a žáky se zdravotním postižením, ○ základní školy speciální, ○ školy při zdravot. zařízeních, ○ školská výchovná a ubytovací zařízení a zařízení školního stravování pro děti, žáky a studenty škol, které zřizuje, ○ střední školy s vyučovacím jazykem národnostní ○ jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky, ○ základní umělecké školy, ○ školská zařízení pro zájmové vzdělávání a ○ dětské domovy.“ <p><u>„Kraj může dále zřizovat a zrušovat:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ mateřské a základní školy s vyučovacím jazykem národnostní menšiny za podmínek stan. v § 14 ŠZ, ○ školská zařízení podle § 115 až 120 ŠZ ○ školy a školská zařízení, které jinak zřizuje obec nebo ministerstvo, pokud kraj prokáže potřebné finanční, materiálové a pers. zabezp. této školy nebo škols. zařízení.“ 		
--	--	--

Tabulka č. 18 - Orgány a kompetence obce, kraje, obecního a krajského úřadu

2.2.2 Kompetence ředitele školy

Tato kapitola blíže vymezuje § 164 § 165 školského zákona (dále jen „ŠZ“). **Základní a zásadní kompetence uvedené v následující tabulce jsou zvýrazněny tučně.**

KOMPETENCE ředitele školy dle § 164	KOMPETENCE ředitele školy dle § 165
<p>„Ředitel školy a školského zařízení</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ rozhoduje ve všech záležitostech týkajících se poskytování vzdělávání a školských služeb, pokud zákon nestanoví jinak, ○ odpovídá za to, že škola a školské zařízení poskytuje vzdělávání a školské služby v souladu s tímto zákonem a vzdělávacími programy uvedenými v § 3, ○ odpovídá za odbornou a pedagogickou úroveň vzdělávání a školských služeb, ○ vytváří podmínky pro výkon inspekční činnosti České školní inspekce a přijímá následná opatření, ○ vytváří podmínky pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a pro práci školské rady, pokud se podle tohoto zákona zřizuje, ○ zajišťuje, aby osoby uvedené v § 21 byly včas informovány o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte, žáka nebo studenta, ○ zajišťuje spolupráci při uskutečňování programů zjišťování výsledků vzdělávání vyhlášených ministerstvem, ○ odpovídá za zajištění dohledu nad dětmi a nezletilými žáky ve škole a školském zařízení.“ 	<p>„Ředitel školy a školského zařízení, které zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí,</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ stanovuje organizaci a podmínky provozu školy a školského zařízení, ○ odpovídá za použití finančních prostředků státního rozpočtu přidělených podle § 160 až 163 v souladu s účelem, na který byly přiděleny.“ <p>„Ředitel školy a školského zařízení, které zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí,</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ rozhoduje o právech a povinnostech v oblasti státní správy v těchto případech: ○ zamítnutí žádosti o povolení individuálního vzdělávacího plánu podle § 18 a zamítnutí žádosti o přeřazení žáka nebo studenta do vyššího ročníku podle § 17 odst. 3, ○ přijetí dítěte k předškolnímu vzdělávání podle § 34 a ukončení předškolního vzdělávání podle § 35, zařazení dítěte do přípravného stupně základní školy speciální podle § 48a, zařazení dítěte do přípravné třídy základní školy podle § 47, ○ zamítnutí žádosti o odklad povinné školní docházky podle § 37, ○ převedení žáka do odpovídajícího ročníku základní školy podle § 39 odst. 2, ○ přijetí k základnímu vzdělávání podle § 46, přestupu žáka podle § 49 odst. 1, převedení žáka do jiného vzdělávacího programu podle § 49 odst. 2 a zamítnutí žádosti o povolení pokračování v základním vzdělávání podle § 55 odst. 2, ○ přijetí ke vzdělávání ve střední škole podle § 59 a následujících, vyšší odborné škole podle § 93 a následujících a v konzervatoři podle § 88, ○ zamítnutí žádosti o přestup, změnu oboru vzdělání, přerušování vzdělávání a opakování

	<p>ročníku podle § 66 a 97,</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ zamítnutí žádosti o pokračování v základním vzdělávání podle § 55 odst. 1, ○ podmíněné vyloučení a vyloučení žáka nebo studenta ze školy nebo školského zařízení podle § 31 odst. 2 a 4, ○ zamítnutí žádosti o uznání dosaženého vzdělání podle § 70 a 100, k) povolení a zrušení povolení individuálního vzdělávání žáka podle § 41.“
--	--

Tabulka č. 19 - Kompetence ředitele školy ze školského zákona

V paragrafu 164 školského zákona je vyjádřena jedna velmi důležitá zásada, kterou je nezbytné používat při aplikaci školského zákona a jeho prováděcích předpisů, a sice ta, že **ředitel školy a školského zařízení je oprávněn a zároveň povinen rozhodovat ve všech záležitostech týkajících se poskytování vzdělávání a školských služeb podle školského zákona, pokud zákon nestanoví jinak. Jiné orgány nebo subjekty (především zřizovatel školy, školská rada či pedagogická rada) mají v oblasti poskytování vzdělávání a školských služeb podle zákona školského pouze ty kompetence a oprávnění, která jim jsou výslovně svěřena zákonem (ať již školským, či jiným).**

Obdobně ředitel školy odpovídá za odbornou a pedagogickou úroveň vzdělávání a školských služeb. Tato odpovědnost se promítá především do výběru zaměstnanců právnické osoby vykonávající činnost školy. To znamená, že také uzavírá pracovněprávní vztahy se zaměstnanci a odpovídá za to, že tito zaměstnanci splňují podmínky pro výkon své práce stanovené v právních předpisech.¹⁵⁰

Ředitel školy v paragrafu 165 školského zákona

- „stanovuje organizaci a podmínky provozu školy a školského zařízení,
- odpovídá za použití finančních prostředků státního rozpočtu přidělených v souladu s účelem, na který byly přiděleny.“

¹⁵⁰BEDNÁŘOVÁ, Danuše. Výkon manažerských funkcí ze strany obcí vůči zřizovaným školám. Praha, 2013. Diplomová práce. CUNI. Vedoucí práce Mgr. Jirí Trunda.

Jedná se o kompetence spojené výlučně s postavením ředitele školy nebo školského zařízení jako statutárního orgánu právnické osoby vykonávající činnost školy nebo školského zařízení.

Ředitel školy rozhoduje o právech a povinnostech v oblasti **státní správy**. Úkoly nadřízeného správního orgánu ředitele škol plní vždy krajský úřad.

2.3 Vzdělání v životě společnosti a člověka

Právo na vzdělání lze považovat za jedno z nejdůležitějších lidských práv, neboť výrazně ovlivňuje kvalitu našeho života, je zakotveno ve čl. 33 Listiny základních práv a svobod ČR¹⁵¹ a rovněž ve školském zákoně¹⁵². Znamená, že nikoho nelze vyloučit ze vzdělávání na základě charakteristik, které mohou zakládat důvod k diskriminaci. Právo každého na vzdělání také zahrnuje povinnost státu poskytnout vzdělání v určité kvalitě.

Proces vzdělávání má společenskou (veřejnou) a individuální (soukromou) rovinu. Obě jsou charakterizovány ekonomickými a neekonomickými aspekty. Společensky je smyslem financování vzdělávacích služeb na všech úrovních rozvoj lidského kapitálu zacíleného zejména na rozvoj tvůrčích schopností a dovedností (inovace), na podporu pracovního výkonu a hospodaření s časem (konkurenceschopnost). Přináší-li investice do lidských zdrojů ve společnosti ekonomické zhodnocení, jsou tyto zdroje chápány jako lidský kapitál. Společnost očekává návratnost těchto výdajů jak ekonomicky, například prostřednictvím růstu HDP, poklesu nezaměstnanosti obyvatel, úsporou sociálních podpor apod., tak neekonomicky - např. posilováním sociální soudržnosti, poklesem kriminality atp.¹⁵³

Každá země je nucena konfrontovat se s dvojsečnou výzvou, zda se snažit o trvalou udržitelnost svých financí, či zda vytvořit základ pro dlouhodobý ekonomický růst. Výdaje na vzdělávání jsou významnou součástí veřejných rozpočtů ve většině zemí. Zároveň je vzdělávání i zásadní investicí do rozvoje dlouhodobého ekonomického potenciálu zemí a

¹⁵¹ Zákon č.2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod ČR

¹⁵² § 2 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním a vyšším vzdělávání (školský zákon)

¹⁵³ PRŮCHA, Jan, *Pedagogická encyklopedie*, s. 556

*investicí do souvisejících změn v technologiích a demografii, které znovu nainvestují pracovní trh.*¹⁵⁴

Vzdělání se v poválečném vývoji v západní Evropě dostalo do centra pozornosti, neboť začalo být považováno za prostředek k dosažení jak hospodářské prosperity, tak sociální spravedlnosti. Ekonomický růst podnítil rychle se zvyšující poptávku po kvalifikované pracovní síle a vyšším vzdělání lidských zdrojů. Očekávání spojená s úlohou vzdělávání ve společnosti se odrážela rovněž v jeho veřejné politické i ekonomické podpoře. Přidělování významné části hrubého domácího produktu ve prospěch školství bylo považováno za přesvědčivý projev celonárodního zájmu.¹⁵⁵

Od počátku 60. let dvacátého století začala být prověřována hypotéza, že „**výdaje na vzdělávání jsou tou nejlepší investicí**“. Mezi nejpodstatnější celosvětové závěry patří, že návratnost investic do vzdělání je sice dlouhodobá (vlastně celoživotní), ale skutečně vysoká, a její výnos většinou převyšuje jiné formy investování. Vztah mezi vzděláním a ekonomikou a chápání vzdělání jako výhodné investice má za důsledek zvýšení výkonnosti ekonomiky a k růstu národního produktu.¹⁵⁶

V Československé republice se v poválečné době podobné uvažování neprosadilo. Důvodem byla především reálná ekonomika, zaměřená více na počty pracovníků, než na jejich vzdělání. Klesající konkurenceschopnost našeho hospodářství doprovázely stagnující nároky na skutečnou odbornost a kvalifikaci lidských zdrojů. Návratnost investic do vzdělání byla v socialistických zemích zhruba jen třetinová v porovnání s celosvětovým průměrem. Ani ze strany veřejnosti nepřicházela téměř žádná odezva, neboť vzdělání u nás nehrálo v životě jednotlivce významnější ekonomickou roli. Ve společnosti byla snížena hodnota vzdělání po stránce ekonomické (životní úroveň) i sociální (prestiž), hluboce poklesl i význam v oblasti mzdové a příjmové. Došlo k rozkladu konceptu životního a

¹⁵⁴ÚSTAV PRO INFORMACE VE VZDĚLÁVÁNÍ 2010. České školství v mezinárodním srovnání: Vybrané ukazatele publikace OECD. Praha, 2010, s. 13

¹⁵⁵České vzdělání a Evropa: strategie rozvoje lidských zdrojů v České republice při vstupu do Evropské unie: Program Phare, projekt č. CZ 9405-01-03-01. Editor Ladislav Čerych. Praha: Sdružení pro vzdělávací politiku, 1999, 88 s. ISBN 8021103124, s. 24.

¹⁵⁶České vzdělání a Evropa: strategie rozvoje lidských zdrojů v České republice při vstupu do Evropské unie: Program Phare, projekt č. CZ 9405-01-03-01. Editor Ladislav Čerych. Praha: Sdružení pro vzdělávací politiku, 1999, 88 s. ISBN 8021103124, s. 24.

pracovního úspěchu založeného na vysokém vzdělání a kvalifikaci, tedy rozkladů principů, které stály za úspěšným poválečným rozvojem západní Evropy.¹⁵⁷

Po společenské změně v 90. letech dvacátého století se vzdělání a kvalifikovaní lidé stávají stále důležitější. Souvislost mezi vzděláním, povoláním a příjmem se postupně posílila. Růst významu vzdělání prospěl středoškolákům s maturitou a zvláště vysokoškolákům, a to v hodnocení jejich společenského zařazení úrovně příjmů. Naopak lidé s nižším vzděláním zaznamenali sestup. Rovněž v posuzování příčin a faktorů životního úspěchu došlo v průběhu 90. let k výrazným posunům, viz následující obrázek č. 5.¹⁵⁸

Faktory životního úspěchu
Podíl odpovědí „velmi důležité“ a „podstatné“ v %

faktor úspěchu	vyspělé země	Česká republika	
		1992	1997
Vzdělání rodiče	30,1	9,6	26,0
Dobré vlastní vzdělání	78,8	30,5	60,9
Ctižádost, ambice	76,6	58,4	73,6
Nadání, talent	57,2	57,8	70,4
Usilovná práce	71,0	72,4	71,4
Bohatí rodiče	20,5	14,4	34,5
Rasa, národnost	17,6	4,4	13,2
Náboženské vyznání	7,2	2,3	2,5
Území, oblast	6,9	7,0	6,4
Pohlaví	14,2	9,3	16,6
Politické názory	10,4	13,8	14,4
Znát správné lidi	45,8	48,2	65,2
Politické konexe	20,2	12,2	35,2

Pramen: Zpráva o vývoji české společnosti 1989 – 1998 (ed. J. Večerník)

Obrázek 5 - Faktory životního úspěchu (komparace vnímání respondentů)¹⁵⁹

„Výrazné posílení významu vzdělávání – a to jak vlastního, tak i výchozí rodiny – potvrzuje, že si lidé stále ve větší míře uvědomují, že vzdělání je kapitál, který lze v životě zhodnotit a předávat z generace po generaci.“¹⁶⁰

¹⁵⁷ České vzdělání a Evropa: strategie rozvoje lidských zdrojů v České republice při vstupu do Evropské unie: Program Phare, projekt č. CZ 9405-01-03-01. Editor Ladislav Čerych. Praha: Sdružení pro vzdělávací politiku, 1999, 88 s. ISBN 8021103124, s. 25

¹⁵⁸ České vzdělání a Evropa: strategie rozvoje lidských zdrojů v České republice při vstupu do Evropské unie: Program Phare, projekt č. CZ 9405-01-03-01. Editor Ladislav Čerych. Praha: Sdružení pro vzdělávací politiku, 1999, 88 s. ISBN 8021103124, s. 25

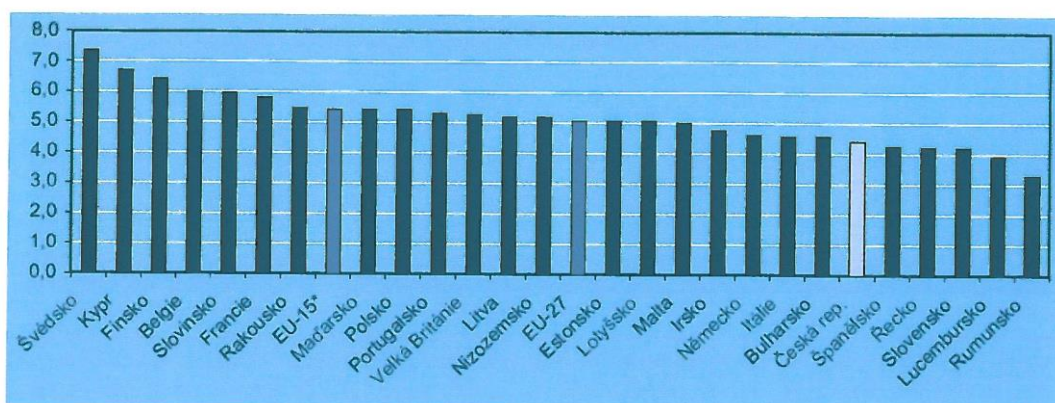
¹⁵⁹ České vzdělání a Evropa: strategie rozvoje lidských zdrojů v České republice při vstupu do Evropské unie: Program Phare, projekt č. CZ 9405-01-03-01. Editor Ladislav Čerych. Praha: Sdružení pro vzdělávací politiku, 1999, 88 s. ISBN 8021103124, s. 25.

¹⁶⁰ České vzdělání a Evropa: strategie rozvoje lidských zdrojů v České republice při vstupu do Evropské unie: Program Phare, projekt č. CZ 9405-01-03-01. Editor Ladislav Čerych. Praha: Sdružení pro vzdělávací politiku, 1999, 88 s. ISBN 8021103124, s. 26.

Celkový objem finančních prostředků vložených do vzdělávání odráží ekonomickou sílu dané země a převažující politickou orientaci. Jak výzkumy potvrzují, existuje velmi pozitivní vztah mezi investicemi do vzdělání a ekonomickým růstem. Přesto je však třeba chápat vzdělání jako dlouhodobou investici, jejíž zhodnocení rozhodně nemá okamžitý efekt. Výše finančních prostředků, které jdou do vzdělání, závisí na mnoha faktorech, jako je demografická struktura populace, míra účasti na vzdělávání, národní důchod na obyvatele, národní úroveň učitelských platů, a v neposlední řadě organizace výuky. Na celkové vysoké rozdíly ve výši výdajů na vzdělávání vzhledem k HDP má také vliv samotná výše HDP v jednotlivých zemích. Toto se odráží i ve výši absolutních výdajů na žáka, studenta.¹⁶¹

Výdaje na vzdělávání jako procento HDP naznačují, jakou prioritou je vzdělávání pro jednotlivé země ve vztahu k celkovému rozdělení finančních zdrojů mezi rezorty.

Mezi lety 1989 - 1994 veřejné výdaje na vzdělávání příznivě vzrostly ze 4,2 % na 5,4 % hrubého národního produktu (HDP). Ovšem rok 1997 znamenal podstatný obrat ve vývoji, především v důsledku dvou vládou přijatých ekonomických „balíčků“ výdaje veřejných rozpočtů na školství v tomto roce spadly až na 4,7 % HDP, v roce 1998 pokračoval pokles HDP až na 4,3 % a Českou republiku tak finanční propad posouvá na úroveň období před rokem 1990 a posouvá nás na konec v mezinárodním srovnání.¹⁶²

Zdroj: Ročenka konkurenceschopnosti ČR 2006 - 2007

Obrázek 6 - Podíl veřejných výdajů na vzdělávání na HDP (údaj v %, z roku 2004)¹⁶³

¹⁶¹ ÚSTAV PRO INFORMACE VE VZDĚLÁVÁNÍ 2010. České školství v mezinárodním srovnání: Vybrané ukazatele publikace OECD. Praha, 2010, s. 13

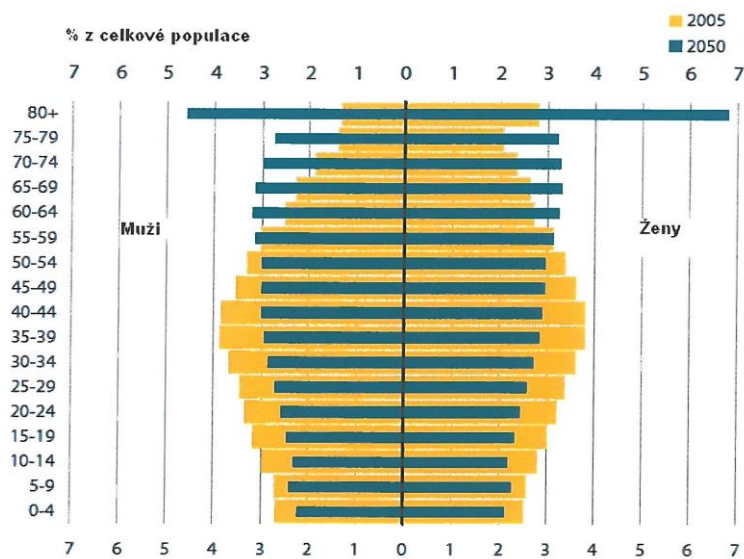
¹⁶² České vzdělání a Evropa: strategie rozvoje lidských zdrojů v České republice při vstupu do Evropské unie: Program Phare, projekt č. CZ 9405-01-03-01. Editor Ladislav Čerych. Praha: Sdružení pro vzdělávací politiku, 1999, 88 s. ISBN 8021103124, s. 79.

¹⁶³ RESPEKT INSTITUT, o.p.s. EVROPSKÁ REGIONÁLNÍ FÓRA: Vzdělání a trh práce. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/37/11326-vzdelani_a_trh_prace.pdf

Poznámka: V roce 2004 se veřejné výdaje na vzdělání podílely v průměru EU-27 na HDP kolem 5 %. Největší podíl z vlastních veřejných prostředků investovalo do vzdělání Dánsko (8,5 %) a Švédsko (7,4 %). V roce 2010 ČR investovala 4,3 % HDP – průměr zemí OECD činí 6,2 % HDP. (Dále ČR v r. 1996 – 5,2 % HDP, r. 1997 – 4,7 % HDP, r. 1998 – 4,4 % HDP, r. 1999 – 4,6 % HDP, r. 2000 – 4,1 % HDP).¹⁶⁴ V roce 2014 investovala ČR do vzdělání 3,45 % HDP.¹⁶⁵

Evropská ekonomika se potýká s řadou klíčových problémů. Mezi nejdůležitější faktory, které ovlivňují současnou Evropu, patří:

- **stárnutí populace** (do roku 2050 počet Evropanů starších 65 let stoupne o 65 %, zatímco počet ekonomicky aktivních obyvatel (15 až 64 let) se sníží o 20 %)
- **rostoucí globální konkurence**
- **technologické změny**¹⁶⁶

Zdroj: Eurostat, DEMO database

Obrázek 7 - Věková pyramida EU pro roky 2005 -2050

Evropské země dnes čelí problémům na rozhraní vzdělávacího systému a trhu práce - vysoký podíl nedostatečně kvalifikovaných pracovníků, vysoká nezaměstnanost mladých, stagnující participace na vzdělávání dospělých (věk 25 až 64 let). Dostupné příležitosti k

¹⁶⁴RESPEKT INSTITUT, o.p.s. EVROPSKÁ REGIONÁLNÍ FÓRA: Vzdělání a trh práce. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/37/11326-vzdelani_a_trh_prace.pdf

¹⁶⁵ Rozpočet kapitoly MŠMT 2014. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/33468/>

¹⁶⁶RESPEKT INSTITUT, o.p.s. EVROPSKÁ REGIONÁLNÍ FÓRA: Vzdělání a trh práce. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/37/11326-vzdelani_a_trh_prace.pdf

dalšímu vzdělávání navíc nedostatečně reflektují potřeby jednotlivců i společnosti. Všichni občané potřebují získávat a průběžně aktualizovat znalosti, schopnosti a dovednosti. To je podmínkou pro aktivní účast na trhu práce i pro celkový hospodářský růst. Vzdělání včetně celoživotního zvyšuje zaměstnatelnost (úspěšnost na trhu práce) a adaptabilitu pracovníků, čímž zásadně podporuje konkurenceschopnost evropské ekonomiky jako celku v rámci globální ekonomiky. Evropa však trpí nízkými investicemi do lidského kapitálu.

Kvalitní lidské zdroje jsou jednou ze zásadních podmínek v procesu vzniku a transferu znalostí, zároveň též významně ovlivňují předpoklady dané země (či společností) pro dlouhodobý udržitelný ekonomický rozvoj. Kvalifikovaná pracovní síla, která dokáže reagovat na potřeby a výzvy ekonomiky je podmínkou pro rozvoj nových technologií a růst konkurenceschopnosti ekonomiky. Kvalita lidských zdrojů je vymežována čtyřmi základními ukazateli, kdy první odkazuje přímo na kvalitu lidských zdrojů, druhý a třetí ukazatel se zaměřuje na vzdělání – tedy na faktor nejvíce tuto kvalitu ovlivňující a čtvrtý ukazatel se zabývá potenciálem lidských zdrojů z hlediska technického pokroku:

- (1) kvalifikace a dovednosti obyvatelstva
- (2) účast na vzdělání
- (3) výdaje na vzdělání
- (4) lidské zdroje pro rozvoj technologií.

Přestože počáteční vzdělávání (předškolní, základní, střední a vyšší i učňovské školství) je stále velmi důležité, v současnosti narůstá **význam a potřeba dalšího vzdělávání**. Získané dovednosti musejí být neustále obnovovány, aby odpovídaly novým technologiím, rostoucí internacionalizaci a demografickým změnám.

Strategie vzdělávání 2020¹⁶⁷ uvádí, že *“současný vzdělávací systém České republiky*¹⁶⁸ *má mnoho silných stránek, ale také má svá slabá místa, mezi něž patří především nestabilita vládnutí a nejasné rozdělení rolí mezi státem, kraji a obcemi.*“¹⁶⁹

¹⁶⁷Vzdělávací Strategie 2020 navazuje na tvorbu celoevropské strategie rozvoje. S její přípravou začalo MŠMT za působení ministra Petra Fialy, který pro tvorbu strategie zřídil na ministerstvu speciální analytický tým a expertní poradní skupinu.

¹⁶⁸Současný vzdělávací systém ČR vychází z dlouhé tradice, kdy roku 1774 byla zavedena povinná školní docházka. Dnes v ČR fungují všechny typy vzdělávání, od předškolního, přes základní, střední, vysoké, postgraduální až po celoživotní.

¹⁶⁹MŠMT MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, mládeže a tělovýchovy. *Strategie vzdělávání 2020* [online]. 2015 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: www.vzdelavani2020.cz

3 klíčové priority Strategie 2020:

- „snižování nerovnosti ve vzdělávání,
- podporovat kvalitní výuku učitele jako její klíčový předpoklad,
- odpovědně a efektivně řídit vzdělávací systém.“

V roce 2014 poprvé vydala EDUin¹⁷⁰ **Audit vzdělávacího systému v ČR**, který by měl být vydáván každoročně a přinášet přehled událostí posledního roku, které nesou potenciál změny.

S pomocí SWOT analýzy¹⁷¹ uvádí EDUin tyto **přednosti českého vzdělávacího systému** (výběr):

- „rozvinutá školská infrastruktura,
- hustá síť institucí vzdělávajících budoucí i stávající učitele,
- průměrné až nadprůměrné výsledky v některých oblastech mezinárodního srovnávání v oblasti gramotnosti (PISA, TIMSS, PIAAC),
- historický odkaz ke vzdělanosti.“¹⁷²

Slabiny českého vzdělávacího systému (výběr):

- „podprůměrná úroveň financování veřejného školství,
- nekoncepční řízení provázené častými politicko–personálními změnami a nekompetencí odpovědných lidí,
- zastaralá struktura školské soustavy, zejm. na úrovni středoškolské, a rezistence vůči změnám,
- systémově nepodařená reforma regionálního vzdělávání,
- otázka přípravy učitelů a s ní spojený nízký zájem o učitelství mezi potencionálními studenty,
- neexistence řízení kvality a systémové podpory rozvoje učitelů na školách,

¹⁷⁰ EDUin je obecně prospěšná společnost, která usiluje o to, aby se téma vzdělávání stalo celospolečenským tématem.

¹⁷¹SWOT analýza je metoda, jejíž pomocí je možno identifikovat silné (ang: Strengths) a slabé (ang: Weaknesses) stránky, příležitosti (ang: Opportunities) a hrozby (ang: Threats). Díky tomu je možné komplexně vyhodnotit fungování organizace, nalézt problémy nebo nové možnosti růstu. Je součástí strategického (dlouhodobého) plánování společnosti.

¹⁷² EDUIN. *Vzdělávací systém - revize 2014* [online]. 2014 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: http://www.eduin.cz/wp-content/uploads/2014/10/EDUin_Audit_vzdelavani_2014.pdf

- *nízká míra sledování výkonu vzdělávacího procesu a řízení procesu sledování (chybějící nástroje na měření kvality výstupů vzdělávacího systému),*
- *nejasná efektivita institucí ovlivňujících a regulujících český vzdělávací systém,*
- *neschopnost sdílet vzdělávací vizi a vytvořit z ní společenské téma (koncept Bílé knihy z roku 2001).¹⁷³*

Příležitosti českého vzdělávacího systému (výběr):

- *„koncepční rozvoj prostřednictvím Strategie vzdělávání 2002*
- *tvorba a zavedení kariérního řádu,*
- *reálná šance na zvýšení podílu výdajů ze státního rozpočtu,*
- *podpora kvality výuky na školách,*
- *změny ve financování regionálního školství,*
- *příležitosti a trendy vyplývající ze společenského a technologického rozvoje,*
- *iniciativa zdola, zejména potenciál aktivních rodičů.¹⁷⁴*

Hrozby českého vzdělávacího systému (výběr):

- *„zaostávání vzdělávacího systému za aktuálními společenskými požadavky,*
- *nekonceptnost řízení systému, chybějící synergie v procesech řízených různými institucemi a další prohlubování nedůvěry v efektivním systému,*
- *další snižování kvality učitelů nepromyšlenou regulací učitelství místo stimulace,*
- *udržování zastaralé struktury školského systému,*
- *neschopnost integrovat mimoškolní vzdělávání do vzdělávacích výstupů systému,*
- *nekompetence v rozhodování o zásadních krocích směrem k rozvoji vzdělávací soustavy na státní, krajské i obecní úrovni,*
- *rigidní postoje veřejnosti a nízká míra povědomí o řešení aktuálních problémů, nenaplněná očekávání vůči přínosu školy,*
- *politická marginalizace témat spojených se vzděláváním.¹⁷⁵*

¹⁷³ EDUIN. *Vzdělávací systém - revize 2014* [online]. 2014 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: http://www.eduin.cz/wp-content/uploads/2014/10/EDUin_Audit_vzdelavani_2014.pdf

¹⁷⁴ EDUIN. *Vzdělávací systém - revize 2014* [online]. 2014 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: http://www.eduin.cz/wp-content/uploads/2014/10/EDUin_Audit_vzdelavani_2014.pdf

¹⁷⁵ EDUIN. *Vzdělávací systém - revize 2014* [online]. 2014 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: http://www.eduin.cz/wp-content/uploads/2014/10/EDUin_Audit_vzdelavani_2014.pdf

Jak uvádí Straková, „žijeme ve výrazně se proměňující společnosti, civilizační a kulturní faktory kladou nové požadavky na pojetí a kvalitu vzdělávání. Jsou formulována **nová očekávání směrem ke škole, jejím rolím a funkcím, cílům, obsahu i strategiím výuky i k práci učitelů a dalších klíčových aktérů školního vzdělávání.**“¹⁷⁶

Funkce a prostředí školy se proměňuje podle změny místa a role vzdělávání ve společnosti, jak jsou bohaté a dostupné informace, jak plurativní je společnost a zároveň jak se uvolňují společenské a rodinné vazby. **U nás jsou však oslabeny některé vazby (rodina, církev, obec) a hodnoty, které společnost sdílí. Stále více dětí a mladých lidí postrádá fungující rodinu, sourozenecké vztahy, uznání a zájem druhých, pozitivní lidské společenství.**¹⁷⁷

Vedle **vzdělávací role školy** je zdůrazněno zaměření na celkový rozvoj osobnosti, výchovná a **socializační funkce školy**, vyrovnává tak rozdíly sociálního a kulturního prostředí dětí. Vzdělávací instituce musí nabízet dostatečně přitažlivé, stimulující a motivující prostředí. Funkce školy je rozšířena tím, že je otevřena ostatním obyvatelům obce pro jejich další vzdělávání.¹⁷⁸

Výzkum PISA

Výzkum PISA je jednou z řady aktivit OECD¹⁷⁹ v oblasti rozvoje lidských zdrojů, vzdělávání a školství a je v současné době celosvětově největším a nejdůležitějším projektem v oblasti měření výsledků vzdělávání. ČR se zapojila do výzkumu hned v jeho počátcích (v roce 1998) a spolupodílela se na vývoji jeho koncepce i testových úloh.

¹⁷⁶STRAKOVÁ, Jana, a kol.,. *Názory učitelů základních škol na potřebu změn ve školním vzdělávání*. Praha, 2013. Dostupné z: http://www.orbisscholae.cz/archiv/2013/2013_1_05.pdf. Empirická studie. CUNI.

¹⁷⁷České vzdělání a Evropa: strategie rozvoje lidských zdrojů v České republice při vstupu do Evropské unie: Program Phare, projekt č. CZ 9405-01-03-01. Editor Ladislav Čerych. Praha: Sdružení pro vzdělávací politiku, 1999, 88 s. ISBN 8021103124, s. 54.

¹⁷⁸České vzdělání a Evropa: strategie rozvoje lidských zdrojů v České republice při vstupu do Evropské unie Program Phare, projekt č. CZ 9405-01-03-01. Editor Ladislav Čerych. Praha: Sdružení pro vzdělávací politiku, 1999, 88 s. ISBN 8021103124, s. 54.

¹⁷⁹OECD. MŠMT [online]. 2006-2012 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/organizace-pro-ekonomickou-spolupraci-a-rozvoj-oecd>

Hlavním záměrem výzkumu je zjišťování úrovně čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti patnáctiletých žáků. **PISA klade důraz na kompetence potřebné pro budoucí život žáka.** Výzkum PISA probíhá ve tříletých cyklech, přičemž pokaždé je kladen důraz na jednu ze tří uvedených oblastí tak, aby o ní bylo možno získat detailnější informace. Díky opakovanému sběru dat lze sledovat trend ve výsledcích žáků. Vedlejším záměrem výzkumu PISA je zjišťování rodinného zázemí testovaných žáků.¹⁸⁰

Dle shrnutí výsledků výzkumu PISA 2009¹⁸¹, dosáhli čeští žáci pouze podprůměrných výsledků mezi zeměmi OECD, a umístili se v poslední třetině pomyslného žebříčku. Česká republika je přitom jednou z pěti zemí OECD, ve kterých došlo od roku 2000 k významnému zhoršení výsledků. Následující tabulka nabízí srovnání let 2000- 2003 - 2006 – 2009.

VÝSLEDKY ŽÁKŮ RŮZNÝCH DRUHŮ ŠKOL V ČR (PISA 2009 – Čtenářská gramotnost)					VÝSLEDKY ŽÁKŮ RŮZNÝCH DRUHŮ ŠKOL V ČR (PISA 2009 – Matematická gramotnost)				VÝSLEDKY ŽÁKŮ RŮZNÝCH DRUHŮ ŠKOL V ČR (PISA 2009 – Přírodovědná gramotnost)		
Čtenářská gramotnost	Průměrný výsledek				Matematická gramotnost	Průměrný výsledek			Přírodovědná gramotnost	Průměrný výsledek	
	2000	2003	2006	2009		2003	2006	2009		2006	2009
Základní školy	474	469	457	449	Základní školy	495	482	460	Základní školy	488	473
Víceletá gymnázia	592	593	609	587	Víceletá gymnázia	631	635	614	Víceletá gymnázia	628	613
Čtyřletá gymnázia	582	584	603	581	Čtyřletá gymnázia	610	614	583	Čtyřletá gymnázia	613	596
SOŠ a SOU s maturitou	525	517	522	502	SOŠ a SOU s maturitou	541	542	515	SOŠ a SOU s maturitou	542	521
SOŠ a SOU bez maturity	436	433	386	414	SOŠ a SOU bez maturity	458	440	438	SOŠ a SOU bez maturity	443	448
Speciální školy	267	300	314	338	Speciální školy	369	363	372	Speciální školy	375	314
Česká republika	492	489	483	478	Česká republika	516	510	493	Česká republika	513	501

Obrázek 8 - Změny ve výsledcích českých žáků mezi roky 2000 – 2009¹⁸²

Pro komplexní informaci zde vkládám výsledky vzdělávání českých žáků ze šetření PISA 2012:

¹⁸⁰PRŮCHA, Jan, Pedagogická encyklopedie, s. 608

¹⁸¹JANA PALEČKOVÁ, Vladislav Tomášek. Hlavní zjištění výzkumu PISA 2009: umíme ještě číst?. 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2010. ISBN 978-802-1106-086. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/getattachment/cz/O-nas/Mezinarodni-setreni-archiv/PISA/PISA-2009/narodni-zprava.pdf>

¹⁸²PALEČKOVÁ, Jana Vladislav Tomášek. Hlavní zjištění výzkumu PISA 2009: umíme ještě číst?. 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2010. ISBN 978-802-1106-086. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/getattachment/cz/O-nas/Mezinarodni-setreni-archiv/PISA/PISA-2009/narodni-zprava.pdf>

Průměrné výsledky žáků v jednotlivých druzích škol
(PISA 2012 – Řešení problémů)

	Průměrný výsledek			
	Řešení problémů	Matematická gramotnost	Čtenářská gramotnost	Přírodovědná gramotnost
Základní školy	494	476	470	490
Víceletá gymnázia	600	602	593	601
Čtyřletá gymnázia	578	585	568	583
SOŠ a SOU s maturitou	520	514	506	519
SOŠ a SOU bez maturity	435	425	424	444
Speciální školy	323	310	346	331
Česká republika	509	499	493	508

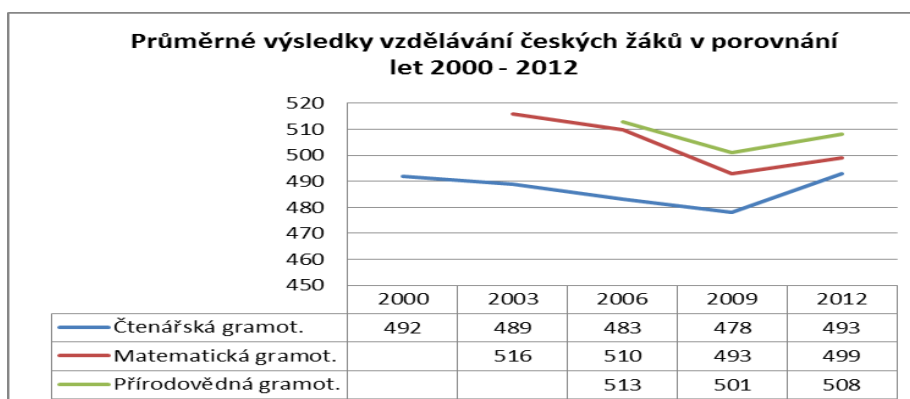
Obrázek 9 - Výsledky českých žáků PISA 2012 ¹⁸³

Následuje grafické znázornění průměrných výsledků vzdělávání českých žáků podle výzkumu PISA v porovnání let 2000 – 2012. Údaje dle tabulky č. 9 a tabulky č. 10.

Graf č. 1 poskytuje souhrnné průměry českých žáků v porovnání let 2000 – 2012, na kterém je dobře viditelný propad ve všech sledovaných oblastech kompetencí žáků v roce 2009. Co způsobilo tento propad, jaké faktory ovlivňují výsledky vzdělávání žáků?

V roce 2012 opět hodnoty všech gramotností stoupají, u čtenářské gramotnosti hodnoty dokonce přesáhly (o jeden bod) hodnotu z roku 2000.

Budou mít výsledky vzdělávání našich žáků vzrůstající tendenci i ve výzkumu PISA 2015?

Graf č. 1 – Průměrné výsledky vzdělávání českých žáků v porovnání let 2000 -2012 (podle PISA)

¹⁸³PALEČKOVÁ, Jana, Vladislav TOMÁŠEK a Radek BLAŽEK. Mezinárodní šetření PISA 2012: schopnost patnáctiletých žáků řešit problémy. 1. vyd. Praha: Česká školní inspekce, 2014, 25 s. ISBN 978-80-905632-5-4. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/getattachment/6268e5c6-0957-43f1-8462-528c5f7a9069w>

Je možným faktorem, který negativně ovlivnil výsledky českých žáků právě zrušení školských úřadů a zřizování škol jako příspěvkových organizací, kdy - jak uvádí Zpráva McKinsey&Company, ředitel školy může věnovat řízení pedagogického procesu pouze 20 % svého pracovního času. Může být tím negativním faktorem to, že po zrušení školských úřadů se u zřizovatelů (obcí) začala vytrácet pedagogická metodická podpora?

Výčet možných faktorů ovlivňující výsledky vzdělávání českých žáků nabízí další kapitoly práce.

Vliv faktorů na výsledky žáků

Zázemí žáka, hodnotové orientace se projevují rovněž ve vztazích ke vzdělávacím institucím, v rodinných vztazích a vytváření podpůrného prostředí pro žáky a studenty. Rozdíl v podpoře a zájmu rodičů o učení svých dětí, která má časem klesající tendenci, což se projevuje v různých mírách a důvodech záškoláctví. Jednoznačně se projevuje věková závislost ve vztazích žáků a studentů ke škole, přičemž míra pozitivních postojů se snižuje se stářím žáků. Rovněž zvyšující se zaměstnanosti žen, zvyšující se rozvodovosti apod. jsou dalšími faktory, které ovlivňují vývoj hodnotových orientací žáků a celkové podpůrné podmínky rodinného prostředí pro vzdělávání.¹⁸⁴

Tento tzv. index socioekonomického zázemí však vystihuje jen část skutečnosti, část žákova (studentova) rodinného zázemí.

Model faktorů ovlivňující žákovy výsledky¹⁸⁵:

První pilíř Vstupy	Druhý pilíř zprostředkování vztahu mezi vstupy a výstupy	Třetí pilíř Výstupy
<ul style="list-style-type: none"> ○ „rodinný socioekonomický status, což jsou milující rodiče, rodinná atmosféra, autorita, společné aktivity, ○ osobnostní charakteristiky žáka.“ 	<ul style="list-style-type: none"> ○ „společenské prostředí, regionální vlivy, ○ média, ○ škola, ○ třída, ○ kamarádi, zájmové skupiny.“ 	<ul style="list-style-type: none"> ○ „měřené výsledky vzdělávání, ○ uplatnění na pracovním trhu, ○ zapojení do společenských vztahů, ○ vlastní rodina, ○ integrální rozvoj osobnosti.“

Tabulka č. 20 - Model faktorů ovlivňující výsledky žáků

¹⁸⁴ RYŠKA, Radim. Evaluace a přidaná hodnota ve vzdělávání: hodnocení vzdělávacích programů, procesů a výsledků, s. 22

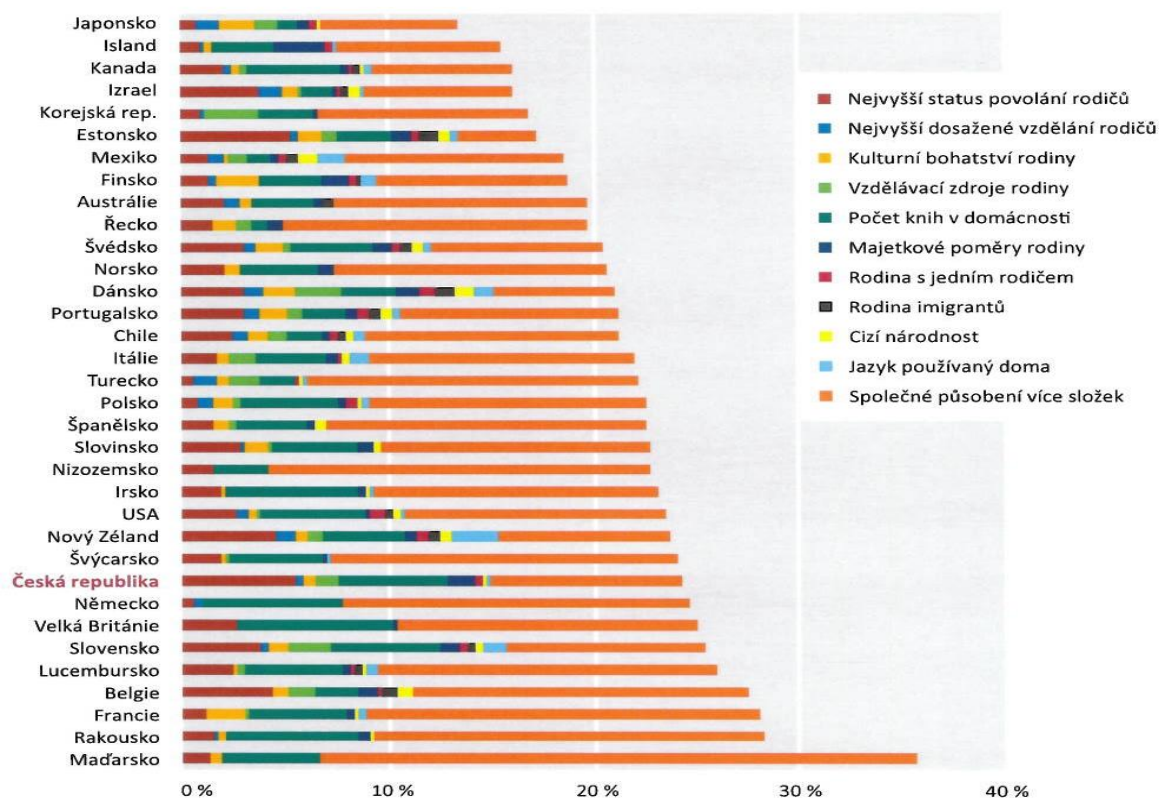
¹⁸⁵ RYŠKA, Radim. Evaluace a přidaná hodnota ve vzdělávání: hodnocení vzdělávacích programů, procesů a výsledků, s. 24

Ve výzkumu PISA¹⁸⁶ je socioekonomické zázemí měřeno indexem sociálního, ekonomického a kulturního statusu – ESCS. Tento index zahrnuje různé aspekty rodinného a domácího zázemí a kombinuje informace o dosaženém vzdělání a povolání rodičů s informacemi o vybavení domácnosti a jejich kulturních vzdělávacích zdrojích.

Obrázek č. 10 znázorňuje, do jaké míry jsou v zemích OECD spojeny různé složky domácího zázemí žáků s jejich výsledkem v čtenářské gramotnosti. Jednotlivé segmenty grafu znázorňují, kolik procent rozdílů ve výsledcích žáků lze vysvětlit příslušnou složkou domácího zázemí. Poslední segment odpovídá podílu, který je vysvětlen společným působením více složek. Nejsilněji vysvětlující složkou je ve většině zemí počet knih v domácnosti, v České republice k němu přistupuje ještě povolání rodičů – to vysvětluje největší procento rozdílů ze všech zemí OECD.

PROCENTO ROZDÍLŮ VE VÝSLEDKÁCH VYSVĚTLENÉ RŮZNÝMI ASPEKTY DOMÁCÍHO ZÁZEMÍ ŽÁKŮ ZEMÍ OECD

(PISA 2009 – Čtenářská gramotnost)

Obrázek 10 - Procento rozdílů ve výsledcích vysvětlené různými aspekty domácího zázemí žáků zemí OECD

¹⁸⁶PISA 2009: Národní zpráva. HOLÍKOVÁ, Jana. MŠMT ČR: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. 2010 [cit. 2013-03-08]. Dostupné z: www.msmt.cz/file/13433_1_1/

Možné příčiny zhoršení výsledků českých žáků ve výzkumu PISA

Publikace „Úlohy pro rozvoj matematické gramotnosti – PISA“¹⁸⁷, která byla v březnu roku 2013 zveřejněna na webových stránkách České školní inspekce, uvádí zajímavé hypotézy ekonoma Daniela Münicha o možných příčinách zhoršení výsledků českých žáků. Jedním z faktorů, na které upozorňuje, jsou **demografické změny**. Při srovnání výsledků výzkumu PISA let 2003 a 2009 srovnáváme žáky narozené v letech 1987 – 1993. V devadesátých letech však porodnost, a podle Münicha zejména **vzdělanější matky, odložily mateřství do budoucna**, přičemž vzdělání matky je výrazným faktorem ovlivňujícím vzdělávací výsledky dětí. Dalším podobným faktorem mohl být **nárůst odkladů školní docházky**, který vede k tomu, že ve skupině testovaných patnáctiletých přibylo žáků, kteří jsou v nižším postupném ročníku.¹⁸⁸

Vedle demografických faktorů Münich poukazuje na vliv kurikulární reformy. I když se testované populace přímo neměla dotknout, mohli podle Münicha někteří učitelé uplatňovat nové metody iniciativně již i při výuce testovaných žáků. Je možné, že na výuce testovaných žáků se podepsala zátěž, kterou na bedra **učitelů** naložila realizace reformy.¹⁸⁹

Další z možných faktorů, na které Münich poukazuje, je vznik krajů a zánik školských úřadů na okresní úrovni. Partnery základním školám se staly obecní úřady, resp. politické reprezentace obcí, a z „*řízení, koordinace a poradenství školám se začala vytrácet agenda pedagogická a zůstala jen agenda finančního a personálního obsazení škol*“.¹⁹⁰

Zpráva McKinsey&Company – Klesající výsledky českých základních a středních škol: fakta a řešení – uvádí faktory, které mohou mít vliv na zhoršení výsledků českých žáků:

¹⁸⁷ Úlohy pro rozvoj matematické gramotnosti. Česká školní inspekce ČR [online]. 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/cz/O-nas/Projekty-ESF/Ulohy-pro-rozvoj-matematicke-gramotnosti>

¹⁸⁸ Úlohy pro rozvoj matematické gramotnosti. Česká školní inspekce ČR [online]. 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/cz/O-nas/Projekty-ESF/Ulohy-pro-rozvoj-matematicke-gramotnosti>

¹⁸⁹ Úlohy pro rozvoj matematické gramotnosti. Česká školní inspekce ČR [online]. 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/cz/O-nas/Projekty-ESF/Ulohy-pro-rozvoj-matematicke-gramotnosti>

¹⁹⁰ Úlohy pro rozvoj matematické gramotnosti. Česká školní inspekce ČR [online]. 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/cz/O-nas/Projekty-ESF/Ulohy-pro-rozvoj-matematicke-gramotnosti>

Učitelé	Ředitelé	Organizace
<ul style="list-style-type: none"> ○ „učitelé nemají dostatečnou podporu pro svůj profesní rozvoj, ○ nedostatečná výměna informací mezi sebou ○ chybějící zpětná vazba a hodnocení, ○ neexistence standardů pro učitelkou profesi.“ 	<ul style="list-style-type: none"> ○ „většinu pracovní doby ředitelů zabírá administrativa, ○ na zlepšování kvality výuky ředitelům zbývá pouze 20 % času, ○ chybějící databáze vhodných kandidátů při výběru ředitelů, ○ ředitelé jsou hodnoceni pouze zřídka, a když netýká se nejdůležitější součásti jejich role.“ 	<ul style="list-style-type: none"> ○ „zřizovatelé nemají odpovědnost za kvalitu výsledků vzdělávání, ○ krajské ani obecní orgány nemají ani odpovídající dovednosti, aby mohli monitorovat kvalitu.“

Tabulka č. 21 - Faktory, které mohou mít vliv na zhoršení výsledků českých žáků

Dále se jedná o velké rozdíly mezi jednotlivými žáky, které jsou způsobeny odlišným socioekonomickým zázemím těchto žáků.

Porovnáním faktorů uvedených v publikaci „Úlohy pro rozvoj matematické gramotnosti – PISA“ s faktory ve „Zprávě McKinsey&Company – Klesající výsledky českých základních a středních škol: fakta a řešení“ dojdeme ke zjištění časté shody faktorů, které mohou být příčinou zhoršení výsledků českých žáků.

Faktory, které jsou uvedené v této podkapitole, jsou východiskem pro stanovení výzkumného problému empirické části diplomové práce.

3 Empirická část

Východiskem pro stanovení výzkumného problému je:

zjištění publikované ve Zprávě McKinsey&Company, že výsledky našich žáků klesají, a jednou z možných příčin může být skutečnost, že

- **většinu pracovní doby ředitelů zabírá administrativa, a ředitelům tak nezbývá čas na řízení pedagogického procesu.**

Dalším východiskem pro stanovení výzkumného problému je hypotéza ekonoma Daniela Münicha, který uvádí v souvislosti s klesajícími výsledky českých žáků úvahu zveřejněnou na stránkách České školní inspekce (2013), že jednou z možných příčin klesajících výsledků českých žáků může být fakt, že

- **„po zániku školských úřadů se začala u obcí (zřizovatelů) vytrácet agenda pedagogická a zůstala jen agenda finančního a personálního obsazení škol“.**

CÍL PRÁCE:

Vyvození přínosu reformy veřejné správy na rozvoj českého školství

Výzkumná otázka: **Znamená reforma veřejné správy přínos pro rozvoj českého školství?**

Vyvození přínosu reformy veřejné správy na rozvoj českého školství je provedeno na základě:

(1) výčtu kompetencí ředitelů škol a zřizovatelů v období „před“ reformou veřejné správy a v období bezprostředně následujícím po reformě – výčet zákonných kompetencí vykonavatelů státní správy a samosprávy ve školství *formou analýzy dokumentu - zákona č. 564/1990 Sb. o státní správě a samosprávě ve školství (podle stavu zákona v roce 1991 a v roce 2003), je proveden ve druhé teoretické části.*

Dále bude vyvození přínosu reformy veřejné správy na rozvoj českého školství provedeno na základě:

(2) vymezení vlivu zřizovatelů na ředitele škol a přístupu k nim v kontextu rozvoje českého školství.

Metody výzkumu

Metoda výzkumu - dotazníkové šetření.

Druh výzkumného šetření je empirický, typ deskriptivní (popis) a relační (vztah). Orientace výzkumného šetření je kvantitativní.

Sběr dat proběhl v únoru 2015. Pro nedostatečný počet odpovědí jsem respondenty oslovila telefonicky s prosbou o vyplnění dotazníku znovu. Další část dotazníků byla zodpovězena začátkem března 2015.

Respondenti

Osloveni byly dvě skupiny respondentů:

- a) ředitelé základních škol
- b) zřizovatelé těchto škol.

Tito respondenti byli osloveni ve dvou krajích České republiky:

- o v Libereckém kraji a
- o v Ústeckém kraji.

Podmínka k výběru obce byla pouze ta, aby obec zřizovala nejméně jednu základní školu, a to bez ohledu na to, zda zřizuje základní školu s oběma stupni, či základní školu pouze s prvním stupněm. (Základní školy bez základních škol speciálních či praktických).

Obce a základní školy s danou charakteristikou zjištěny z přehledů škol, které jsou umístěné na oficiálních webových stránkách obou krajských úřadů.

V případě Ústeckého kraje se jedná o tyto webové stránky: <http://www.kr-ustecky.cz/adresare-skol-a-skolskych-zarizeni-usteckeho-kraje/d-1668695/p1=204466>

V případě Libereckého kraje se jedná o tyto webové stránky: <http://www.edulk.cz/Organizace/%C5%A0kolya%C5%A1kolsk%C3%A1za%C5%99%C3%ADzen%C3%AD.aspx>

Ze základního souboru (obcí a základních škol) byl proveden výběrový vzorek. K náhodnému výběru byl použit generátor náhodných čísel dostupný na <http://www.generatorcisel.zaridi.to/>.

Počet obcí:	Základní soubor	Zvolené procento	Výzkumný vzorek
Ústeckého kraje	134	42 %	56
Libereckého kraje	121	42 %	50

Tabulka č. 22 – Respondenti - obce

Počet základních škol:	Základní soubor	Zvolené procento	Výzkumný vzorek
Ústeckého kraje	240	42 %	100
Libereckého kraje	187	42 %	79

Tabulka č. 23 – Respondenti – ředitelé škol

Distribuce dotazníků

Po sestavení jednotlivých otázek dotazníku pro ředitele základních škol, a dalších otázek dotazníku pro zřizovatele (obce) jsem dotazníky vypracovala na webových stránkách Survio.com.

Elektronickou poštou byl rozeslán odkaz na elektronický dotazník na 50 obcí Libereckého kraje, a 56 odkazů na dotazník bylo rozesláno rovněž na obce Ústeckého kraje.

V případě dotazníků určených ředitelům základních škol jsem elektronický odkaz na dotazník rozeslala na 79 základních škol v kraji Libereckém, a 100 dotazníků na základní školy v kraji Ústeckém. (Odpovědi na dotazníky zřizovatelů škol slouží ve výzkumném šetření pro komparaci odpovědí mezi řediteli a zřizovateli daného kraje).

Pilotní výzkum

Pilotní výzkum byl proveden s pěti řediteli základních škol a s pěti ze zřizovatelů. Jejich drobné připomínky, které se týkaly formulace otázek a nabízených možností, jsem zapracovala do dotazníků.

V dotaznících jsem uvedla smysl práce a zaručila jsem anonymnost odpovědí. Adresy škol a zřizovatelů byly shromažďovány pouze za účelem zaslání výsledků šetření jednotlivým respondentům.

Formulace výzkumných předpokladů

Znamená reforma veřejné správy přínos pro rozvoj českého školství?

Pro výzkumnou otázku byly stanoveny 2 výzkumné předpoklady:

VÝZKUMNÝ PŘEDPOKLAD Č. 1

Většina ředitelů vnímá rozsah kompetencí a odpovědnosti, které získali po reformě veřejné správy za faktor, který nejvíce negativně ovlivňuje výsledky vzdělávání žáků v ČR.

VÝZKUMNÝ PŘEDPOKLAD Č. 2

Většina ředitelů postrádá metodickou podporu u svého zřizovatele (obce) ve výchovně vzdělávací oblasti.

3.1 Průběh výzkumu

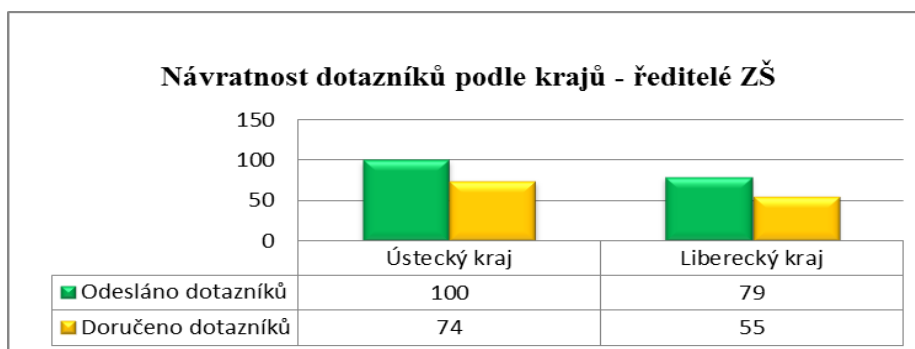
V této podkapitole jsou předloženy výsledky dotazníkového šetření mezi řediteli základních škol kraje Libereckého a kraje Ústeckého. Odpovědi ředitelů se nacházejí pod jednotlivými otázkami v „úrovni A“. Na tuto „úroveň“ navazují odpovědi zřizovatelů – obcí – označené jako „úroveň B“.

V grafech č. 2 – 15 a v tabulkách č. 24 – 32 jsou uvedeny odpovědi ředitelů základních škol a obecních zřizovatelů.

ÚROVEŇ A

Respondenti – ředitelé základních škol na území kraje Ústeckého a kraje Libereckého

Otázka č. 1 - Návratnost dotazníků podle krajů – ředitelé základních škol

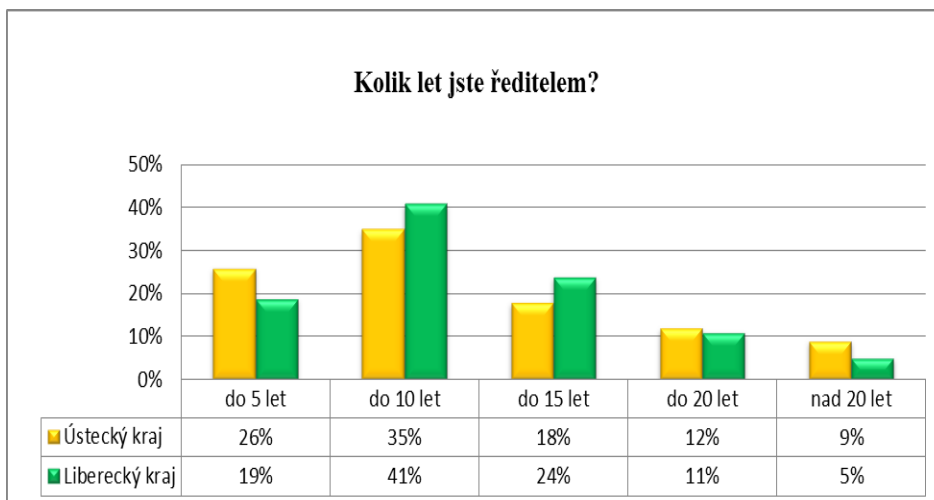
Graf č. 2 – Návratnost dotazníků podle krajů – ředitelé ZŠ

Byly obeslány všechny typy obcí, které zřizují minimálně jednu základní školu. Návratnost u základních škol Ústeckého kraje (dále jen „ÚK“) činí 74 %, u základních škol Libereckého kraje (dále jen „LK“) činí návratnost 67 %.

Následující výsledky dotazníkového šetření budou uváděny v procentech.

V případě otázek, na které jsou odpovědi založeny na výběru pomocí škály, kdy váha „1“ znamená vždy nejvyšší váhu. Zároveň ve všech otázkách, na které respondenti mají možnost výběru více alternativ, nečiní součet 100 %.

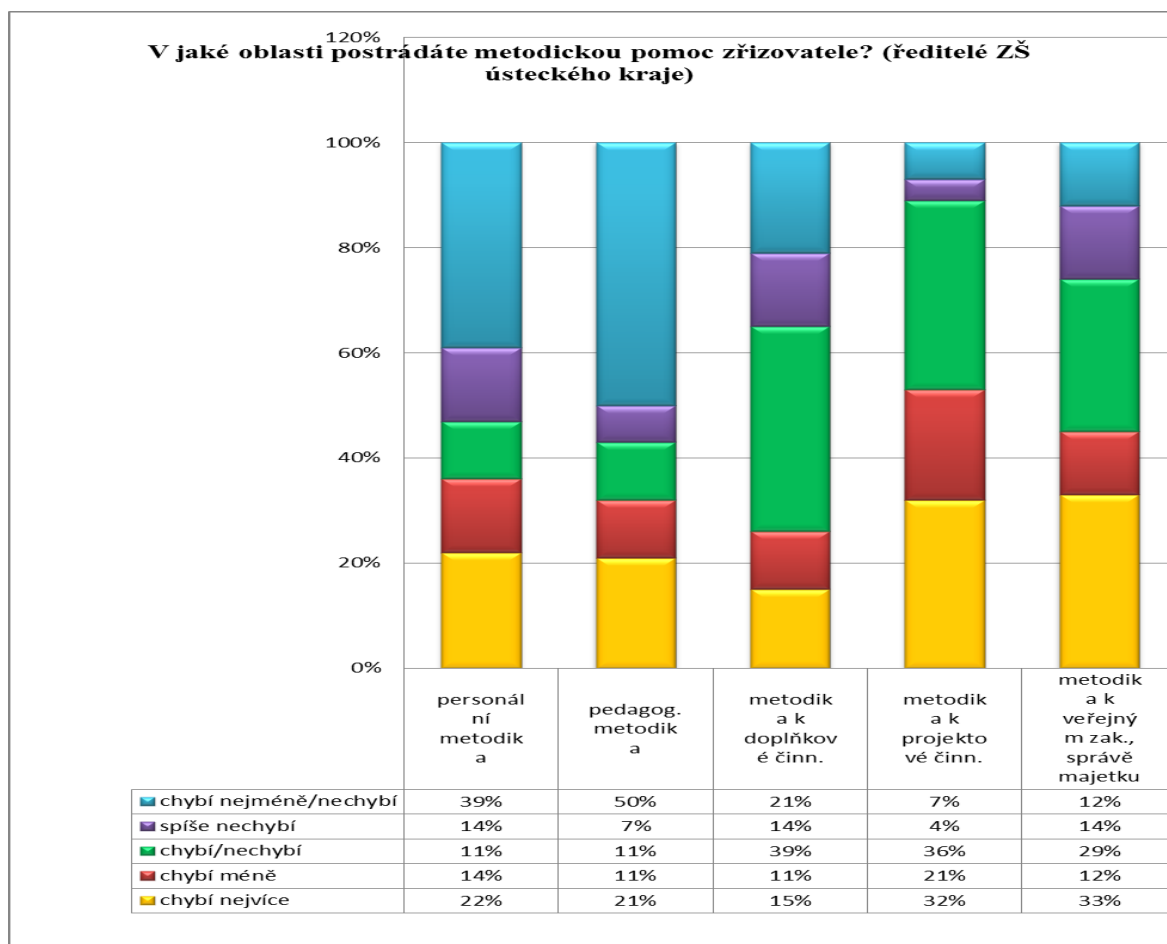
Otázka č. 2 – Kolik let jste ředitelem?

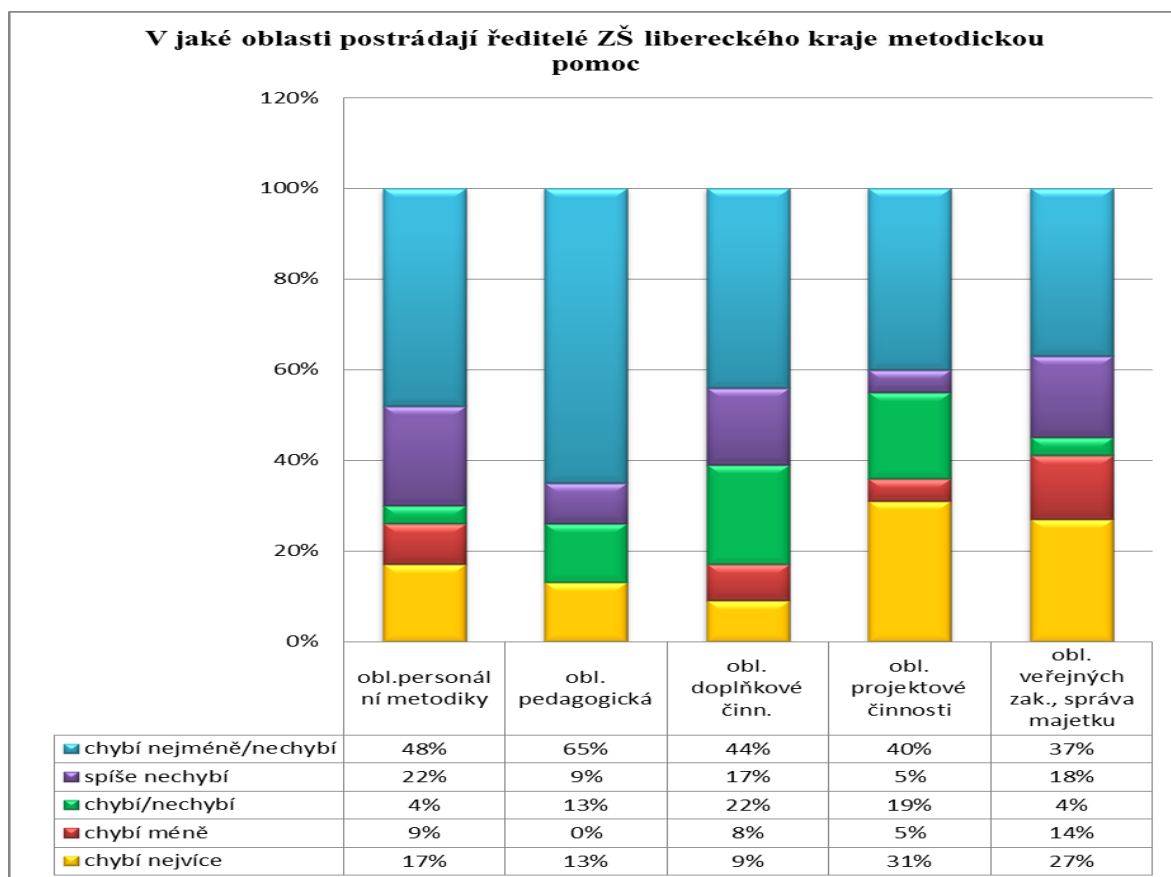
Graf č. 3 – Kolik let jsou respondenti – ředitelé ve funkci

Otázka č. 3 - V jaké oblasti ředitelé postrádají metodickou pomoc zřizovatele?

Ředitelé pomocí škály v rozmezí 1 – 5 určují své priority podle váhy (1 = chybí nejvíce)

Graf č. 4 – Určení oblastí, ve kterých postrádají ředitelé škol (UK) metodickou pomoc zřizovatele

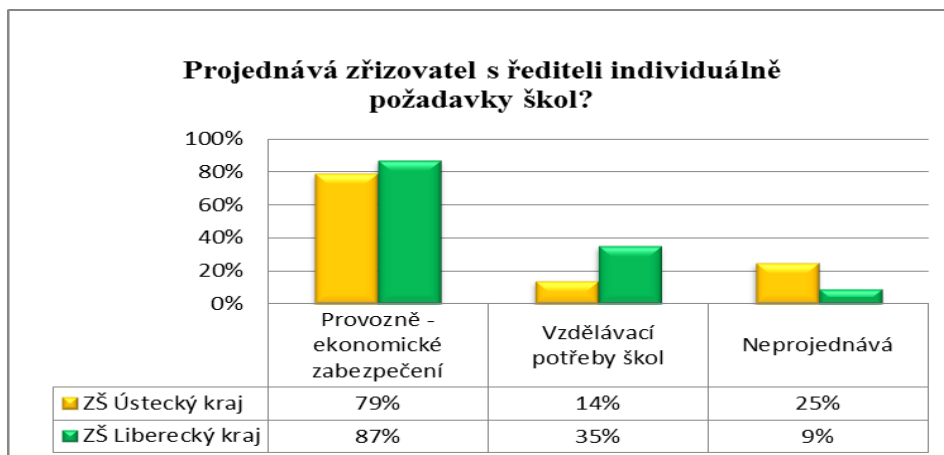
Graf č. 5 – Určení oblastí, ve kterých postrádají ředitelé škol (LK) metodickou pomoc zřizovatele

Komparace odpovědí ředitelů základních škol v porovnání mezi vybranými kraji na otázku: Jak velkému zastoupení ředitelů NECHYBÍ (chybí nejméně) metodická pomoc v oblasti (určení váhy, škálování 1 - 5):

Pořadí	Odpovědi ředitelů ZŠ Ústeckého kraje	Pořadí	Odpovědi ředitelů ZŠ Libereckého kraje
1.	50 % ředitelů nechybí, že zřizovatel neposkytuje metodiku v oblasti pedagogiky	1.	65 % ředitelů nechybí, že zřizovatel neposkytuje metodiku v oblasti pedagogiky
2.	39 % ředitelů nechybí, že zřizovatelé neposkytují metodickou podporu v personální oblasti	2.	48 % ředitelů nechybí, že zřizovatelé neposkytují metodickou podporu v personální oblasti
3.	21 % ředitelů nechybí, že zřizovatelé neposkytují zázemí v oblasti doplňkové činnosti	3.	44 % ředitelů nechybí, že zřizovatelé neposkytují zázemí v oblasti doplňkové činnosti
4.	12 % ředitelů nechybí, že zřizovatelé neposkytují servis v oblasti veřejných zakázek a správy majetku	4.	40 % ředitelů nechybí, že zřizovatelé neposkytují metodickou pomoc v oblasti projektové činnosti.
5.	7 % ředitelů nechybí, že zřizovatelé neposkytují metodickou pomoc v oblasti projektové činnosti.	5.	37 % ředitelů nechybí, že zřizovatelé neposkytují servis v oblasti veřejných zakázek a správy majetku

Tabulka č. 24 – Preference metodických oblastí, které ředitelům nechybí.

Otázka č. 4 – Projednává zřizovatel s řediteli individuální požadavky škol?

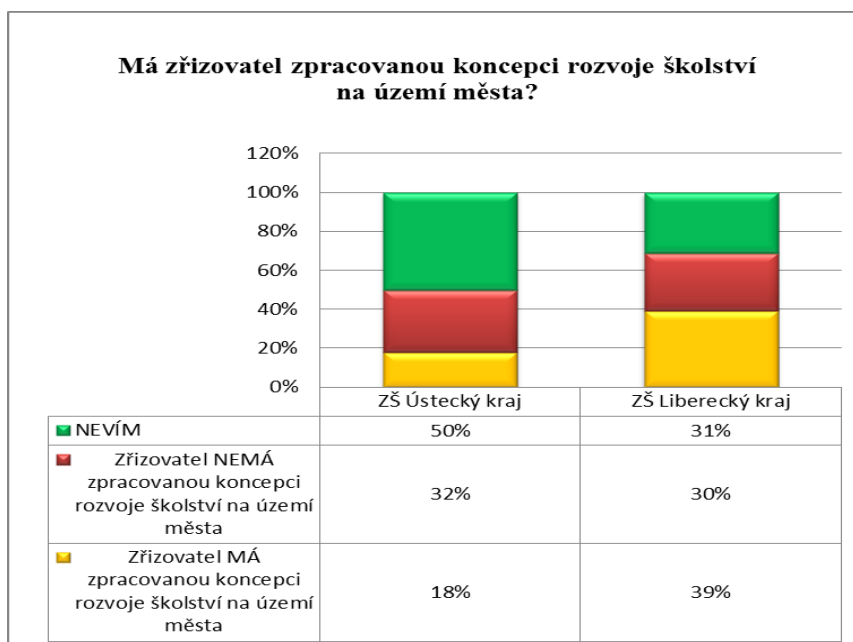

Graf č. 6 – Projednává zřizovatel s řediteli individuální požadavky škol?

Otázka č. 5 – Má zřizovatel zpracovanou koncepci rozvoje školství města?

Polovina respondentů/ ředitelů základních škol na území ústeckého kraje odpověděla, že neví, zda jejich zřizovatel tuto koncepci zpracovanou má.

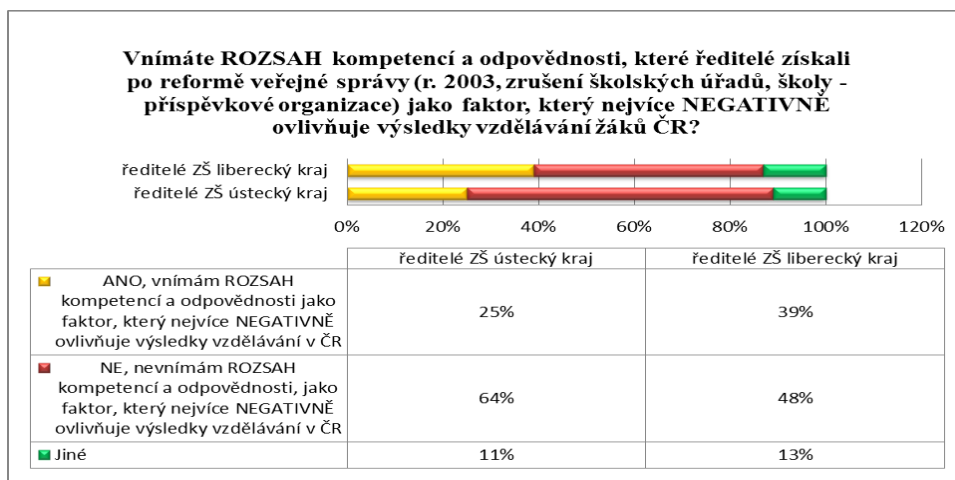
Pouze 18 % respondentů základních škol Ústeckého kraje tvrdí, že zřizovatel koncepci školství zpracovanou má. V Libereckém kraji, u obecních zřizovatelů se jedná o 39 % respondentů.

Graf č. 7 – Má zřizovatel zpracovanou koncepci rozvoje školství ve městě?

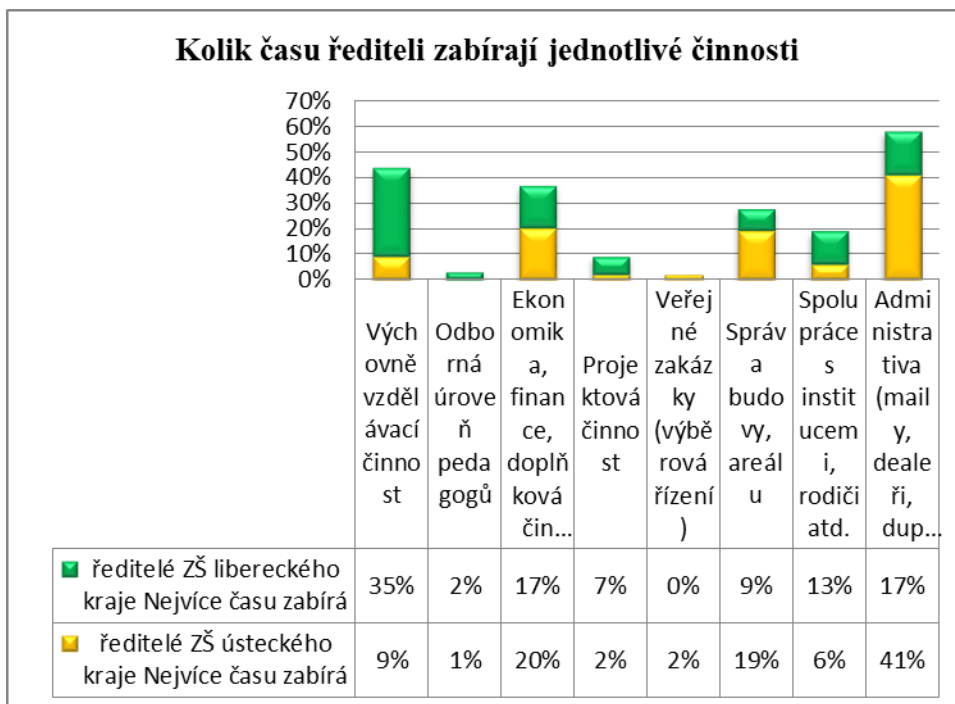
Otázka č. 6 - Vnímají ředitelé ROZSAH kompetencí a odpovědnosti, které získali po reformě veřejné správy (r. 2003, zrušení školských úřadů, školy nově jako příspěvkové

organizace, partnery základním školám se staly obce) za faktor, který nejvíce **NEGATIVNĚ** ovlivňuje výsledky vzdělávání v ČR?

Graf č. 8 – Je rozsah kompetencí ředitelů negativním vlivem ve vztahu k výsledkům škol?

Ředitelé v otázce č. 7 pomocí škály hodnotili činnosti, kterým věnují nejvíce svého pracovního času. (1 = nejvíce času, 8 = nejméně času).

Graf č. 9 – Pracovní čas ředitele školy

Otázka č. 8 – Zde měli ředitelé pomocí škály určit dle váhy „jaký je (podle ředitelů) nejvíce ovlivňující faktor, který negativně působí na výsledky vzdělávání.

Pořadí	Vnímání ředitelů ZŠ v Ústeckém kraji	Pořadí	Vnímání ředitelů ZŠ v Libereckém kraji
1.	Způsob financování regionálního školství (44 % ředitelů)	1.	Způsob financování regionálního školství (39 % ředitelů)
2.	Politika, MŠMT (33 % ředitelů)	2.	Politika, MŠMT (39 % ředitelů)
3.	Vzrůstající počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (26 % ředitelů)	3.	Vzrůstající počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (22 % ředitelů)
4.	Učitelé (18 % ředitelů)	4.	Učitelé (14 % ředitelů)
5.	Ředitelé (10 % ředitelů)	5.	Ředitelé (13 % ředitelů)
6.	Zřizovatelé (10 % ředitelů)	6.	Zřizovatelé (12 % ředitelů)
7.	Zrušení školských úřadů (9 % ředitelů)	7.	Zrušení školských úřadů (11 % ředitelů)

Tabulka č. 25 – Vliv faktorů na výsledky vzdělávání žáků

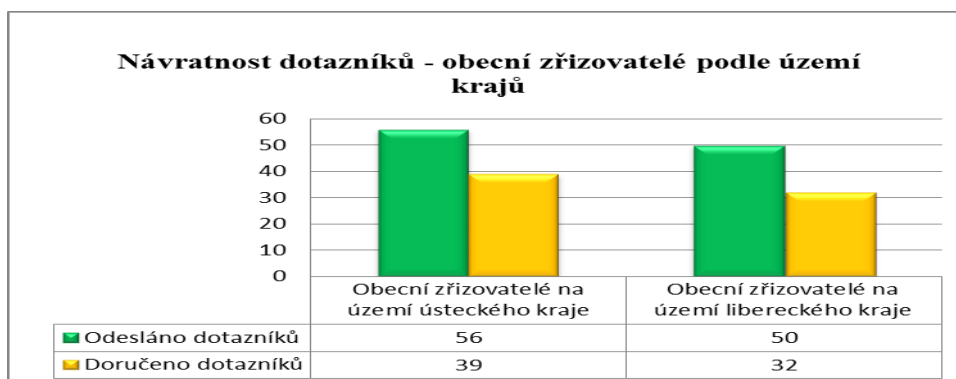
Volné odpovědi ředitelů základních škol obou krajů na otázky č. 9 – č. 11 jsou součástí kapitoly 3.2 - Ověření výzkumných předpokladů.

ÚROVEŇ B

Respondenti – obecní zřizovatelé na území Ústeckého kraje a Libereckého kraje

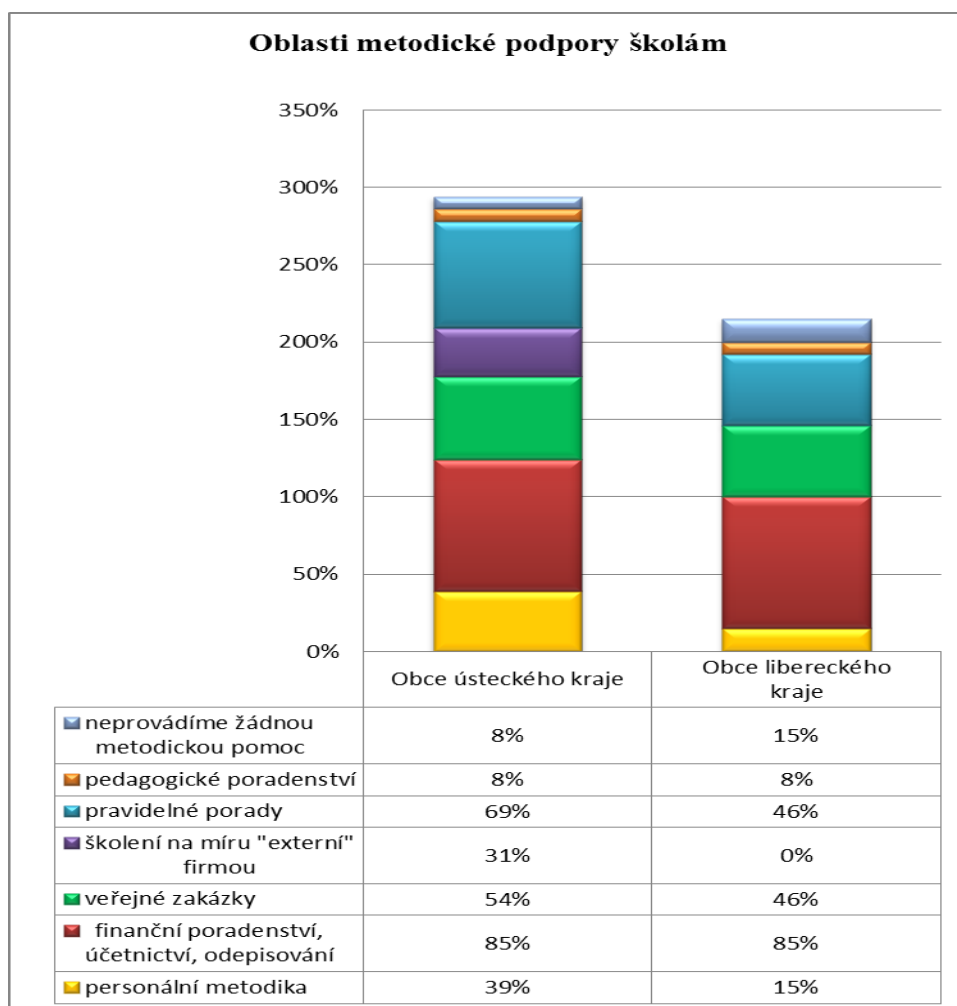
Po rozeslání odkazu na elektronický dotazník obcím, je návratnost u obcí kraje Ústeckého (dále jen „ÚK“) 70%. U obcí kraje Libereckého (dále jen „LK“) činí návratnost dotazníků 64 %.

Otázka č. 1 - Návratnost dotazníků od obecních zřizovatelů podle krajů

Graf č. 10 – Návratnost dotazníků – zřizovatelé škol

Otázka č. 2 – Metodickou podporu pro školy provádí obce v těchto oblastech:

Graf č. 11 – Oblasti metodické podpory obce školám

Oblast finančního poradenství, oblast účetnictví a metodiky k odepisování respondenti v obou krajích shodně uvedli jako nejčastěji (nejvíce) poskytovanou.

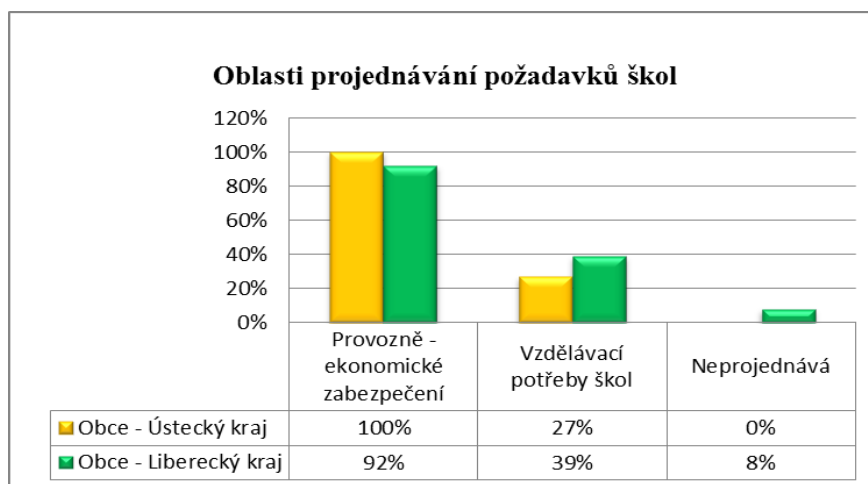
Pořadí	Obecní zřizovatelé ÚK	Pořadí	Obecní zřizovatelé LK
1.	Finanční poradenství, účetnictví, odepisování (85 %)	1.	Finanční poradenství, účetnictví, odepisování (85 %)
2.	Metodika v oblasti veřejných zakázek (54 %)	2.	Metodika v oblasti veřejných zakázek (46 %)
3.	Personální metodika (39 %)	3.	Personální metodika (15 %)
4.	Neprovádí žádnou metodickou pomoc (8 %)	4.	Neprovádí žádnou metodickou pomoc (15 %)
4.	Pedagogické poradenství (8%)	5.	Pedagogické poradenství (8 %)

Tabulka č. 26 – Oblasti poradenství zřizovatelů vůči zřizovaným školám

Pravidelné porady organizuje 69 % obcí ÚK, oproti 49 % obcí LK.

Školení ředitelů externí firmou provádí 31 % obcí ÚK, oproti nulovému stavu u obcí LK.

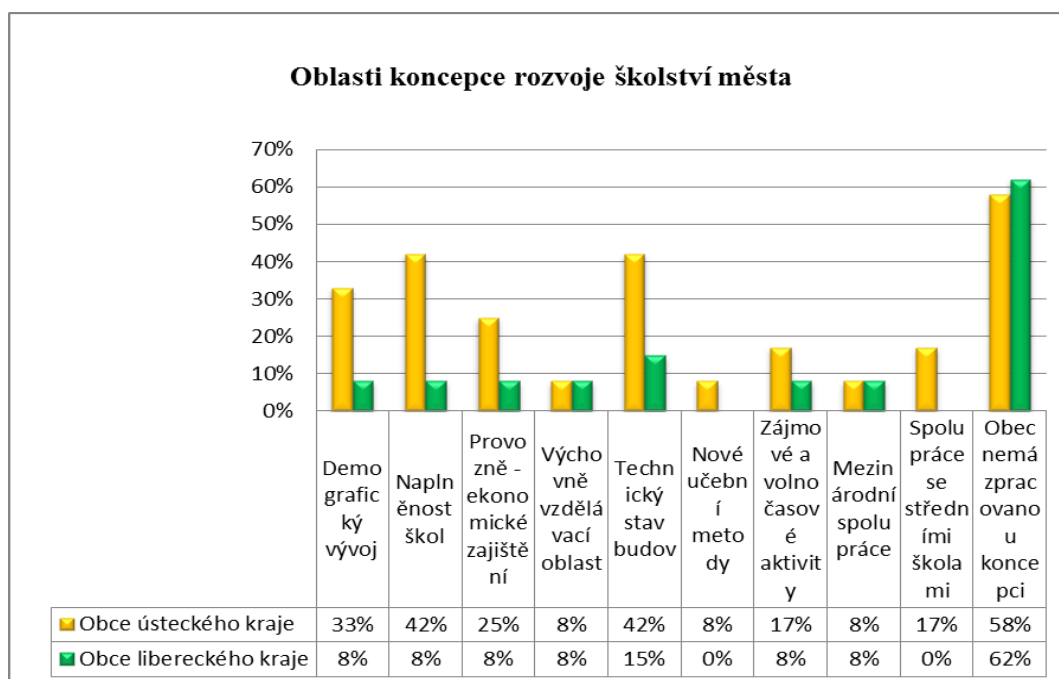
Otázka č. 3 - Jaké jsou na obci projednávány oblasti požadavků ředitelů škol?

Graf č. 12 – Oblasti projednávání požadavků škol

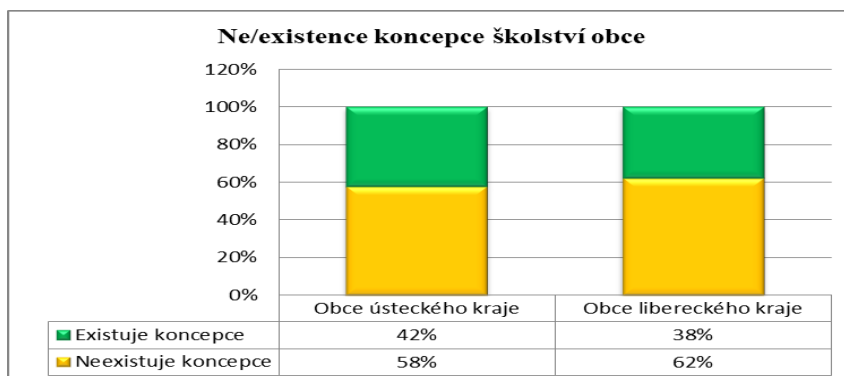
Z grafu č. 12 je patrné, že na obcích jednoznačně převažuje projednávání provozně ekonomických požadavků škol nad projednávání vzdělávacích potřeb škol.

Otázka č. 4 - Mají obce zpracovanou koncepci rozvoje školství města? Jakých oblastí se týká?

Graf č. 13 – Oblasti koncepce rozvoje školství města

Jak vyplývá z odpovědí obcí kraje Ústeckého – 58 % jich nemá zpracovanou koncepci rozvoje školství města. U obcí kraje Libereckého se jedná o 62 %.

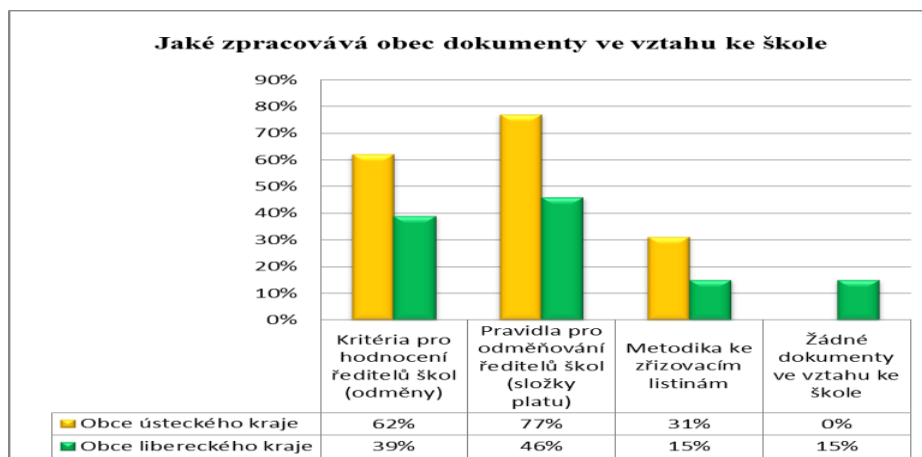
Graf č. 14 – Ne/existence koncepce školství obce – komparace krajů

Pro přehlednost v následující tabulce pořadí oblastí, které jsou obsaženy v koncepci obcí – v porovnání mezi kraji (u obcí LK zodpovězeno pouze částečně):

Pořadí	Obce ÚK	Pořadí	Obce LK
1.	42 % Technický stav budov	1.	15 % Technický stav budov
2.	42 % Naplněnost škol	2.	8 % Demografický vývoj
3.	33 % Demografický vývoj	2.	8 % Naplněnost škol
4.	25 % Provozně-ekonomické zaj.	2.	8 % Provozně ekonom. zaj.
5.	17 % Zájmové aktivity	2.	8 % Zájmové aktivity
5.	17 % Spolupráce se středními škol.	2.	8 % Spolupráce se středními škol.
7.	8 % Mezinárodní spolupráce	2.	8 % Mezinárodní spolupráce
7.	8 % Nové učební metody	2.	8 % Výchovně vzdělávací oblast
7.	8 % Výchovně vzdělávací oblast	3.	0 % Nové učební metody

Tabulka č. 27 – Oblasti, které zřizovatelé zpracovávají v koncepci rozvoje školství v obci

Otázka č. 5 - Jaké dokumenty ve vztahu ke školám/ředitelům mají obce zpracované?

Graf č. 15 – Jaké dokumenty zpracovává obec ve vztahu ke škole

Nejvíce obcí obou krajů (77 % obcí ÚK, a 46 % obcí LK) zpracovává tzv. Pravidla pro odměňování ředitelů škol ve smyslu stanovení platu a ostatních složek platu (váže se zejména k nárokovým složkám platu), dále pak Kritéria k hodnocení ředitelů škol (62 % obcí ÚK, 39 % obcí LK).

Volné odpovědi obecních zřizovatelů na otázky č. 6 – č. 7 jsou součástí kapitoly č. 3.2 - Ověření výzkumných předpokladů.

3.2 Ověření výzkumných předpokladů

Výzkumná otázka: **Znamená reforma veřejné správy přínos pro rozvoj českého školství?**

Vyvození přínosu reformy veřejné správy na rozvoj českého školství je provedeno na základě:

- (1) **Výčtu kompetencí ředitelů škol a zřizovatelů v období „před“ reformou veřejné správy a v období bezprostředně následujícím po reformě** – výčet zákonných kompetencí vykonavatelů státní správy a samosprávy ve školství formou analýzy dokumentu - zákona č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství (podle účinnosti zákona od roku 1991 a od roku 2003).

Z výčtu kompetencí jednotlivých aktérů samosprávy a státní správy, které vymezuje zákon o státní správě a samosprávě ve školství je v jeho novelizovaném znění zřejmý převod kompetencí na jednotlivé úrovně veřejné správy. Zejména se jedná o:

- přesun kompetencí ze zrušených školských úřadů především na nově zřízené krajské úřady a kraje, obecní úřady s rozšířenou působností, přesun kompetencí také na MŠMT. Jedná se především o zřizovatelské kompetence a kompetence ohledně finančních prostředků státního rozpočtu.
- Novela tohoto zákona ukládá územně samosprávným celkům (krajům a obcím) povinnost zřizovat školy a školská zařízení pouze jako příspěvkové organizace.
- V kompetencích ředitelů škol v souvislosti s reformou veřejné správy došlo zejména k navýšení odpovědnosti ředitele školy za efektivní využívání hospodářských prostředků školy.

Dále bude vyvození přínosu reformy veřejné správy na rozvoj českého školství provedeno na základě:

- (2) **vymezení vlivu zřizovatelů na ředitele škol a přístupu k nim v kontextu rozvoje českého školství.**

V podkapitole 3.2 byly formulovány 2 výzkumné předpoklady.

VÝZKUMNÝ PŘEDPOKLAD Č. 1

Většina ředitelů vnímá rozsah kompetencí a odpovědnosti, které získali po reformě veřejné správy za faktor, který nejvíce negativně ovlivňuje výsledky vzdělávání žáků v ČR.

I. Respondenti - ředitelé základních škol určili, kolik svého pracovního času věnují jednotlivým pracovním činnostem.

Ředitelé jednotlivým činnostem přiřadili hodnocení pomocí škály, kdy volba „1“ znamená nejvíce času.

Pořadí činností, kterým věnují ředitelé nejvíce pracovního času

Pořadí	Podle vnímání ředitelů ZŠ v Ústeckém kraji	Pořadí	Podle vnímání ředitelů ZŠ v Libereckém kraji
1.	Administrativa, e-maily, dealeři, duplicitní výkaznictví atp. (41 %)	1.	Výchovně vzdělávací činnost (35 %)
2.	Ekonomika, finance, doplňková činnost (20 %)	2.	Ekonomika, finance, doplňková činnost (17 %)
3.	Správa budov, areálu (19 %)	2	Administrativa, e-maily, dealeři, duplicitní výkaznictví atp. (17 %)
4.	Výchovně vzdělávací činnost (9 %)	4.	Spolupráce s institucemi, rodiči aj (13 %)
5.	Spolupráce s institucemi, rodiči aj. (6%)	5.	Správa budov, areálu (9 %)
6.	Projektová činnost (2 %)	6.	Projektová činnost (7 %)
6.	Veřejné zakázky, výběrová řízení (2 %)	7.	Odborná úroveň pedagogických pracovníků (2 %)
8.	Odborná úroveň pedagogických pracovníků (1 %)	8.	Veřejné zakázky, výběrová řízení (0 %)

Tabulka č. 28 – Pořadí podle časové náročnosti pracovních činností ředitele školy

Ředitelé rozšířili výčet činností například o:

„Příprava podkladů pro audity, kdy se už mnoho let nedokáže domluvit auditor s firmou, která škole provozuje účetnictví.“

„Akce školy – kulturní, sportovní. Propagace školy a komunikace s veřejností – webové stránky, články do místního zpravodaje, skříňka ve městě, informace v areálu školy. Informační systém. Smluvní vztahy, bezpečnost. Kontrolní činnost.“

Zatímco 41 % pracovního času ředitelům základních škol v kraji Ústeckém zabírá administrativa a na výchovně vzdělávací činnost zůstává pouze 9 % jejich pracovního času, u odpovědí ředitelů základních škol v kraji Libereckém je preference opačná –

administrativa ředitelům zabírá pouze 17 % pracovního času, a na výchovně vzdělávací činnost ředitelů v kraji Libereckém zbývá 35 % pracovního času.

Správě budov věnují ředitelé základních škol Libereckého kraje méně času, méně času věnují také ekonomice – než ředitelé základních škol v Ústeckém kraji.

Naopak více času ředitelé základních škol na území Libereckého kraje věnují projektové činnosti, spolupráci s institucemi, rodiči aj.

Jak uvádí podkapitola 2.2.3 – vztah zřizovatel – ředitel je dán především skutečností, že jsou školy a školská zařízení zřizována (obcí) jako příspěvkové organizace, kdy ředitel školy plní úkoly vyplývající z funkce statutárního orgánu právního subjektu, úkoly ze zřizovací listiny a úkoly uložené zřizovatelem.

U jednotlivých obecních zřizovatelů je ovšem vnímání jejich role rozdílné. Zřizovatelé by totiž měli školám poskytovat určitý servis pro uvolnění rukou ředitele zejména ve prospěch výchovně vzdělávacího procesu.

K tomu, aby mohlo být zřizovatelem poskytováno zázemí pro ředitele je zapotřebí na pracovní místa umisťovat zaměstnance, kteří problematice školství rozumí. Jedná se především o znalosti v oblasti školského managementu. Také záleží na politické reprezentaci obcí a na schopnostech a motivaci samotných pracovníků obce, kteří se školskou problematikou zabývají.

- II. Z odpovědí ředitelů základních škol vyplývá, že **56 % ředitelů základních škol krajů Ústeckého a Libereckého NEVNÍMÁ** rozsah kompetencí a odpovědností, které (ředitelé) získali po reformě veřejné správy jako faktor, který by nejvíce **NEGATIVNĚ** ovlivňoval výsledky vzdělávání žáků v ČR.

Ano/ne/jiné	Ředitelé (průměr za oba kraje)
Ano, vnímám rozsah kompetencí jako faktor, který nejvíce negativně ovlivňuje výsledky vzdělávání v ČR	32 %
Ne, nevnímám rozsah kompetencí jako faktor, který nejvíce negativně ovlivňuje výsledky vzdělávání v ČR	56 %
Jiné	12 %

Tabulka č. 29 – Jak ředitelé vnímají rozsah svých kompetencí

Jako „jiné“ ředitelé uvedli:

„Je to jeden z faktorů.“

„Nelze přesně určit, faktorů je víc.“

„Rozsah kompetencí ředitele nepokládám za negativní faktor, negativně vnímám rozsah kompetencí zřizovatele.“

Jaký faktor tedy může být podle ředitelů základních škol tím, který negativně ovlivňuje výsledky žáků v ČR?

III. Ředitelé pomocí škály hodnotili faktory, které mohou být těmi, jež mohou negativně ovlivňovat výsledky vzdělávání českých žáků. Respondenti vybírali podle své priority z těchto faktorů (škála, více odpovědí podle váhy).

Pořadí	Oblast faktorů, které nejvíce negativně ovlivňují výsledky vzdělávání českých žáků – podle vnímání ředitelů obou krajů
1.	Způsob financování regionálního školství (41 %)
2.	Politika, MŠMT (36 %)
3.	Vzrůstající počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (24 %)
4.	Učitelé (16 %)
5.	Ředitelé (11 %)
6.	Zřizovatelé (11 %)
7.	Zrušení školských úřadů (10 %)

Tabulka č. 30 – Pořadí faktorů, které mají podle ředitelů negativní vliv na výsledky vzdělávání

Komentáře ředitelů základních škol:

„Nízká společenská prestiž učitelského povolání, učitelé jsou finančně podhodnoceni, špatná didaktická příprava učitelů II. stupně na pedagogických fakultách vysokých škol, přijímání studentů do učitelských oborů bez zkoumání jejich osobnostních předpokladů pro povolání učitele.“

„Přetíženost pedagogů projekty a neefektivními školeními.“

„Učitelé by se měli především věnovat přímé práci s žáky. Pokud budou vypracovávat nesmyslné dokumenty a budou nuceni se účastnit zbytečných školení a dalších akcí vymyšlenými lidmi, kteří se školstvím nemají nic společného, čas věnovaný přímo dětem se bude krátit, případně se pokrátí čas na relaxaci učitele, což opět nepovede k ničemu kladnému.“

„Tříští se zbytečně síly nesmyslnými projekty.“

„Profesní rozvoj je podporován dostatečně. Učitelé jsou zahlcováni administrativou, hlavně v případě v práci s projekty financovanými EU.“

„MŠMT nemá již delší dobu koncepci, a pokud nějakou má, stále ji mění.“

„Trendy moderní výuky jsou implantovány do škol bez dalšího pochopení smyslu a širšího metodického vedení.“

„Neustálé změny legislativy a dalších skutečností, vedoucí bohužel ke zhoršení stavu.“

„Různorodé školní vzdělávací programy = problém při přestupu žáků na školu, přemíra učiva – děti zahlcovány, řada neustálých dodatků, standardů a změn v „osnovách“, nárůst administrativy – vyrábění dokumentů do šuplíku pro kontrolní orgány, neb co není na papíře se vlastně nedělá.“

Možnost výběru školy zákonným zástupcem – v základním školství. Školy se rodičům podbízejí mnohdy na úkor kvality. Nedostatečná informovanost zákonných zástupců o jednotlivých ZŠ.“

„Nezájem rodičů o vzdělávání vlastních dětí.“

Shrnutí výzkumného předpokladu č. 1 - V důsledku změny právní formy škol, které jsou územně samosprávné celky povinny zřizovat od roku 2003 pouze jako příspěvkové organizace, získali ředitelé škol také autonomii ekonomickou.

Z dřívějších výsledků šetření, které byly publikovány například ve Zprávě McKinsey&Company z roku 2010 vyplývá zjištění, že za klesajícími výsledky vzdělávání českých žáků (PISA 2009) může být právě skutečnost, že ředitelé škol věnují řízení pedagogického procesu pouze 20 % svého času.

Zajímavé je zjištění z dotazníkového šetření této závěrečné práce, že zatímco ředitelé škol v Libereckém kraji uvádějí (tabulka č. 30), že pedagogickému procesu věnují 35 % pracovního času, v kraji Ústeckém ředitelé škol uvádějí pouze 9 %. Rozdíl 24 % mezi kraji by mohl vyjadřovat lepší zázemí ze strany obcí v případě základních škol v Libereckém kraji, a tím i uvolnění času ředitelů škol pro řízení pedagogického procesu.

Výsledky výzkumného šetření diplomové práce vyjadřují, že dnešní ředitelé svou roli přijímají spíše pozitivně. Z výzkumného šetření ředitelů základních škol vyplývá, že **56 % ředitelů základních škol krajů Ústeckého a Libereckého NEVNÍMÁ** rozsah kompetencí a odpovědností, které (ředitelé) získali po reformě veřejné správy jako faktor, který by nejvíce **NEGATIVNĚ** ovlivňoval výsledky vzdělávání žáků v ČR.

Výzkumný předpoklad č. 1 potvrzen nebyl.

Na otázku, co tedy ředitelé vnímají jako faktor, který ohrožuje výsledky vzdělávání českých žáků? **Nejvíce z nich uvádí, že tím negativním faktorem může být oblast** (viz tab. č. 29):

- **financování regionálního školství,**
- **politika, nereagování na změny společnosti ze strany MŠMT a**
- **vzrůstající podíl žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí.**

Vyjmenované negativní faktory spolu souvisí:

- V České republice jsou oslabeny některé vazby (rodina, církve, obec) a hodnoty, které společnost sdílí. Stále více dětí a mladých lidí postrádá fungující rodinu, sourozenecké vztahy, uznání a zájem druhých, pozitivní lidské společenství. Statisticky se zvyšují počty dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami včetně dětí a žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí (sociální politika státu rovněž ztěžuje situaci ve školství). Zvyšuje se počet žáků, kteří předčasně ukončí vzdělávání a tím podstatně snižují svou šanci uspět na trhu práce. Jak uvádí Zpráva McKinsey&Company – například čtenářská gramotnosti (PISA) žáků základních škol velmi ovlivňuje jejich budoucí akademické výsledky a příjmy a tedy i dopad na ekonomiku země.
- Financování českého školství není prováděno systémově, financování preferuje kvantitu nad kvalitou, nezohledňuje skutečné potřeby škol.
- Průměr investic evropských zemí do vzdělávání činí kolem 6 % HDP, v České republice se tento průměr pohybuje kolem 4 % HDP.
- Politické vlivy – na všech úrovních. Školství není státní prioritou, není prioritou ani pro politickou reprezentaci krajů a obcí.

VÝZKUMNÝ PŘEDPOKLAD Č. 2

Většina ředitelů postrádá metodickou podporu u svého zřizovatele (obce) ve výchovně vzdělávací oblasti.

- IV. Na obcích shodně v obou porovnávaných krajích dochází k poskytování metodické podpory zejména v oblasti finanční, účetnictví, odepisování a v personální oblasti. Pedagogické poradenství je poskytováno sporadicky.

Na základě výzkumného šetření však většině ředitelů základních škol metodická podpora od svého zřizovatele v oblasti pedagogické nechybí. Jedná se o 57,5 % ředitelů základních škol (průměr oba kraje).

Výzkumný předpoklad č. 2 potvrzen nebyl.

Naopak z odpovědí z řad respondentů – ředitelů základních škol v obou komparovaných krajích **vyplývá potřeba metodické pomoci zřizovatele v oblastech:**

- **veřejných zakázek a**
- **v oblasti projektové činnosti.**

Ředitelé škol by dle svých komentářů uvítali rovněž **tyto oblasti podpory svého zřizovatele:**

„Legislativa, právní pomoc.“

„Propagace školy a její profilace.“

„Správní řád.“

- V. Skutečnost, že na obcích bývají odborníci většinou na ekonomiku, potvrzují i další výsledky výzkumu – kdy zřizovatelé prioritně projednávají s řediteli provozně – ekonomické zabezpečení škol oproti oblasti výchovně vzdělávací.

Komentáře ředitelů:

„Zřizovatel projednává zcela výjimečně, nemá potřebu řešit vzniklé problémy (nedostatek financí, opravy apod.).“

„Pokud se na odbor školství obrátím s nějakým problémem, žádostí, prosbou – vždy se mnou komunikuje.“

„Projednává se mnou naplněnost, kulturní akce města.“

Rovněž zřizovatelé ve vztahu ke školám vypracovávají další dokumenty ekonomické povahy, jako jsou:

- *Metodika ke zřizovacím listinám*
- *Metodické podklady k předávání rozborů hospodaření*
- *Metodika k účetnictví*
- *Zásady pro řízení školských příspěvkových organizací*
- *Směrnice pro řízení a hospodaření PO, atp.*

VI. Také u koncepcí rozvoje školství, pokud je zpracovaná, je výchovně vzdělávací oblast řazena spíše jen zřídka.

58 % obcí kraje Ústeckého uvedlo, že nemá zpracovanou koncepci školství, u obcí kraje Libereckého tak uvedlo 62 % obcí.

Pokud u respondentů – obcí - „koncepte“ existuje, jsou v ní zahrnuty nejčastěji tyto oblasti, řazeno dle zastoupení: (1) Technický stav budov – (2) naplněnost škol – (3) demografický vývoj – (4) provozně – ekonomické zajištění – (5) zájmové aktivity – (6) spolupráce se středními školami – (7) mezinárodní spolupráce – (8) nové učební metody – (9) výchovně vzdělávací oblast.

Shrnutí výzkumného předpokladu č. 2 - Z odpovědí ředitelů základních škol i obecních zřizovatelů je patrné, že většina obecních zřizovatelů obou krajů projednává se „svými“ řediteli nejvíce provozně - ekonomické zabezpečení škol, což tedy znamená oblast nakládání s provozním příspěvkem obce, a jeho využívání ve prospěch majetku obce, který „ředitel“ jako statutární orgán právního subjektu, na základě zřizovací listiny, spravuje. Velmi malé procento odpovědí respondentů se objevuje v oblasti projednávání vzdělávacích potřeb škol.

Podle responzí však vyplývá, že nadpoloviční většině ředitelů základních škol však absence metodické podpory zřizovatele v oblasti pedagogické nechybí.

Oblasti metodické podpory zřizovatele k ředitelům vyplývají především ze skutečnosti, že školy a školská zařízení jsou obcemi zřizovány jako příspěvkové organizace. Fakt, že jsou zřizovací listinou na ředitele převedeny práva a povinnosti vůči svěřenému majetku (a

nakládání s provozním příspěvkem) zřizovatele, zakládá také důvod, proč je ze strany obce poskytována prioritně metodická pomoc v ekonomické oblasti.

Vymezením vzájemného vztahu zřizovací listinou jsou vlastně určeny také oblasti, kterými se především zabývají koncepce rozvoje školství obcí a měst. Technický stav budov (majetek zřizovatele), naplněnost škol a demografický vývoj v obci zřizovatel monitoruje především v závislosti na své zákonné povinnosti. Ve školském zákoně v § 177 odst. 2 uvedeno: „Při zajišťování vzdělávání a školských služeb, zejména při zřizování a zrušování škol a školských zařízení, dbá obec a kraj zejména o:

a) soulad rozvoje vzdělávání a školských služeb se zájmy občanů obce a kraje, s potřebami trhu práce, s demografickým vývojem a rozvojem svého území,

b) dostupnost vzdělávání a školských služeb podle místních podmínek.“

VII. Jak vnímají ředitelé škol a zřizovatelé svůj vztah? Jaký má zřizovatel přístup k ředitelům škol, které zřizuje? Co by ředitelé a zřizovatelé chtěli ve svém vztahu změnit, napravit, zlepšit?

Odpovědi zřizovatelů (otázka č. 6 dotazníku pro zřizovatele) :

„Zlidštit proces hodnocení ředitelů škol, znovu zavést dvoudenní semináře „teambuilding.“

„Lepší spolupráce, informovanost a metodická pomoc od obce III. stupně.“

„Po zrušení odboru školství a zřízení úseku pod odborem sociálním, došlo ke snížení pracovníků ze 4 na 2. Není vůbec žádný časový prostor pro návštěvy po školách – běžné kontroly, konzultace problému. Zpracovává se pouze výkaznictví a materiály v rámci samostatné působnosti.“

Odpovědi ředitelů škol (otázka č. 9 dotazníku pro ředitele základních škol)

„Zlepšit komunikaci.“

„Pomoc ředitelům ve správě budov, metodická pomoc – vzorové formuláře apod.“

„Finanční ohodnocení práce ředitele.“

„Spolupráce je na dobré úrovni.“

„Společný postup při zadávání veřejných zakázek, vzájemná komunikace + pravidelné porady, koncepce rozvoje školství města, plán oprav a investic, změna spádových oblastí školy, metodické materiály, spolupráce s Městským parlamentem dětí a mládeže.“

„Přenastavit kritéria hodnocení ředitelů škol.“

„Větší náklonost a ochotu měnit stav školy, uvolňování větších finančních prostředků na úpravu budovy a případné rekonstrukce, podporovat primární prevenci.“

„Vstřícnost, pomoc při řešení problémů.“

„Zvětšit respekt zřizovatelů k ředitelům, jejich kompetencím, zkušenostem s řízením.“

„V našem městě se zřizovatel příkladně stará a škole vychází maximálně vstříc, podporuje projekty školy.“

„Zřizovatel by neměl mít právo jmenovat a odvolat ŘŠ. Tuto kompetenci bych svěřil jiným orgánům a to na úrovni kraje.“

„Lepší spolupráci při sestavování rozpočtu školy a dlouhodobého rozvoje školy a obce.“

„Pokud se nám podaří zachovat současnou situaci ve vztazích škola – zřizovatel, budeme spokojeni.“

VIII. Odpovědi respondentů, jak pohlížejí na reformu veřejné správy, zrušení školských úřadů, nové kompetence vůči školám, které obce zřizují jako příspěvkové organizace.

Odpovědi zřizovatelů (otázka č. 7 dotazníku pro zřizovatele):

„Není zcela vhodné určovat a rozhodovat o výši odměn ředitelům, které se hradí ze státního rozpočtu.“

„Finanční prostředky ze státního rozpočtu jsou rozpočtovány krajským úřadem, bez znalosti místních problémů – obecně je tento postup v souladu s právními normami. Domnívám se, že v době školských úřadů byly větší znalosti jednotlivých škol. Ale vzhledem k osobním dobrým vztahům s pracovníky krajského úřadu, je u nás řešitelné.“

„Chybí informovanost k personálním záležitostem směrem k ředitelům škol.“

„Zrušení školských úřadů nebyl dobrý krok. Školské úřady měly lepší přehled o skutečných a oprávněných potřebách škol, školský úřad ubíral školám administrativu...“

Odpovědi ředitelů (otázka č. 10 dotazníku pro ředitele škol):

„Obec více reflektuje potřeby škol ohledně provozu školy. Chápu, že ve větších městech to klad nemusí být.“

„Bližší spojení škol s obcí, obce se zabývají problematikou škol ve větší míře.“

„Možnost rozhodování.“

„Při fungujícím zřizovateli samostatnost organizace, volnost tvořivé práce.“

„Provázanost, spolupráce.“

„Samostatné rozhodování o zaměstnancích, financích.“

„Právní subjektivita škol, lepší možnost odměňování.“

„Školy právními subjekty.“

„Klady nevidím.“

„Zvláště v menších obcích mohou zřizovatelé rozhodovat o bytí a nebytí dané školy.“

„Zřizovatel, pokud má zájem, je blíže k problémům své školy.“

„V obcích je škola nejdůležitější společenskou institucí.“

„Těsnější spolupráce pokud zřizovatel má pochopení pro práci učitelů.“

IX. Odpovědi respondentů – ředitelů základních škol, zda by uvítali návrat k odvětvovému řízení školství? (otázka č. 11 dotazníku pro ředitele základních škol) Tato otázka byla určena v dotazníku pouze ředitelům základních škol.

„Ne – ztráta autonomie.“

„Ne, o své školy by se měla starat obec.“

„Ano, obce (zvláště menší) jsou nekompetentní a mají pocit, že mohou rozhodovat o všem. Ředitel je tlačěn do řešení, která jsou mu vnucena pod pohrůžkou odvolání (konkurzy).“

„Ano, kraj je příliš rozsáhlý a školy, které nejsou „na očích“ bývají opomíjeny.“

„Ne, v dnešní době není možné se vrátit k centrálnímu řízení městských škol.“

„Rozhodně ANO, nezávislost škol na komunální politice a nekompetentních politicích.“

„Ano, do oblasti školství by nemluvili na obcích zastupitelé, kteří problematice nerozumí, ale chtějí se zviditelnit.“

„Ne, nemám profesní zkušenost se školským úřadem. Tato současná forma mi vyhovuje.“

„Ne, už jsem si zvykla., Další změna není žádoucí.“

„Ne, tento systém je lepší v konkrétnějším řešení problémů.“

„Ano, metodická podpora.“

Ano/ne	Ředitelé ZŠ v Ústeckém kraji	Ředitelé ZŠ v Libereckém kraji
ANO, návrat k odvětvovému řízení školství by byl vítaný	32 %	53 %
NE, současný systém (obce) mi vyhovuje	68 %	47 %

Tabulka č. 31 – Vyjádření se k ne/návratu ke školským úřadům

Za oba kraje se jedná o 57,5 % ředitelů, kteří by návrat k odvětvovému řízení NEUVÍTALI. Těmto ředitelům vyhovuje současný systém řízení a spolupráce s obcí.

V době, kdy byl prováděn výzkum této diplomové práce, uběhlo přes deset let od zmiňované reformy veřejné správy. Mnoho ředitelů škol, kteří byli ve funkci v období před reformou veřejné správy – již řediteli nejsou. Většina respondentů uvedla, že jsou ve funkci ředitele 5 – 10 let. Složení respondentů – ředitelů může být jedním z důvodů, proč z výzkumu vyplývá, že většina ředitelů základních škol je spokojena se současným stavem a způsobem řízení, a návrat k odvětvovému řízení školství by neuvítala. Rovněž toto složení respondentů může ovlivňovat odpovědi v oblasti pedagogické podpory zřizovatele.

Podle následující tabulky je patrné, že se do výzkumu zapojilo 63 % ředitelů (průměr za oba kraje), kteří jsou ve funkci pouze do 5 a do 10 let.

Následující srovnání nabízí pořadí podle délky období ředitelů ve funkci:

Pořadí	Odpovědi ředitelů ZŠ Ústeckého kraje	Pořadí	Odpovědi ředitelů ZŠ Libereckého kraje
1.	35 % ředitelů, kteří jsou ve funkci do 10 let	1.	41 % ředitelů, kteří jsou ve funkci do 10 let
2.	26 % ředitelů, kteří jsou ve funkci do 5 let	2.	24 % ředitelů, kteří jsou ve funkci do 15 let
3.	18 % ředitelů, kteří jsou ve funkci do 15 let	3.	19 % ředitelů, kteří jsou ve funkci do 5 let
4.	12 % ředitelů, kteří jsou ve funkci do 20 let	4.	11 % ředitelů, kteří jsou ve funkci do 20 let
5.	9 % ředitelů, kteří jsou ve funkci nad 20 let	5.	5 % ředitelů, kteří jsou ve funkci nad 20 let

Tabulka č. 32 - Porovnání respondentů – ředitelů z obou krajů – z hlediska délky působení ve funkci ředitele školy

4 Závěr

Závěrečná diplomová práce se zaměřuje na problematiku rolí zřizovatelů a ředitelů škol v procesu proměny českého školství. Specializuje se na vymezení kompetencí ředitelů základních škol a obecních zřizovatelů v souvislosti s reformou veřejné správy¹⁹¹, a také na vymezení vlivu zřizovatelů na ředitele základních škol a přístupu k nim. Hlavním cílem empirické části práce je na základě dotazníkového šetření vyvodit přínos reformy veřejné správy na rozvoj českého školství.

Pozitivem českého vzdělávacího systému je zejména rozvinutá školská infrastruktura, také hustá síť institucí vzdělávajících budoucí i stávající učitele. Školství a vzdělávání má u nás hluboké kořeny.

Školství se spolu s rozvojem náročnějších výrobních postupů a tím potřebou vzdělanějších lidí přizpůsobovalo politickým režimům, ovšem probíhající reformy s sebou přinášely ne vždy pozitivní zásahy do rozvoje českého školství.

Zatím poslední proběhlou reformou na území České republiky byla reforma veřejné správy (2003), které je věnována druhá teoretická část diplomové práce a rovněž část empirická.

Podkladem k vymezení kompetencí ředitelů škol a obecních zřizovatelů je zákon o státní správě a samosprávě ve školství, kterým bylo v roce 1991 zřízeno odvětvové řízení školství (školské úřady). Novelou tohoto zákona byly v roce 2000 školské úřady zrušeny a jejich kompetence převzali krajské úřady a referáty školství okresních úřadů. V roce 2002 dochází ke zrušení okresních úřadů a tím i referátů školství.

Stěžejní část diplomové práce je situovaná právě do nedávného období reformy veřejné správy, kdy byla novelou zákona dána povinnost zřizovatelům zřizovat školy a školská zařízení od ledna 2003 pouze jako příspěvkové organizace. Školy a školská zařízení mají od tohoto data autonomii ekonomickou. Zákonem o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání získali ředitelé škol od roku 2005 také autonomii pedagogickou.

Na základě výsledků mezinárodního výzkumu PISA však výsledky vzdělávání českých žáků klesají, hluboký propad výsledků našich žáků znamenal pro Českou republiku

¹⁹¹ Zákon č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů

zejména rok 2009. Možnými příčinami klesajících výsledků našich žáků se v roce 2010 zabývala Zpráva McKinsey&Company - Klesající výsledky českého základního a středního školství: fakta a řešení, která mj. uvádí, že většinu pracovní doby ředitelům zabírá administrativa, a ředitelům tak nezbývá čas na řízení pedagogického procesu. První výzkumný předpoklad – zda většina ředitelů vnímá rozsah kompetencí a odpovědnosti, které získali po reformě veřejné správy za faktor, který nejvíce negativně ovlivňuje výsledky vzdělávání žáků v ČR, však potvrzen nebyl. Ředitelé základních škol v kraji Ústeckém a kraji Libereckém navíc určili právě ty faktory, které oni sami vnímají jako nejvíce negativně ovlivňující výsledky vzdělávání českých žáků. Jsou jimi: (1) financování regionálního školství, (2) politika a nereagování na změny společnosti ze strany MŠMT, (3) vzrůstající podíl žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí. Tyto negativní faktory, či slabiny systému vyjadřují skutečnost, že časté politicko-personální změny nenahrávají systémovému řízení školství, rovněž i systém financování regionálního školství, kdy je upřednostňována kvantita nad skutečnými potřebami škol kvalitě českého školství škodí. Navíc - dlouhodobé podfinancování kapitoly školství vyjadřuje postoj státu ke vzdělávání. Východiskem pro stanovení druhého výzkumného předpokladu byla hypotéza ekonomu Daniela Münicha, který uvádí v souvislosti s klesajícími výsledky českých žáků úvahu zveřejněnou na stránkách České školní inspekce v roce 2013, že jednou z možných příčin klesajících výsledků českých žáků může být fakt, že „po zániku školských úřadů se začala u obcí (zřizovatelů) vytrácet agenda pedagogická a zůstala jen agenda finančního a personálního obsazení škol“. Druhý výzkumný předpoklad – zda většina ředitelů základních škol postrádá metodickou podporu u svého zřizovatele (obce) ve výchovně vzdělávací oblasti však rovněž nebyl potvrzen. Na obcích shodně v obou porovnávaných krajích dochází k poskytování metodické podpory zejména v oblasti finanční, účetnictví, odepisování a v personální oblasti. Oblasti metodické podpory zřizovatele k ředitelům škol vyplývají především ze skutečnosti, že školy a školská zařízení jsou obcemi zřizovány jako příspěvkové organizace. Fakt, že jsou zřizovací listinou na ředitele škol převedeny práva a povinnosti vůči svěřenému majetku (a nakládání s provozním příspěvkem) zřizovatele, zakládá také důvod, proč je ze strany obce poskytována prioritně metodická pomoc především v oblasti ekonomické. Pedagogické poradenství je obcemi poskytováno sporadicky, ale na základě odpovědi ředitelů základních škol pedagogické poradenství ze strany obce ředitelům základních škol neschází, na obci tuto oblast metodické podpory nevyžadují. Z odpovědí ředitelů základních škol v obou komparovaných krajích naopak

vyplývá potřeba pramenící z vývoje legislativy a možnosti získat finanční prostředky pro školu prostřednictvím projektové činnosti. Jedná se o zvýšenou potřebu metodické pomoci zřizovatele v oblastech veřejných zakázek a v oblasti projektové činnosti.

Role dnešních zřizovatelů je založena především na zákonné povinnosti dbát na soulad rozvoje vzdělávání a školských služeb se zájmy občanů žijících na území obce a na dostupnost těchto služeb. Obce zřizují školy a školská zařízení jako samostatné právní subjekty – a jejich vzájemný vztah je vymezen zřizovací listinou. Tato skutečnost zakládá další roli zřizovatele, která by měla spočívat zejména v poskytování zázemí a určitého servisu pro ředitele škol a školských zařízení, aby tím ředitelům byly „uvolněny“ ruce ve prospěch řízení pedagogického procesu. Výzkum přinesl velmi rozdílné výsledky v porovnání mezi kraji, kde ředitelé základních škol v Ústeckém kraji uvedli, že věnují nejvíce svého času administrativě, zatímco ředitelé škol Libereckého kraje nejvíce pracovního času věnují výchovně vzdělávací činnosti.

Závěry této diplomové práce lze využít i v budoucnu. Lze na nich postavit výzkum, který by se zabýval činnostmi škol a školských zařízení, které zřizovatel finančně podporuje, a to zejména v případě, kdy má škola tyto náklady možnost vykryt z prostředků státního rozpočtu. Zejména se jedná o úhradu nákladů spojených s ekonomickou činností školy, kdy hrazením těchto nákladů si zřizovatel může klást podmínky k úrovni výstupů a tím může ekonomickou činnost svých organizací regulovat. Dochází tím k eliminaci rizik plynoucí z porušování právních předpisů v ekonomické oblasti a zároveň je řediteli umožněno využít tuto časovou úsporu v oblasti výchovně vzdělávací. Další možností je postavit výzkum na určení spokojenosti pracovníků na odborech školství obecních úřadů v komparaci se spokojeností ředitelů škol s úrovní poskytování služeb těchto pracovníků. Komparace obecních zřizovatelů na území několika krajů ČR. V tomto případě by se vycházelo z předpokladu, že v regionech s vysokou mírou nezaměstnanosti a vysokou mírou sociálních dávek, dochází k poklesu spokojenosti a motivace pracovníků poskytující služby.

V souladu s poznatky uvedenými v této závěrečné práci lze konstatovat, že reforma veřejné správy (2003) neměla promyšlenou, dlouhodobou koncepci řízení školství. Problémem byla její úspěšnost. Současná výrazně se proměňující společnost s sebou přinesla nové

požadavky a očekávání, na které české školství v období, kdy byla reforma veřejné správy prováděna, nedokázalo reagovat. Jedná se zejm. o nerovný přístup ke vzdělávání, podprůměrnou úroveň financování školství. České školství je velmi ovlivněno nesystémovým financováním regionálního školství, kdy nejsou zohledňovány skutečné potřeby škol a namísto systémových opatření je ministerstvem vypisováno mnoho rozvojových programů, což pro ředitele škol znamená ve většině případů opět nárůst administrativy.

Na základě poznatků této diplomové práce lze konstatovat, že **reforma veřejné správy neznamena přínos pro rozvoj českého školství**. Pro školství znamenala stagnaci či zabrzdění rozvoje českého školství v porovnání s vývojem a potřebami společnosti. Nicméně od reformy veřejné správy v době výzkumu uběhlo přes deset let a většina dnešních ředitelů škol jsou se svojí rolí spokojeni a návrat k odvětvovému řízení školství by neuvítali zejména z důvodu ztráty autonomie.

V současné době odborná společnost hledá možnosti zlepšení aktuální situace českého školství. Pro budoucí rozvoj českého školství bude nutné mj. zvýšit míru povědomí veřejnosti o řešení aktuálních problémů a aktivizovat zejména potenciál rodičů. Pro rozvoj českého školství bude nutné změnit postoj státu ke vzdělávání.

Závěrečnou diplomovou práci uzavírám citátem z úvodu této práce:

„Škola je zrcadlem společnosti. Vztahy mezi společností, školstvím a vzděláváním jsou tak zásadně významné pro jakékoli srovnání minulosti či současnosti, ale také zásadní pro úvahy o naší budoucnosti.“¹⁹²

¹⁹² České vzdělání a Evropa: strategie rozvoje lidských zdrojů v České republice při vstupu do Evropské unie: Program Phare, projekt č. CZ 9405-01-03-01. Editor Ladislav Čerych. Praha: Sdružení pro vzdělávací politiku, 1999, 88 s. ISBN 8021103124, s. 23

5 Seznam použitých informačních zdrojů

1. BEDNÁŘOVÁ, Danuše. Výkon manažerských funkcí ze strany obcí vůči zřizovaným školám. Praha, 2013. Diplomová práce. CUNI. Vedoucí práce Mgr. Jiří Trunda.
2. BIANCHI, L., Dejiny štátu a práva na uzemí Československa v období kapitalismu, II., 1918-1945, Bratislava: Vydavateľství Slovenskej akadémie vied, 1973.
3. ČERYCH, Ladislav. Priority pro českou vzdělávací politiku: mimořádné zasedání Výboru pro vzdělávání OECD v Praze 26.-27. dubna 1999. 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1999, 51 p. ISBN 80-211-0330-2.
4. České vzdělání a Evropa: strategie rozvoje lidských zdrojů v České republice při vstupu do Evropské unie: Program Phare, projekt č. CZ 9405-01-03-01. Editor Ladislav Čerych. Praha: Sdružení pro vzdělávací politiku, 1999, 88 s. ISBN 8021103124.
5. České vzdělání a Evropa: strategie rozvoje lidských zdrojů v České republice při vstupu do Evropské unie: Program Phare, projekt č. CZ 9405-01-03-01. Editor Ladislav Čerych. Praha: Sdružení pro vzdělávací politiku, 1999, 88 s. ISBN 8021103124.
6. ČORNEJ, P., Panovníci českých zemí, 1, vyd. Praha: FRAGMENT, 1992.
7. EDUIN. *Vzdělávací systém - revize 2014* [online]. 2014 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: http://www.eduin.cz/wp-content/uploads/2014/10/EDUin_Audit_vzdelavani_2014.pdf
8. CHMELÍK, Luboš. Vývoj školské správy na našem území. Brno, 2010. Bakalářská práce. MUNI. Vedoucí práce prof. JUDr. Ladislav Vojáček, CSc.
9. JANÁK, J., HLEDÍKOVÁ, Z., DOBEŠ, J., Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost. 2. vyd. Praha: NLN, 2005.

10. JAROLÍMEK, Karel. Letný pohled do historie školství v Krásné Lípě: ve světle obecného vývoje školství u nás. 1. vyd. Krásná Lípa: Karel Jarolímek, 2003, 238 s. ISBN 80-239-4336-7.
11. KASPER, T., KASPEROVÁ, D., Dějiny pedagogiky, Praha: Grada, 2008.
12. Klesající výsledky českých základních a středních škol: Fakta a řešení. McKinsey & Company [online]. 2011 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: http://www.mckinsey.com/locations/prague/work/probono/2010_09_02_McKinsey&Company_Klesajici_vysledky_ceskych_zakladnich_a_strednich skol_fakta_a_reseni.pdf/
13. KRÁL, Josef. Posel z Budče: Týdenník vychovatelský pro národní učitelstvo v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku. Praha: FR. A. URBÁNEK, knihkupec, 1882.
14. KRÁLÍKOVÁ, Marie, SPĚVÁČEK, Václav a NEČESANÝ, Josef. Nástin vývoje všeobecného vzdělání v českých zemích: [vysokoškol. příruč. pro pedagog. fak.]. 1. vyd. Praha: SPN, 1977. 184 s. Dějiny školy a výchovy.
15. KŘIVÁNEK, J., Příručka zákonů, nařízení a předpisů o národním školství v Republice Československé, Brno 1924.
16. KUZMIN, Michail Nikolajevič. Vývoj školství a vzdělání v Československu. 1. vyd. Praha: Academia, 1981.
17. LENDEROVÁ, M., MACKOVÁ, M., BEZECNÝ, Z., aj. Dějiny každodennosti „dlouhého“ 19. století. II. díl: Život všední i sváteční. :1.vyd.Pardubic. Tiskařské středisko Univerzity Pardubice.
18. LIPŠOVÁ, L., Úloha zřizovatele při hodnocení a stanovení platu ředitelů škol a školských zařízení zřizovaných obcemi v rámci Libereckého kraje, Praha 2010, 89 s., Bakalářská práce (Bc.), Universita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Centrum školského managementu.

19. LORENC a LORENCOVÁ. 22452. PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE A POTŘEBY SPOLEČNOSTI. Epravo.cz [online]. 18. 12. 2003 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/prispevkova-organizace-a-potreby-spolecnosti-22452.html>
20. MATĚJKOVÁ, Milada. VÝVOJ ŠKOLSKÉ SPRÁVY NA NAŠEM ÚZEMÍ. Brno, 2010. Bakalářská práce. MUNI. Vedoucí práce doc. JUDr. Karel Schelle, CSc.
21. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A NÁRODNÍ OSVĚTY. Věstník ministerstva školství a národní osvěty. Praha: Státní nakladatelství, 1922.
22. MŠMT MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, mládeže a tělovýchovy. *Strategie vzdělávání 2020* [online]. 2015 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: www.vzdelavani2020.cz
23. MORÁVEK, Z., MOCKOVČIAKOVÁ, A. PROKŮPKOVÁ, D. *Meritum Příspěvkové organizace 2011*. Praha: Wolters Kluwer, 2011. str. 344. ISBN 978-80-7357-626-4 .
24. MOROKES, František. Historie českého církevního školství - Církevní školství: Referát na setkání ředitelů církevních škol. Praha, 2000, 22 s. Dostupné z: skolstvi.cirkev.cz/_d/historie-ccs.doc.
25. MOROKES, František. Politické zřízení školské z roku 1805. Metodický portál: Inspirace a zkušenosti učitelů [online]. 2007 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/1092/politicke-zrizeni-skolske-z-roku-1805.html/>
26. MOROKES, František. Tereziánská reforma v českém školství. Metodický portál: Inspirace a zkušenosti učitelů [online]. 2006 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/PO/827/TEREZIANSKA-REFORMA-V-CESKEM-SKOLSTVI.html/>

27. Největší reforma školství v dějinách, 230. výročí Všeobecného školního řádu. MORKEŠ, František. Učitelské noviny [online]. 2004 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=4731>
28. O NÁS: ZALOŽENÍ A ČINNOST ČESKÉ ŠKOLNÍ INSPEKCE. Česká školní inspekce [online]. 2012 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/cz/ZAKLADNI-INFORMACE/O-nas>
29. Odkaz J. A. Komenského. Muzeum Jana Amose Komenského: Uherský Brod [online]. 2005 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.mjakub.cz/?idm=40>
30. OECD. MŠMT [online]. 2006-2012 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/organizace-pro-ekonomickou-spolupraci-a-rozvoj-oecd>
31. PALEČKOVÁ, Jana, Vladislav TOMÁŠEK. Hlavní zjištění výzkumu PISA 2009: umíme ještě číst?. 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2010. ISBN 978-802-1106-086. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/getattachment/cz/O-nas/Mezinarodni-setreni-archiv/PISA/PISA-2009/narodni-zprava.pdf>
32. PISA 2009: Národní zpráva. HOLÍKOVÁ, Jana. MŠMT ČR: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. 2010 [cit. 2013-03-08]. Dostupné z: www.msmt.cz/file/13433_1_1/
33. PRŮCHA, Jan, *Pedagogická encyklopedie*.
34. RESPEKT INSTITUT, o.p.s. EVROPSKÁ REGIONÁLNÍ FÓRA: Vzdělání a trh práce. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/37/11326-vzdelani_a_trh_prace.pdf
35. Rozpočet kapitoly MŠMT 2014. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/33468/>
36. RYŠKA, Radim. *Evaluace a přidaná hodnota ve vzdělávání: hodnocení vzdělávacích programů, procesů a výsledků*.

37. ŘEZNÍČKOVÁ, K., Študáci a kantoři za starého Rakouska. České střední školy v letech 1867-1918. 1. vyd. Praha: Libri, 2007.
38. SOMR, Miroslav a kol. Dějiny školství a pedagogiky. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 359 s. Učebnice pro vysoké školy.
39. STRAKOVÁ, A KOL., Jana. Názory učitelů základních škol na potřebu změn ve školním vzdělávání. Praha, 2013. Dostupné z: http://www.orbisscholae.cz/archiv/2013/2013_1_05.pdf. Empirická studie. CUNI.
40. ŠAFRÁNEK, Jan. Školy české. Praha: Matice česká, 1913.
41. ŠAFRÁNEK, Jan. Vývoj soustavy obecného školství v království českém od roku 1769-1895: Příspěvek k dějinám českého vyučování. Praha: F. Kytka, 1897.
42. ŠPRINGLOVÁ, M., Problematika hodnocení ředitelů škol, Praha 2013, 82 s., Bakalářská práce (Bc.), Universita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Centrum školského managementu.
43. Úlohy pro rozvoj matematické gramotnosti. Česká školní inspekce ČR [online]. 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/cz/O-nas/Projekty-ESF/Ulohy-pro-rozvoj-matematicke-gramotnosti>
44. ÚSTAV PRO INFORMACE VE VZDĚLÁVÁNÍ 2010. České školství v mezinárodním srovnání: Vybrané ukazatele publikace OECD. Praha, 2010.
45. VALIŠOVÁ, Alena a kol. Pedagogika pro učitele. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 402 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1734-0.
46. VESELÁ, Zdenka. Vývoj české školy a učitelského vzdělání. Vyd. 1. V Brně: Masarykova univerzita, 1992. 147 s. Opera Universitatis Masarykianae Brunensis. Facultas philosophica = Spisy Univerzity Masarykovy v Brně. Filosofická fakulta; č. 293. ISBN 80-210-0458-4.

47. Vzdělávací politika České republiky v globálním kontextu. 1. vyd. Editor Jaroslav Kalous, Arnošt Veselý. Praha: Karolinum, 2006, 181 s. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-1259-3.

48. Vzdělávání a reforma veřejné správy: podkladové materiály pro konferenci konané 12.-13. září 2001 v Brně v rámci výzkumného projektu Faktory efektivity rozvoje regionů. 1. vyd. Editor Antonín Malach, Milan Víturka. V Brně: Masarykova univerzita, 2001, 2 sv. (162, 198 s.). ISBN 80-210-2684-7.

49. 165 LET MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. KLOČKOVÁ, Lenka a Jana BARTOŠOVÁ. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/165-let-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy>

6 Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník pro zřizovatele (obce)

Příloha č. 2 – Dotazník pro ředitele základních škol

Příloha č. 1 Dotazník pro zřizovatele

Vážená paní, vážený pane,

dovoluji si Vám předložit dotazník, který slouží k získání objektivních informací a názorů na problematiku rolí zřizovatelů a ředitelů škol.

Získané údaje budou sloužit jako součást výzkumu v rámci diplomové práce při studiu managementu vzdělávání na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Výzkum zjišťuje skutečnosti, které se týkají řízení škol ze strany zřizovatele, a zároveň zjišťuje informace o vnímání nárůstu kompetencí ředitelů škol v souvislosti s reformou veřejné správy, díky níž došlo k zániku školských úřadů a partnery základním školám (od r. 2003 nově „příspěvkovým organizacím“) se staly obce.

Dotazník je anonymní – ujišťuji Vás, že ve své práci nebudu uvádět jména, ani názvy organizací, či obcí. Dotazník je elektronický a zabere Vám pouze cca 10 minut času.

Prosím Vás o vrácení dotazníků do 25.02.2015.

Velmi Vám děkuji za Vaši ochotu i čas.

Bc. Martina Špringlová

martina.springlova@klikni.cz

-
1. Z jakého jste kraje?
 - a) Ústecký kraj
 - b) Liberecký kraj

 2. Provádíte metodickou pomoc pro školy?
 - a) Neprovádíme
 - b) Provádíme v oblasti:
 - personální metodika
 - finanční porad., účetnictví, odepisování
 - veřejných zakázek
 - zajišťujeme školení „na míru“ externí firmou
 - pořádáme pravidelné porady
 - poradenství pedagogické
 - jiné

3. Projednáváte osobně s řediteli škol jejich požadavky na:
- Provozně – ekonomické zabezpečení? Ano Ne
 - Vzdělávací potřeby jejich škol? Ano Ne
4. Má obec zpracovanou koncepci rozvoje školství na území města?
- ANO - jakých oblastí se koncepce týká?
 - Demografický vývoj
 - Naplněnost škol
 - Provozně – ekonomické zajištění
 - Výchovně vzdělávací oblast
 - Technický stav budov
 - Nové učební metody
 - Zájmové a volnočasové aktivity
 - Mezinárodní spolupráce
 - Spolupráce se středními školami
 - Další
 - NE
5. Jaké další dokumenty ve vztahu ke školám/ředitelům má obec zpracované?
- Kritéria pro hodnocení ředitelů škol (odměny)
 - Pravidla pro odměňování ředitelů škol (složky platu)
 - Metodika ke zřizovacím listinám
 - Další
6. Co byste chtěli změnit/zlepšit ve vztahu ke svým školám?
7. Možnost volných odpovědí k problematice reformy veřejné správy (r. 2003)

Děkuji Vám za čas, který jste věnoval/a tomuto dotazníku. Budete-li mít zájem o výsledky tohoto výzkumu, vyplňte prosím Vaši kontaktní adresu, nebo e-mail:.....

Příloha č. 2 - Dotazník – ředitelé

Vážená paní, vážený pane,

dovoluji si Vám předložit dotazník, který slouží k získání objektivních informací a názorů na problematiku rolí zřizovatelů a ředitelů škol.

Získané údaje budou sloužit jako součást výzkumu v rámci diplomové práce při studiu managementu vzdělávání na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Výzkum zjišťuje informace o vnímání nárůstu kompetencí ředitelů škol v souvislosti s reformou veřejné správy, díky níž došlo k zániku školských úřadů a partnery základním školám (od r. 2003 nově „příspěvkovým organizacím“) se staly obce.

Dotazník je anonymní – ujišťuji Vás, že ve své práci nebudu uvádět jména, ani názvy organizací, či obcí. Dotazník je elektronický a zabere Vám pouze cca 10 minut času.

Prosím Vás o vrácení dotazníků do 25.02.2015.

Velmi Vám děkuji za Vaši ochotu i čas.

Bc. Martina Špringlová

martina.springlova@klikni.cz

1. Z jakého jste kraje?
 - a) Ústecký kraj
 - b) Liberecký kraj

2. Kolik let jste ředitelem?
Počet

3. V jaké oblasti **POSTRÁDÁTE** metodickou pomoc zřizovatele pro školy?
Přečtěte si prosím jednotlivé body a s pomocí předložené škály vyjádřete svůj názor (zaškrtněte křížkem odpovídající hodnocení – 1 = nejvíce chybí, 5 – nejméně chybí)

Chybí mi "servis" zřizovatele v této oblasti: (1= nejvíce chybí, 5 = nejméně chybí)	1	2	3	4	5
obl. Personální metodiky					
obl. Pedagogická, výchovně vzdělávací					
obl. Účetnictví, financí, odpisů, doplň. č.					
obl. Projektová činnost					
obl. Veřejných zakázek, správa majetku					

Jiné, prosím uveďte:

4. Projednává zřizovatel s řediteli individuálně požadavky škol na:

- a) Provozně – ekonomické zabezpečení? Ano Ne
- b) Vzdělávací potřeby jejich škol? Ano Ne

5. Má zřizovatel zpracovanou koncepci rozvoje školství na území města?

- a) ANO
- b) NE
- c) NEVÍM

6. Vnímáte ROZSAH kompetencí a odpovědnosti, které ředitelé získali po reformě veřejné správy (*r. 2003, zrušení školských úřadů, školy nově jako příspěvkové organizace, partnery základním školám se staly obce*) za faktor, který nejvíce **NEGATIVNĚ** ovlivňuje výsledky vzdělávání v ČR?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Jiné.....

7. Pokud jste na otázku č. 8 odpověděli „ANO“, kterým z uvedených kompetencí a odpovědností **VĚNUJETE NEJVÍCE SVÉHO PRACOVNÍHO ČASU**.

Přečtěte si prosím jednotlivé body a s pomocí předložené škály vyjádřete svůj názor (zaškrtněte křížkem odpovídající hodnocení – 1 = nejvíce času, 8 = nejméně času)

Nejvíce pracovního času věnuji: (1 = nejvíce času, 8 = nejméně času)	1	2	3	4	5	6	7	8
Výchovně vzdělávací obl. řízení kvality výuky								
Odborná, pedagogická úroveň pedagogů								
Ekonomika, finance, doplňková činnost								
Projektová činnost								
Veřejné zakázky (výběrová řízení)								
Správa budovy, areálu								
Spolupráce s institucemi, rodiči atd.								
Administrativa (hodně mailů, návštěvy dealerů, mnohdy duplicitní výkaznictví atp.)								

Jiné, prosím uveďte:

8. Vyjádřete prosím Váš názor pomocí škály (1 = nejvíce ovlivňující faktor)

Je podle Vás nejvíce ovlivňující faktor, který NEGATIVNĚ ovlivňuje výsledky vzdělávání v ČR:	1 - 7
Vzrůstající počet dětí se speciálními vzdělávacími potřebami	
Způsob financování regionálního školství	
Zrušení školských úřadů	
Politika, MŠMT (nereagování na změny ve společnosti atd.)	
Učitelé (nedostatečná podpora pro svůj profesní rozvoj, neexistence standardů aj.)	
Ředitelé (hodně administrativy, hodnocení aj.)	
Zřizovatelé (nemají odpovědnost za kvalitu vzdělávání, ani odpovídají dovednosti k monitorování kvality)	

Jiné, prosím uveďte:

9. Co byste ve vztahu ke svému zřizovateli chtěli změnit, zlepšit?

10. V čem spatřujete KLADY REFORMY veřejné správy (r. 2003), kdy došlo ke zrušení školských úřadů, a partnery školám se staly obce.

11. Uvítali byste návrat k odvětvovému řízení školství (školské úřady)? Ano x ne
Proč

Děkuji Vám za čas, který jste věnoval/a tomuto dotazníku. Budete-li mít zájem o výsledky tohoto výzkumu, vyplňte prosím Vaši kontaktní adresu, nebo e-mail:.....

7 Seznam obrázků

Obrázek 1 - Vyhlášení konkurzu z roku 1882

Obrázek 2 - Ukázka "Vynesení c. kr. zemské školní rady"

Obrázek 3 - Ukázka tiskovin z roku 1882, Týdeník vychovatelský

Obrázek 4 - Ukázka Věstníku MŠANO ze srpna 1922

Obrázek 5 - Faktory životního úspěchu (komparace vnímání respondentů)

Obrázek 6 - Podíl veřejných výdajů na vzdělávání na HDP (údaj v %, z roku 2004)

Obrázek 7 - Věková pyramida EU pro roky 2005 -2050

Obrázek 8 - Změny ve výsledcích českých žáků mezi roky 2000 – 2009

Obrázek 9 - Výsledky českých žáků PISA 2012

Obrázek 10 - Procento rozdílů ve výsledcích vysvětlené různými aspekty domácího zázemí žáků zemí OECD

8 Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Typy lidových škol v období tereziánských reforem

Tabulka č. 2 – Národní školy roku 1891 bez zřetele ke zřizovateli

Tabulka č. 3 – Typy škol po roce 1918

Tabulka č. 4 – Školství za druhé světové války

Tabulka č. 5 – Vznik státní správy školství

Tabulka č. 6 – Systém správy školství za monarchie

Tabulka č. 7 – Systém správy v předválečné ČSR

Tabulka č. 8 – RefORMa veřejné správy

Tabulka č. 9 – Právní rámec pro reformu veřejné správy

Tabulka č. 10 – Komparace vykonavatelů státní správy ve školství v souvislosti s RVS

Tabulka č. 11 – Kompetence školských úřadů § 5 - § 11 zákona o státní správě a samosprávě ve školství

Tabulka č. 12 – Výčet kompetencí MŠMT, dle § 12 zákona o státní správě a samosprávě ve školství

Tabulka č. 13 – Kompetence České školní inspekce, § 18 - § 19 zákona o státní správě a samosprávě ve školství

Tabulka č. 14 – Kompetence ředitelů škol v souvislosti s reformou veřejné správy

Tabulka č. 15 – Porovnání vykonavatelů samosprávy ve školství v porovnávaných obdobích

Tabulka č. 16 – Výčet kompetencí obce

Tabulka č. 17 – Výčet kompetencí školské rady / rady školy

Tabulka č. 18 – Orgány a kompetence obce, kraje, obecního a krajského úřadu

Tabulka č. 19 – Kompetence ředitele školy ze školského zákona

Tabulka č. 20 – Model faktorů ovlivňující výsledky žáků

Tabulka č. 21 – Faktory, které mohou mít vliv na zhoršení výsledků českých žáků

Tabulka č. 22 – Respondenti – obce

Tabulka č. 23 – Respondenti – ředitelé škol

Tabulka č. 24 – Preference metodických oblastí, které ředitelům nechybí

Tabulka č. 25 – Vliv faktorů na výsledky vzdělávání žáků

Tabulka č. 26 – Oblasti poradenství zřizovatelů vůči zřizovaným školám

Tabulka č. 27 – Oblasti, které zřizovatelé zpracovávají v koncepci rozvoje školství v obci

Tabulka č. 28 – Pořadí podle časové náročnosti pracovních činností ředitele školy

Tabulka č. 29 – Jak ředitelé vnímají rozsah svých kompetencí

Tabulka č. 30 – Pořadí faktorů, které mají podle ředitelů negativní vliv na výsledky vzdělávání

Tabulka č. 31 – Vyjádření se k ne/návratu ke školským úřadům

Tabulka č. 32 – Porovnání respondentů – ředitelů z obou krajů – z hlediska délky působení ve funkci ředitele školy